ANNIE VIVANTI

NAJA TRIPUDIANS

ŽABAVNA BIBLIOTEKA

ZABAVNA BIBLIOTEKA
UREĐUJE DR. NIKOLA ANDRIĆ

ANNIE VIVANTI

NAJA TRIPUDIANS

ROMAN DVIJU NEDUŽNIH DJEVOJAKA

KOLO XLVIII. ZAGREB 1936. KNJIGA 588.

NAKLADA KNJIŽARE »ZABAVNE BIBLIOTEKE« U ZAGREBU

Prevela s talijanskog VILKA DEANOVIĆ

Od iste talijanske spisateljice izdane su u nakladi „Zab. Biblioteke" već dva krasna romana: ‚Mea Culpa' i ‚Vae victis'

Ako se netko uznemiri pročitavši ovu knjigu, htjela bih mu kazati: »Ne treba da se ganete. Sve je to fantazija.« Ali, nažalost, to ne mogu kazati.

Nisam ja izmislila ovu pripovijest. Realnost je strašni Romanopisac i ona ju je zasnovala i stvorila.

Realnost mi je zapjevala jasne note početka i ona mi je diktirala crne stranice završetka.

— A konac? — zapitat će tkogod. — Ali ova knjiga nema konca! Iza noći dolazi zora, a iza zore dan . . . Što se pak dogodilo sa Leslie?

Ja odgovaram: Život se ne svršava samom smrti.

Leslijina se povijest svršila.

. . . »The rest is silence«.

NAJA TRIPUDIANS

I

Prepustimo je Majci Prirodi, — reče Mr. Williams, seoski liječnik, izlazeći iz sobe bolesničine, pošto je oprezno za sobom zatvorio vrata. Potapša po ramenu muža, koji je klonuo na sjedalici u hodniku s licem među rukama: — Prepustimo je Majci Prirodi.

Francis Harding podigne čelo, na koje su padale već prosjede razbarušene kose.

— Zar nema opasnosti? — zapita i upre oči, crvene od bdijenja i plača, u svoga starog prijatelja i kolegu.

— Nikakve! Nikakve opasnosti, — reče doktor Williams veseo i dobroćudan; — a vi, dobri moj Frank, pođite na šetnju.

— Koliko će još potrajati? — zapita muž.

— Četiri... pet... ili šest sati, — odgovori liječnik.

Dugi jauk, a za njim drugi, pa treći sve jači, i napokon oštar, dirljiv krik dopre do njih kroz zatvorena vrata. Muž se zaprepasti, poblijedi, zacvokoće zubima, a hladan mu znoj orosi čelo. Htjede se natrag vratiti.

— Ne, ne! — usklikne liječnik uhvativši ga za ruku. — Samo biste joj smetali. Ima ona dobru Jessie, koja na nju pazi. Napolje, napolje...

I povede prijatelja, koji je kao pijanac teturao niz kratke stube od Rose Cottage i po tužnom i ogoljenom vrtiću, gdje su se ljubičaste viholjice i posljednje oktobarske ruže, bijene od vjetra, žalile, što su u jesen mjesto u proljeće došle na svijet.

— Hajde! Pođite šetati, — ponovi liječnik. — Ja idem da obavim tri posjeta, pa se vraćam ovamo. Jao vama, ako vas opet tu nađem!

I stisnuvši ljubezno prijateljevu ruku pođe doktor Williams da odveže s ograde uzde starog bijelog konja, koji je spokojno pasao na rubu poljskog puteljka.

— Poći ću da vidim curicu, — uzdahne Harding skrenuvši tmuran pogled u pravcu sela, obraslog zelenilom pola milje daleko odatle.

— Evala, evala! Gdje je imate?

— Poslao sam je učiteljici, — reče Harding; — ona mi se ponudila da će je zadržati kod sebe ove dane.

— Dobro je stvorenje ta Miss Smith, — primijeti doktor. I s uzdama u ruci uspne se na dvokolicu. — Ne zovem vas sa sobom, jer idem u obratnom smjeru. Uostalom, hodanje će vam koristiti.

Harding odobri tužnom kretnjom, dok se doktor, udarivši uzdama po debelom vratu konja, odvezao poskakujući u svojoj žutoj dvokolici po dugom, ravnom od jesenskog vjetra očišćenom poljskom putu.

Francis Harding silazio je polagano stranputicom prema selu Wild-Forest u strepnji, da još prije nego se odaleči, ne bi ponovno čuo onaj jauk, onaj krik, koji se je već od neko dvanaest sati ponavljao

u sve kraćim razmacima vremena i koji je postajao sve bolniji i dirljiviji.

I dok je silazio, okružen vlažnim i smaragdnim livadama, pod crvenkastim i napola ogoljelim stablima, razmišljao je bolno: što koristi, da sam liječnik, kad ne mogu pomoći najmilijoj osobi u času njenog teškog bola? Kad joj ne mogu ublažiti teške muke?

I mislio je, da premda kao muž nije mogao pomagati pri porođaju svojoj ženi, da bi ipak mogao barem biti uz nju i pružiti joj da udiše malo kloroforma u časovima najtežih bolova.

Ali je bilo poznato, da je stari Williams ljubomoran na svoje pacijentice te da ne trpi ničije pomoći, čak ni muževljeve.

I nastavljajući svoj put, potišten, mislio je o sebi: kakav sam ja liječnik? Bijedan i groteskan! Specijalist za tropske bolesti u ovom seocu sjeverne Engleske, gdje se sunce javlja svaki deseti dan! Kakva je ironija ovdje znati liječiti slučajeve sunčanice i azijatske kolere! Biti usavršen u proučavanju elefantijazisa i gube, u liječenju zmijskim i biljnim otrovima! ... Ah, bilo bi bolje, da je ostao u Indiji, osamljen brodolomac života na žarkim i pustim obalama Malabara, među vojnicima i crncima; bilo bi bolje, da se nije vratio u svoje rodno mjesto, da se nije oženio blagim i plahim stvorenjem, dvadeset godina mlađim od sebe; stvorenjem, koje mu je sada, u teškim bolovima, davalo na svijet djecu — jednako plahu i blagu, jednako nesposobnu za život kao što je i on sam ...

Razmišljao je dalje da se utješi: zapravo njegova starija kćerka — jedina do danas — mala

Myosotis, koju je sada išao da pohodi, nije ni toliko blaga ni plaha... I na pomisao na Myosotis doktor Francis Harding ubrza korak.

Stigne do učiteljičine kuće i pokuca tiho na zelena vratašca, te ne sačekavši odgovora, zaokrene rûčkom i uđe.

Odmah iz predsoblja u prizemlju dotrča mu u susret njegova kćerkica, a za njom Miss Smith.

— Tata! — klikne djevojčica i skoči mu u zagrljaj. Zatim pogledavši uokolo zapita: — Gdje je mama?

— Već sam ti kazala, — upadne žurno učiteljica, mističko-pjesnička duša, namignuvši doktoru Hardingu; — otišla je u bašču Hesperida da ti donese malog brata.

— Nije trebala odlaziti, — reče mala Myosotis, — mogli smo poslati vrtlara ili koga drugoga da pođe po nj. Uostalom, — nadoda malko namrštena, — nismo ni trebali brata; zar ne, tata?

Otac zasuče nervozno svoje prosjede brkove i sažme ramenima, kao da su ga te riječi dirnule.

— Imaš pravo, — reče kao da se opravdava.

Učiteljica se ponovno umiješa: — Treba sa zahvalnošću primiti ono, što nam šalje dragi Bog.

— Ali onda, — prihvati Myosotis s tvrdoglavošću, prirođenom djeci, — ako ga je Bog poslao, nije trebalo da se mama muči i ide po njega.

Otac se na silu nasmiješi; ali se Miss Smith namršti. — Tiho! — reče. — Djeca smiju govoriti samo onda, kad ih tko što zapita.

Zatim pogledom zapita doktora Hardinga.

— Ah! — odgovori on duboko uzdahnuvši. — Nije još... Liječnik se nada za koji sat...

— Ah! — ponovi Miss Smith.

I oboje upru svoj malo žalosni i bezizražajni pogled u dijete i zašute.

Napokon Miss Smith predloži englesko sredstvo za ublaživanje i najtežih bolova:

— Uzmimo šalicu čaja!

Međutim je debeli bijelac doktora Williamsa polaganim korakom uzlazio uz niske brežuljke i silazio kasom preko malih ravnica; i doktor je Williams brižljivo i savjesno obavio svoja tri posjeta. Zatim se debeli bijelac ponovno uputio prema Rose Cottage; polaganim korakom uz uzbrdice, a kasom u spuštanju; i stigao je pred večer pred zelenu ogradicu.

Francis Harding šetao se gore-dolje po melankoličnom vrtiću pri zapadu sunca, i stiskao je rukama glavu.

— Doktore!... Doktore! — zajeca, — pomozite joj, pomozite joj za ljubav Božju.

A doktor je, ulazeći u tamno predsoblje i svlačeći kaput, ponovio dobrodušno:

— Ali što, ali što!... Treba je prepustiti Majci Prirodi.

I pustiše da učini svoje Majka Priroda — ta stara Dadilja, slijepa, gluha, luda i opaka. — I ona privede životu u mlazu krvi slabašno novorođenče; a u istom purpurnom mlazu gurne u smrt drugo, dragocjenije biće — — — — — — — — — — — — — — — — —

— Gdje je mama?... Gdje je? — vikala je Myosotis ulazeći neočekivana i sama sutradan ujutro u Rose Cottage. Učiteljica je došla u zoru, dok je curica još spavala; ali, tek što se probudila,

Myosotis je izmakla staroj služavci i otrčala preko brežuljka svojoj kući.

U sobi za primanje bili su sakupljeni njen otac, učiteljica, liječnik i stara Jessie; ova je držala na koljenima zamotak od bijele vune.

Myosotis ponovi svoje pitanje: — A gdje je mama?

Ni njen otac, ni liječnik, ni učiteljica, ni Jessie, nitko joj ne odgovori. Možda nisu znali, što bi. Jedini, koji je mogao znati, bio je onaj vuneni zamotak; no on nije otvorio usta.

— Kada će se povratiti?...

Nitko ne odgovara. Svi su tiho plakali.

— Zar je ostala u onom vrtu? — zapita djevojčica prišavši k ocu, koji je bio prignut, s laktima na koljenima, a s licem pokrivenim rukama.

Otac briznu u plač naslonivši svoju sijedu glavu na slabašno rame svoje djevojčice. Tada zaplače i ona iz svega glasa, da su svi ostali morali prestati s plakanjem, da nju mogu tješiti.

Nato ju Miss Smith odvede odande.

II

Dani su prolazili, a maloj Myosotis nije nitko ništa kazao. Za nju je mama još uvijek obilazila po vrtu Hesperida, otvarajući čaške cvijeća da nađe, u kojoj je najljepše dijete.

No jedne večeri, obilazeći samotna po bašči, mala Myosotis ugleda pred vratima plota maloga Joe Sibthorpe, koji je s drvenom puškom uperio kao da će pucati na nju. Ona ga zovne i povjeri mu, kako se strašno dosađuje bez svoje mame, i neopisivo je bilo njeno veselje, kad je Joe uskliknuo:

— Ali mora da se je povratila. Čuo sam jako vriskanje u tvom domu.

Myosotis odmah potrči stranputicom do Cottage; i Joe je kasao za njom podižući svaki čas pušku da nišani na zvijeri, koje su bez sumnje bile skrivene u obližnjem grmlju.

Vrata ograde u Rose Cottage bila su zatvorena, ali su djeca obišla okolo i našla otvoren kuhinjski ulaz. Dolje nije bilo nikoga, pa su oboje uzašli gore po malom drvenom stubištu.

Iz Myosotisine sobe, koja je bila prva do stubišta, začuju isprekidan vrisak tankog glasića. Myosotis lagano potisne vrata i uđe; slijedio ju je Joe s puškom, spremnom za svaki slučaj.

Jessie je u širokoj bijeloj pregači kupala neko sitno ljudsko stvorenje, koje je plakalo i premetalo

se po vodi kao kakva grdobica. Tek što je ugledala Myosotis, žena obori oči, i Myosotis opazi, da je i ona plakala kao i djetešce u vodi; samo što nije onako vriskala.

Joe se skamenio uz vrata sobe.

— Jaoh! Koliki užas! Kako je crven! — reče. — I kakva su mu usta!...

Myosotis priđe bliže i nakon kratkog promatranja upita Jessie: — Je li dječak ili djevojčica?

Jessie ne odgovori.

Joe namršti čelo i dometne kao sveznadar:

— To se ne može znati, dok ne bude obučeno!

Pošto su ga obukli, vidjelo se, da je curica, jer su na poculici bile ružičaste vrpce, a ne plave, koje su već prije bile pripremljene u očekivanju maloga brata.

— Trebalo bi metnuti crne vrpce zbog njene jadne majke, — reče tužno Miss Smith.

No vjerna se služavka Jessie tome usprotivi.

— Ne bi imalo smisla žalostiti oca i sestricu, — reče ona odlučno.

I novorođenče je nosilo svoje ružičaste vrpce i bilo je kršteno imenima, koja je mama bila odabrala za sinčića i koja su se mogla također prilagoditi za nju: Leslie Denys Harding.

III

Obje su curice rasle u vedroj nevinosti čiste, blage i jednostavne.

Rose Cottage, bijela niska kućica doktora Hardinga, bila je udaljena od sela te im nitko nije dolazio u posjete. Selo Wild-Forest, raštrkano u najzabitijem kraju Jorkshire, nije privlačilo pažnju putnika ni izletnika; tu su stanovale uvijek generacije istih seoskih porodica, pa bučni događaji dalekoga svijeta nisu mogli narušiti tihi mir onih patriarhalnih ognjišta.

Tako je djetinjstvo dviju djevojčica teklo odijeljeno od svijeta, daleko od života, kao srebren potok u pejzažu pod mjesečinom.

Budući da je škola bila daleko, dolazila je Miss Smith dva puta na nedjelju da im pruži nekakvo opće znanje. Od povijesti, ona je usadila u prijemljivo pamćenje dviju djevojčica one točke, koje su po njenom mišljenju bile najvažnije: Kralj Kanuth, koji je htio zaustaviti valove morske; dva mlada princa, umorena u londonskom tornju; princ Clarence, koji se htio utopiti u bačvi malvazije; imena sedam žena Henrika VIII., osobita naklonost prema plavoj boji sadašnje engleske kraljice Mary.

Učenje geografije ograničavalo se na poznavanje imenâ kontinenata, morâ i 37 engleskih grofovija; sve ostalo, zbog sadašnjih nestalnih i mutnih pri-

lika, bilo je uzaludno učiti, jer je svaki dan moglo doći do novih promjena.

Naučile su imena svih cvjetova u vrtu Rose Cottage-a, kao i onih u šumi; učile su napamet pjesme Mrs. Hemansa, i uvelike se zanimale za male crnce iz Centralne Afrike, koji nemaju sreće da nose odijela i čitaju Bibliju.

I tako, pošto je Miss Smith završila svoju zadaću uzgojiteljice, zagrli ih, blagoslovi i otide živjeti u Leeds.

Tu se vjenča za građevnog ravnatelja i bijaše veoma sretna.

U školu Wild-Foresta dođe tada nova učiteljica iz Londona, Miss Jones (Džonz), veoma odvažna i moderna. Stigla je nepozvana u Rose-Cottage, da ukratko, ali strogo, ispita dvije djevojčice; nažalost nije ih upitala ni o Kanuthu ni o malim crncima; zato je razabrala, da djeca nisu mnogo naučila i uporno je nagovarala doktora Hardinga, da bi ih slao u školu.

I obje su male plavojke pohađale svaki dan školu i naučile sve, što je još falilo njihovu potpunom dječjem obrazovanju. Naučile su, da je zemlja okrugla i da pripada Englezima; da su oceani prostrani i da pripadaju Englezima; da Englezi — velikodušno — dopuštaju, da i neke druge narodnosti žive na svijetu, kao i nekim drugim lađama — ali malom broju! — da plove po morima. Naučile su, da treba mrziti Nijemce, prezirati Latine, a gnušati se crnaca. Naučile su, da engleski Bog prima posjete samo u nedjelju, a da pučki katolički Bog (koji je, uostalom, samo za same odrpance, za strance i za Irce) drži otvorene svoje crkve svaki dan, ali da u njih ne valja ulaziti. Naučile su, da

je osjećaj nešto vulgarno; da je smiješno ganuti se, a nepristojno oduševiti se; da se voće jede nožem i viljuškom, i da nokti i savjest — ali u prvom redu nokti! — moraju biti čisti.

Nakon tako završenog obrazovanja obje su djevojčice napustile školu i vratile se kući k ocu.

I od njega su naučile još drugih stvari isto tako važnih za stupanje u život. Saznale su za sredstva, koja se upotrebljavaju u Rio de Janeiru i na otoku Sumatri za neutraliziranje zmijskog otrova; naučile su razlikovati Naju Tripudians — tu smrtonosnu i strašnu egipatsku zmiju kobru — od drugih gmazova, kao što su na primjer Crotalus horridus i Cerastes cornutus; naučile su raspoznavati izvjesne simptome uboda kolumbijskih škorpiona od ujeda pauka sa Rta Dobre Nade; i upoznale su geografsku razdiobu, eciologiju i patogenezu gube i bolesti beri-beri.

Tako pripravljene i opskrbljene za život, stupile su obje plavokose sestrice na prag svoje mladenačke dobi. Kao vjetar bistrim očima gledale su budućnosti u lice.

IV

I prigrli ih život sav nasmijan. Povede ih nježno kao majka, živahno kao prijatelj, po jutarnjim stazama prve mladosti.

Plavojka Myosotis i plavojka Leslie (Lezli) tapkale su snatreći i maštajući po ružičastom svijetu irealnosti. Vjerovale su u čudesa i priviđenja, vjerovale pjesnicima i vilama, anđelima i ljudima.

Običavale su se dražesno razgovarati s nematerijalnim i neživim stvarima.

— Dobro jutro, pramaljeće! — rekla bi Myosotis, kad bi, izlazeći jutrom, opazila u cvatu bajame i breskve.

— Dobro jutro, sunce; jesi li dobro spavalo? — pitala bi Leslie.

A mladom bi se mjesecu uvijek poklonile i mnogo mu preporučivale da donese lijepo vrijeme.

Na prvi znak proljeća u veljači, prvoj ljubičici, djevojčice bi se uvelike veselile; i prvu bi ružu, koja bi se u bašči otvorila, poljubile kao prijateljicu, koja se vraća nakon dugog odsustva.

— Smiješno je razgovarati se s neživim stvarima, — opominjala ih je Miss Jones.

— Nežive? — pitala bi malo začuđeno Leslie, — Jeste li sigurni, da ruže nemaju duše?...

Miss Jones nije bila potpuno sigurna.

I curice su nastavile pozdravljati ih.

Prostodušna, koliko i one, ako ne i više, bila je stara Jessie (Džesi), već dugogodišnja služavka u kući njihove majke, dok je bila još neudata; a sada ju je, premda je s godinama postala čudna, gunđava i škrta, doktor Harding cijenio kao skupocjen dragulj, a dvije su se djevojčice nje bojale i obožavale ju.

Ali je od svih najjednostavniji, najprostodušniji i najneiskusniji, bio svakako sam doktor Harding, u čijim su se plavim očima prelijevale samo blijede, daleke uspomene o prošlim doživljajima ili neodređene maglovitosti složenih naučnih istraživanja.

Cijelu je svoju mladost on proveo u tropskim krajevima. Kao liječnika engleske mornarice sudbina ga je u dvadeset i drugoj godini života bacila na obale istočne Indije. Ondje je njegov istraživački i samilosni duh bio duboko potresen groznim bolestima, koje napadaju urođenike tropskih krajeva.

Visok, mršav i mučaljiv, bio je kao neki plavokosi bog među onamošnjim crnačkim pučanstvom; kretao se među bezimenim bolestima, među svakojakim ružnim ranama, liječeći, čineći dobro, proučavajući način, kako će suzbiti groznice, koleru i dizenteriju; ispitujući strašne rane mycetoma i crvenu izraslinu framboezije, koja raste kao nakazni malinov plod na licu i na udovima svojih žrtava.

No mladi se je liječnik najviše zanimao proučavanjem gube. Želja za otkrićem lijeka proti toj strašnoj zarazi motala mu se stalno po glavi, kao neka neotklonjiva manija. Dobro se je sjećao, kako mu je prvi put sunula ta misao.

Relegiran skoro za dvije godine sa nekolicinom mornara na obalama Malabara, zaposlen kao ofi-

cir, koji je imao nadgledati radnike u radu nekog vodenog kanala i kao liječnik suzbijati i liječiti slučajeve tropske ognjice i sunčanice, on se je od nekog vremena osjećao obuzet čudnim i grozničavim nemirom. Bila je to neka podjednako i moralna i fizička groznica. Strogo odgojen od svoga oca, evangeličkog pastora u Škotskoj, bio je po svojoj prirodi i po svojoj volji čist u tijelu i bezazlen u mislima. Ali pred večer, kad se je odmarao nakon žarkog dana, izvaljen na visećoj postelji i uživajući hladni morski lahor, koji je nadizao platno njegove kućice, njega bi cijelog obuzimao onaj nemir, ona živčana napetost.

Pred njegovim su se poluzatvorenim očima pojavljivali tada ženski likovi. Ponekad je bila uspomena na kakvu plavojku iz daleke domovine; ali češće bi ga opsjedao lik neke sure Indijke, koju je letimice vidio preko dana na plaži ili u obližnjem gradu. Te su mu misli ulijevale neki neodređeni nemir i čežnju.

I gotovo bi uvijek u to doba sutona pred njegovim bungalowom prolazila užurbana i nijema kao sjena, neka nepoznata žena.

Visoka, vitka, ovita plavim plaštom, koji joj je pokrivao glavu i zasjenjivao lice te u skladnim naborima obuhvatao cijelo tanahno tijelo, ta je nježna pojava, obavita poezijom i tajnovitosti, prolazila onuda u vrijeme sutona. I ona je jamačno morala zapaziti onog samotnog Evropljanina, koji je gledao u nju, izvaljen na visećem krevetu, jer bi, prolazeći onuda, usporila malko korak; zatim bi, kao iz tražene koketerije, okrenula glavu da tobože može bolje promatrati more.

Francis Harding ju je vidio kako prolazi onuda svako veče; napokon ju je jedne večeri zovnuo, ali je ona pobjegla poput srne.

Sutradan, kad je nagli tropski zalaz sunca oduzeo nebu narančaste i ružičaste boje, ona opet prođe i kao uvijek uspori korak gotovo kao da očekuje njegov zov, te okrene glavu prema obzorju, pružajući očima mladića samo nježne crte glave, ramena i slabašnih bokova. I on je ponovo zovne odvažnim glasom.

Ona se smjesta zaustavi i okrene prema njemu. Bila je udaljena nekih dvadesetak koračaja, uspravna ispred pozadine onog blještavog neba.

Na istoku se u rasplinutoj bisernoj svjetlosti odražavao purpurni zapad.

— Dođi ovamo, — reče on pružajući ruku prema njoj. — Dođi ovamo. Hoću da ti nešto kažem.

Ona se ne maknu s mjesta, ali polaganom i dostojanstvenom kretnjom raširi ruke, koje su stiskale oko tijela i glave plavi plašt — i podigne lice prema nebu.

Strahota! . . . To lice bilo je osuto širokim, bijelim pjegama . . . kao da su po obrazima, po nosu i po čelu napadale snježne pahuljice . . .

Glas užasa i samilosti otrgne se iz usta čovjeka. Žena se pognute glave žurno udalji i nestane.

Taj je događaj ostavio u Francisu Hardingu zauvijek jezu straha. Ali je morao ponijeti sa sobom još jednu strašniju uspomenu sa svog boravka u tim tragičnim krajevima.

U onoj pustoši, daleko od civilizacije i od svakog društvenog saobraćaja, upoznao se on s nekim francuskim inženjerom, koji je došao onamo da

sagradi neku željeznicu. Nije bio osobito simpatičan, pa u drugim prilikama i mjestima plahi i šutljivi Harding ne bi jamačno nikada sklopio prijateljstvo sa Jeanom Vitalom, drzovitim i nemoralnim egoistom. No u samoći onih pustih krajeva, seksualno razuzdani Francuz i sjevernjački asket, pobratimljeni osamljenošću i prognanstvom, povjeravali su uzajamno jedan drugome sve svoje misli.

Tako je Harding doznao od nepopravljivog razbludnika Vitala, da je on bacio oko na jednu urođenicu, koja je živjela skupa s ravnateljem nastambe engleskih mornara. Bila je to lijepa žena brončane puti, čeznutljivih i lukavih očiju pod napola spuštenim vjeđama. Johnson, engleski ravnatelj, koji ju je držao uza se, bio je razuzdan i brutalan.

Jednog dana dođe Francuz, veseo i obijestan, u pohode prijatelju.

— *Ça marche!* — usklikne smijući se; i bacivši se u rasklimani naslonjač, koji se njiše i koji sačinjava sav ponos i luksuz Hardingova bungalowa, prekriži duge noge u bijelim hlačama, izvadi iz džepa cigaru i ispriča šutljivom liječniku svoj sretni doživljaj.

— Sinoć, dok je onaj grdni Johnson bio odsutan, pošao sam pred njihov bungalow i zazviždao. Ona je izašla na vrata... a ja odmah, na... *à la six-quant'-deux!*... utisnuh joj poljubac na usta.

— Neoprezni ste, — reče Harding. — Što će biti, ako ona to kaže Johnsonu!

— Ali ne će kazati! — dobaci Vital, odbijajući puna usta dima prema niskom i crnom svodu.

— Uostalom, dragi moj, u ratu i u ljubavi sreća se priklanja onome, koji je drzovitiji. — I smijući se zabrinutom stavu prijatelja, doda: — Želiš li dokaza? Večeras je išao za mnom neki zamazani crni deran, kad sam izlazio iz brodogradilišta. Mislio sam, da želi novaca i udario sam ga nogom. Ali je on i dalje išao za mnom. Tada sam razumio, da mi želi nešto reći.

Ovdje Vital prekine pričanje zbog jačeg efekta; no, pošto mu Harding nije postavio nikakva pitanja, nastavi: — A znaš li, što mi je rekao? Rekao mi je: »Večeras iza deset... sasvim tamno... Samotna koliba s one strane mosta Sv. Juan. Dođite tiho, bez svijetla«.

Harding se začudi.

— Je li moguće? — zapita.

— Eh! — i Francuz zasuče svoje kestenjaste brčiće. — Čini mi se, da je jasno!... To jest, — doda smijući se, — ne će biti jasno, već tamno. Onaj mi je derančić tri puta ponovio: »Bez svijetla. Tiho i bez svijetla«.

I tako tiho i bez svijetla Jean Vital pošao je one noći do samotne kolibe preko mosta Sv. Juan. Uzduž obale čuli su se njegovi lagani i tihi koraci po pijesku; zatim zakrene nadesno, pređe most i ostavi za sobom rasvijetljeno selo i svijetli odraz mora.

I još je mnogošta u taj čas ostavio za sobom Jean Vital, koga je njegova dvadesetipetogodišnja vatrenost vodila u propast.

Idući već godinama skoro pustim putem, ugleda brzo na desnoj strani, kako se izdiže sjena među sjenama — napuštena koliba.

Htjede zazviždati, ali se sjeti dječakova naloga: »Tiho, bez glasa!« I stupivši na prag, potisne niska i pritvorena vrata i nađe se u potpunoj tami te instinktivno potraži žigice u džepu... Ali se ponovno sjeti tri puta ponovljenog glasnikova naloga: »Bez svijetla«.

Izvadi ruku iz džepa i ispruži je teturajući ispred sebe; zatim prošapta sasvim tiho ime žene:

— »Jamana!...«

Neki mu nejasni šum odgovori; jedna se ruka dotakne njegove i povuče ga u kolibu.

Neki čudan i pregnantan miris zaustavi mu za čas dah. Mirisalo je kao po mošku i po bergamotki; a pomiješan s time bio je neki treći sladunjavi, blagi miomiris jedva primjetljiv...

Osjetio je, da ga vruća i drhtava ruka, koja je stiskala njegovu, vuče napred i dolje... njegova se noga dotakne neke rogožine... a na njegov ubrzani i nemirni dah odgovori drugi, lagani uzdah...

— — — — — — — — — — —

Sivkasto-biserna svjetlost zore osvjetljivala je pomalo četverouglasti otvor prozora, kad ga probudi neki lagani šum. Prvo što je došlo do njegovih još uspavanih sjetila, bio je onaj čudni miris, od kojega je zapao u laku nesvjesticu.

Ne otvarajući oči, pruži ruku i dotakne do sebe hrapavi pokrivač i jedno prazno mjesto... Onda otvori oči i u dnu, u poluosvijetljenom okviru vrata, ugleda jednu sjenu. Bila je to sjena žene ovite tamnim šalom, koja je oprezno otvarala vrata. Pričini mu se, da je ne pozna. Zovne je.

— Jamana!

Ali se žena ne okrenu. Rastvori vrata i izađe trkom.

Vital skoči na noge i kako se je našao, bez haljetka i bez cipela, potrči za njom gipkom brzinom pantere. Stigne je, pograbi za ruke, otrgne s glave crni šal i pogleda je.

Izvije mu se krik iz rastvorenih usta. Pruži ruke u vis, a oči kao da će mu izletjeti iz glave...

I dok je žena bježala, prignuta u prašini, on je zavijao, zavijao čupajući kosu, trgajući kožu, zabijajući nokte u usta kao da ih želi istrgnuti iz lica. Usta!... svoja usta, koja su ljubila onu ogavnu stvar!... ono od gube izjedeno i iznakaženo lice!

Zora je prosipala po nebu svoje ružičaste i zlatne zrake, kad se Jean Vital vraćao preko mosta. Govorio je glasno sam sa sobom; vikao je, gestikulirao i prijetio pesnicama prema nebu.

Pođe da pokuca na vrata doktora Hardinga. Ovaj se digne iz kreveta da mu otvori. Na pragu ugleda osobu, koju u prvi mah nije prepoznao.

— Dalje!... Dalje od mene! — zaviče Vital u bjesnilu, — okužen sam!

I sruši se pred nogama Hardinga, dok mu je iz rastrganih usta curila krv i pjena...

— — — — — — — — — — —

Prošla je godina dana. Ništa se nije dogodilo. Kroz tu godinu činilo se je Jeanu Vitalu kao da zadržava dah. Nije se usuđivao pogledati u ogledalo od straha, da ne bi ugledao strašne ožiljke bolesti. Nije se usuđivao gledati ljudima u lice od straha, da ne bi najednom otkrio u njihovim očima strašnu istinu.

Tako su prošle dvije godine. Tada se sa strepnjom usudio prvi put pogledati u ogledalo. Opazio je, da je omršavio i jedan čuperak bijele kose na

sljepočicama, da je blijeda lica, ali ipak po izgledu zdrav. Zatim se je neprestano gledao; nosio je uza se malo ogledalce, koje bi sto puta preko dana vadio iz džepa, da se promatra; promatrao bi oči, usta, nos, dêsni, grlo . . . Ništa.

Prošle su četiri godine dana. Prošla je i peta godina. — Ništa. Jean Vital je ponovo započeo raditi i živjeti. Ostao je nepovrijeđen; izbjegao je zarazi. Njegova mladost i zdrava krv pobijedile su odvratnu bolest.

I osjećao se sretnim čovjekom. Činjenica, da je zdrav i da nije zaražen, bila je za njega izvor trajnog ushićenja; nije to bilo pasivno, gotovo nesvijesno zadovoljstvo čovjeka, koji uživa normalno zdravlje. Ne; Vital se je svaki dan i svaki čas naslađivao konstatacijom da mu tijelo nije nagrđeno od zaraze, da je njegova krv čista i njegov jaki organizam jedar; i ta mu se konstatacija činila kao neka pobjeda nad činjenicama, kao neko lično osvojenje svoje snažne muževnosti.

Proteklo je odonda osam godina. Vital se povratio u Francusku. Obogatio se i odlučio da se ženi. Oprezno i premišljajući izabra najljepšu i najrazboritiju djevojku svoga mjesta. I pošto ju je isprosio i dobio, zaljubi se u nju do ludila osjećajući, da se u njemu ponovo budi zaboravljena ili obuzdana strast kroz duge godine mukâ. Ljubio ju je sa žarkom zahvalnosti i veseljem, kao da je ona za njega značila konačno oslobođenje od strašne mòrê.

Obožavao ju je tako zanosnom harnosti i blaženstvom, da ga sama djevojka nije razumijevala, i gotovo ga se bojala . . .

Falio je još jedan mjesec dana do vjenčanja. Bio je prvi dan kolovoza i, nakon pasje vrućine dana, Vital — koji se od početka ljeta osjećao nekako mlohav i pospan — pođe s drugovima do rijeke da se okupa. Svuče se na obali, šaleći se i razgovarajući; zbaci haljetak i prsluk na travu, zatim digne ruke da izvuče preko glave pletenu košulju . . . Zastane. Pogleda one gole ruke uzdignute u jakom sjaju sunca . . .

Ostane tako jedan tren, nepomičan, bez daha. Zatim spusti ruke i pruži ih preda se na blještavo svijetlo ljetnog sunca. Najednom ga obuze groza. Na desnoj nadlaktici opažala se crvenkasta mrlja, kao malo nadignuta. Nešto više, kod ramena, bila je druga. Na lijevoj ruci . . . Dä! nad laktom, mala crvena pločica . . . poput zrnca.

Strašno mu gnušanje zatvori grlo. Zatim, zariknuvši poput zvijeri, sruši se čelom o zemlju . . . .

— — — — — — — — — — —

Doktor Harding je još nekoliko godina znao za nj.

Vital je lutao po svijetu noseći sa sobom svoj očaj. Harding je primao pisma, koja bi ga ispunjavala jezom od užasa i samilosti.

»Da ti možeš zamisliti, što znači pri zdravoj pameti prisustvovati vlastitom raspadanju! . . . Ne dam se pregledati od liječnika, da me ne pošalju u bolnicu za gubavce, u Hendelu.

»Ti, ti koji si liječnik, prouči, izmisli! . . . Zaboga! naći će se ipak kakav lijek! Tek sam u prvom stadiju . . . Pronađi! Traži! Izmisli!«

Godinu dana kasnije:

»Požuri se, požuri! Pomozi mi! Postajem strašilo za one, koji me vide. Nemam više obrva; isko-

čili mi čvorovi na čelu, na nosnicama, na ušnim krilima. Ruke su mi izobličene; prsti mi se savijaju kao pandže...«

A još kasnije:

»Gangrena mi je odnijela jedan prst. Bolest mi se zavlači u oči, nemam više vjeđa. Požuri se! Tako ti Boga!... Traži! Pronađi! Izmisli...«

I doktor je Harding proučavao, tražio, izmišljao. Dobavio je djela Bibba, Kocha, Hutchinsona, Schmala; potražio je urođene gubavce i na njima izvodio pokuse opasne za samog sebe i za njih; pokušao je cijepljenja, presađivanja, liječenja arzenom, živom, uljem od chaulmoogra... Proživio među grdobama izobličenim i živinskim, proučavajući kraste i rane, gangrene i pokostice...

I već je godinama crna i samilosna zemlja prekrivala strašno Vitalijevo lice, dok je njegov prijatelj na dalekim indijskim obalama još uvijek tražio, proučavao, izmišljao, opsjednut mišlju da ga izliječi, s tvrdom nakanom da svlada tu najstariju, najstrašniju bolest, koja tišti čovječanstvo . . . .

— — — — — — — — — — —

Doktor Harding je bio tek nedavno navršio četrdesetu, kad mu je oboljela jedna rođakinja — sestra njegova oca, samotna i ekscentrična starica, koju je on jedva poznavao. I ona ga dozva u domovinu.

Premda je nerado ostavljao svoja proučavanja i Indiju, iz pieteta prema uspomeni svoga oca, pošao je i našao staru ženu paralitičnu u njenoj seoskoj kućici »Rose Cottage«.

Uz uzglavlje joj je bdjela, tiha, plaha, samilosna plavojka, kćerka anglikanskog pastora iz Wild-Foresta.

I kad je stara zaklopila oči — ostavivši Hardingu svoj neznatni imetak, kućicu i nešto zemalja — Harding pruži ruku blagoj i šutljivoj bolničarki u znak zahvalnosti.

Ta je ruka bila mala, topla i drhtava. I Francis je Harding zadrži u svojoj ruci.

V

Za vrijeme onih kratkih godina, koje je proživio s njom u tihoj nježnosti, a zatim kao tužan udovac ostavši sam u svijetu, kojega nije mnogo poznavao, sa dvije nejake djevojčice u zagrljaju, Hardinga nije napuštala postojana misao, da pronađe sredstvo protiv grčke gube (elefantijaze), a uništi Hansenov bakcil i oslobodi zemlju od te grdne pošasti. Proučio je sve nove publikacije od Pasinija i Borthena, Morena i Padille; dopisivao se sa Filipom Rho, sa Castellanijem i Chalmersom; uredio je sebi mali laboratorij na kraju vrta, gdje je pomoću bakcila, dobavljenih iz Londona, pravio pokuse na krmcima, miševima i zamorcima. Putovao je u Pariz i u Bieberich na Rajni; podržavao je raznoliku korespondenciju sa suradnicima naučnih časopisa i medicinskih listova; neprestano je isticao svoje nekadašnje pokuse u Indiji gorko žaleći, što ne može saznati njihove rezultate.

— Bio sam našao! ... Stalan sam, da sam bio našao, — rekao bi katkad, kad bi uvečer podigao blage oči sa svojih papira, da bi ih upr'o u plave glavice svojih kćerkica, koje bi, prignute nad radom pod običnom kućnom svjetiljkom, dizale k njemu svoje ljupke plave oči. — Dosta bi mi bilo da imam ovdje osam ili deset gubavaca ...

— A gdje bi ih držao? — zapita Myosotis malo uznemirena.

— Da, da, — razmišljao je doktor kimajući sijedom glavom; — gdje bi ih držao?

VI

Veselo su letjeli dani, ukrasujući vrt Rose Cottage opalnim jetrenkama, plavim perunikama i bijelim narcisama; pružajući grane bršljana, koje su svojim zelenim zagrljajem obuhvatale čitav donji dio kućice.

Morala je biti i jedna lijeha jacinta; ali oni, kupljeni u lukovicama kod doktora u Leedsu, te od njega samog i njegovih kćerka, posađeni sa više mara nego iskustva, nisu procvjetali zato, što su bili postavljeni u zemlju naglavce.

U malom se vrtu za povrće, pod osobitom pažnjom Jessie, sadio s uobičajenom točnosti kupus, špinat, radič i grašak, a s jednakom je točnosti osam bijelih pilića, doktorovih mezimaca, išlo kljuvati iz zemlje tek posijano sjemenje, odakle su se onda zadovoljni vraćali u kokošinjak kimajući glavom pri svakom koraku kao da govore: »da«.

Četiri debela bijelo-crna kunića postala su roditelji trideset i dvama malim bijelo-crnim kunićima.

Dva psa, Whisky i Soda, nisu cijeli jedan dan osjetili glada i ukućani su se zabrinuli zbog njihova zdravlja, dok se nije otkrilo, da su pojeli dvanaest malih kunića ... Tada su se Myosotis i Leslie site naplakale zbog malih kunića; a još su više plakale zbog pasa, kad ih je nemilosrdna Jessie kaznila bičem.

Drama s kunićima bila je najvažnija epizoda toga proljeća.

Glavni događaj ljeta bio je posjet gospođe Russel, supruge seoskog vlastelina; jednoga jutra dođe ona u Rose Cottage sa svojom kćerkom Nelly, da pozove dvije djevojčice na morsko kupanje u Felixstowe.

— Nelly i ja poći ćemo u ponedjeljak, — reče ona živahno i prijateljski doktoru Hardingu. — Hoće li se vaše dvije kćerke moći pripremiti do toga dana?

Činilo se, da je doktor Harding veoma neodlučan. Zahvaljujući ipak na pozivu, vidjelo se, da nije bio baš sklon prihvatiti ga. Vrlo ga je mučila pomisao da povjeri nekomu tuđemu svoje miljenice, makar i na kratko vrijeme.

— Ali ipak znate, — tvrdila je Mrs Russel, malo nestrpljiva, — da se to već uobičajilo kod svih naših boljih porodica. I moja Nelly posjećuje svake godine nekoliko porodica naših najintimnijih prijatelja. Samo se tako naše djevojčice mogu naučiti ponašati u svijetu, upoznati ljude, ne biti plahe i nespretne, kad se nađu u društvu.

Premda je priznavao shodnost i prednosti tog engleskog običaja, doktor ipak nije bio sklon da mu se prilagodi.

Tada gospođa Russel, već na vratima i pri rastanku, pokuša iznijeti još jedan razlog:

— Promislite, doktore, od kolike bi koristi po njihovo zdravlje bilo morsko kupanje...

Doktor zahvali i obeća, da će o tome još razmisliti.

Jessie, koja je držala otvorena vrata, naglo ih zatvori, čim su se Mrs Russel i njena kćerka okrenule; zatim uđe u mali salon s izrazom lica, koji su djevojke nazivale »lice redara«.

— Morska kupanja! — usklikne ona. — Dakako. Još bi nam samo to falilo!

— A zašto ne? — jednoglasno će Myosotis i Leslie.

— Zato, što je opasno, — objasni starica.

— Ali, Jessie!... Svi ljudi idu da se kupaju!...

— Idu, idu; i obično se utapljaju, — reče Jessie, tužna i tvrdoglava. — Vaš će otac odlučiti, kako bude htio. Ali ako mene pitate, velim vam: prije nego što ne naučite plivati, ne smijete ući u vodu.

— A gdje bismo naučile plivati? Na cesti? Ili na livadi? — usklikne Leslie sarkastično.

No stara služavka okrene svoja četverouglasta i opora leđa, te se vrati u kuhinju.

Dvije djevojčice pođoše za njom.

— Jessie!... Upravo si nelogična! — uzele su joj razlagati.

— Da, da, nelogična, — reče ona. — Kad budete u mojoj dobi, bit ćete i vi nelogične.

Myosotis se nasmija. A nasmija se i Leslie na pomisao, da je ona već u Jessinoj dobi.

— Kladim se, da Jessie, — primijeti Myosotis, — ne zna ni značenje riječi »nelogično«!

— Ne znam, i ne ću da znam — odgovori Jessie. — Nemam ja vremena da punim sebi glavu novim riječima.

I otrgne s kvake lonac, kojim veoma bučno udari o stol.

— Ostavimo je na miru! — reče Leslie potegnuvši sestru za ruku. — Ti već znaš... To ti je ista pripovijest, kao ono o klaviru.

Pripovijest o klaviru! Djevojčice su je napominjale staroj Jessie svaki put, kad su je htjele naljutiti.

— Rose Cottage bila bi savršena, — rekla je jednog dana Myosotis gledajući uokolo po kućici, koja je nakon posvemašnjeg Jessinog uskrsnog pospremanja bila čista i sjajna kao lice djeteta, oprano s mnogo sapuna, — bila bi savršena ... da ima tu klavir.

Čuvši otac tu primjedbu, bio je pogladio rumene Myosotisine obraze.

— Kupit ću ti ga, — reče.

Ali Jessie, koja je prostirala stol i koja principijelno nije odobravala nikakvo suvišno popuštanje, uplete se oštro:

— A može li se znati, što ćete raditi sa klavirom, kad ne umijete prebirati po njemu?

— Ali, kad ga budemo imali, naučit ćemo, — reče Myosotis.

— Nikako. Tek pošto naučite prebirati, onda ćete ga moći imati, — odgovori Jessie sasvim odlučno. — Vaš se otac ne će davati u tako suvišne troškove. — I izađe mrmljajući: — Dakako! Još bi nam i to falilo! Klavir, a nitko ne umije prebirati! ...

— Bit će bolje, da je ne ljutimo, — reče doktor Harding, kad je pri stolu pogledao na ražalošćena lica dviju djevojčica. — Nemojmo se kapricirati na klavir ...

I nisu insistirale. Ali je Myosotis ustajala svako jutro u šest sati, i prije škole otrčala dolje u selo. U sedam i po već bi pokucala na vrata Miss Jones, koja bi je, još neobučena i ogrnuta samo šalom, uvela u svoj mali salon i tu skinula sa klavira vazu

s voštanim cvijećem, fotografije svojih roditelja i fotografije kraljevske kuće, te bi svečano otvorila instrumenat. Myosotis bi onda odlučno sjedala pred tipke i davala se na učenje.

Jedno popodne, četiri mjeseca kasnije, vrativši se trčeći u Rose Cottage, pođe ona ravno do kuhinje, i pred Jessie, koja je mijesila Jorkshire-puding, rastvori prvi svezak Diabellovih vježbi.

— Vidiš li ove crne znakove? — reče. — To su note. I ja umijem po njima udarati u klavir.

I naslonivši knjigu na rub brašnjave daske, zaigra po kuhinjskom stolu podižući visoko prste i pjevuckajući melodiju:

— *Ta, tată tată tată, ta, ta ...*

Jessie se podboči brašnjavim rukama i veoma iznenađena zastane:

— Vidiš ti nje, vidiš ti nje! — govorila je u čudu. I u njene crvene oči navriješe suze od uzbuđenja i divljenja.

— Ta, tată tată, ta, ta — nastavljala je Myosotis.

Po obrazima Jessie curile su krupne suze; a nije ih mogla ni sakriti ni obrisati, jer je imala ruke posute brašnom.

Tri dana kasnije stigao je klavir iz Leedsa. Doktor u naslonjaču, Leslie stojeći, a Jessie ukočena na sjedalici uz vrata, slušahu ushićeni osam ili deset puta redom Diabellievu »Sonatinu«, dok je međutim u kuhinji prigarala na vatri kokoš, koja je bila žrtvovana baš za tu prigodu, a Whisky je, stojeći na stolu, žderao utrobu i srce.

VII

Na povratku iz Felixstowe, Mrs Russel, kojoj se veoma svidjela plaha i blaga sramežljivost dviju djevojčica, pozove ih da dođu svake subote igrati tennis sa njenim kćerkama i sa kćerkom novog anglikanskog pastora. Dvije su djevojčice pošle, ali kako su bile previše plahe i nisu znale igrati tennis, nisu se puno zabavile te iduće subote nisu više pošle onamo.

No od tog su posjeta ponijele nešto novo u svoj život; jednu knjigu, pozajmljenu od Nelly Russel: »*Jane Eyre*«, od Charlotte Bronté. Nisu još nikada pročitale kakav roman, pa je to bio za njih doživljaj. U Rose Cottage se govorilo samo o Janinim mukama, o ljupkosti Helene, o smionosti Rochestera; Myosotis bi navečer glasno čitala roman sestri, koja bi slušala užarenih obraza i u skut stisnutih ruku, i ocu, koji bi na mahove zadrijemao. Ali bi ga one probudile, da mu ponovo pročitaju znatnije odlomke, a zatim bi pošle u kuhinju da ih pročitaju i staroj Jessie.

No ona bi klimala glavom pod bijelom poculicom: — Meni se ne sviđaju te priče. Bolje je čitati Bibliju: manje se razumije, ali se zna, da je korisno.

One večeri, kad su dočitale knjigu, Myosotis resignirana preuzme šarpu, koju je vezla za Leslie,

dok je Leslie držala knjigu u rukama, kao da joj je teško rastati se od nje.

— Čudno je, — uzdahne ona prelistavajući već pročitane stranice, — čudno je, da se u knjigama događa toliko toga!... Naprotiv, u životu se nikada ništa ne događa.

— Zašto to kažeš? — upita je starija sestra obrativši prema njoj svoj nježni i nemirni pogled. — Valjda se dosađuješ?

— Ne znam, da li se dosađujem — odgovori Leslie zamišljena. — Ne znam zapravo ni što znači »dosađivati se«.

— Dakako, — reče Myosotis promatrajući svoju tanahnu plavokosu sestricu. I slijedeći tok svojih misli morade na koncu priznati da ni jedna ni druga nisu znale, što znači dosađivati se ili zabavljati se, uživati ili trpjeti.

Život nije pružio dotle njihovim usnama ništa drugo do čistog nepoznavanja svega, kao gutljaj svježe i bezukusne vode na izvoru.

— Zašto se upravo toj Jani, — nastavi Leslie listajući knjigu s nostalgičnom sporošću, — događaju tolike stvari? Nije to vjerojatno. Moglo joj se ne dogoditi ništa, kao i nama.

Myosotis se nasmija. — Ali, upravo zato, što joj se sve to događalo, pisac je i napisao roman. O djevojci, kojoj se ništa ne događa, nitko i ne piše.

— Da, tako će i biti, — reče Leslie zamišljena. — Naš život!... Kako je bezbojan i prazan! O nama jamačno ne će nitko pisati.

VIII

Pri koncu onoga ljeta, kada je Myosotis navršila devetnaestu a Leslie petnaestu godinu, nastani se u Wild-Forest, u jednoj gospodskoj, kroz nekoliko godina praznoj vili, neka gospođa, koja je imala lijepo aristokratsko ime Lady Randolph Grey.

Visoka, debela sa crveno obojenom kosom i sa puti bijelom kao snijeg, vidjela se često gdje izlazi iz vile; bila je obučena u tamno odijelo, a na kosama brončane boje šešir à la Rembrandt i prolazila je polaganim i dostojanstvenim korakom kroz selo.

Nikako nije davala povoda da se o njoj govori. Ali u Wild-Forestu se ipak govorilo o njoj. Raspravljalo se o njenom ozbiljnom držanju u crkvi svake nedjelje; hvalili se puddingi sa mirisom cimeta i klinčaca, koje je ona slala svim staricama u selu.

Nije se pravo znalo, tko je ona. Od njene tri služavke samo je jedna izlazila na kupovanje u mjestu i ni s kim nije govorila. No, kako je Lady Randolph imala i tamno zeleni Rolls-Royce sa šoferom u livreji jednake boje, valjda se po njegovoj prikrivenoj indiskreciji šaputalo, da je ona bila dama iz visoka roda: neki su držali, da je jamačno sestra Lorda Randolpha Churchilla, dok su drugi tvrdili, da je žena Lorda Edwarda Greya.

Njeno je krsno ime zvučalo nekako egzotično: »Miranda«, koje su seljani Wild-Foresta izgovarajući prevrtali po ustima kao gumenu karamelu.

Protestantski pastor i seoski vlastelin sa svojim gospođama pošli su joj odmah u posjete; ali ona, premda ih je veoma ljubezno primila, odvratila im je na taj iskaz poštovanja samo time, da je ostavila svoju posjetnicu sa plemićkim grbom na njihovim vratima.

Nakon nekoliko nedjelja samovanja, počela je primati brojne posjete iz Londona; osobito se o »week-endu«, to jest svaki petak i subotu čula po tihim seoskim ulicama velika buka, jurnjava i hroptanje automobila.

Nedjeljom je išla uvijek sama u crkvu, dok su joj gosti ostajali u vili »Akacija«. Dobri su ih seljani, prolazeći u crkvu, vidjeli katkad kroz ogradu, prekrivenu bršljanom: počivali su ispruženi u bambusovim naslonjačima ispod stabala pušeći cigarete (žene kao i muškarci) i izlažući (muškarci kao i žene) donji dio nogû obuvenih u raznobojne svilene čarape.

Šaputala su se imena gostiju: onaj je sa sijedim brkovima morao biti Mr. Asquith, a dvije gospođice, obučene u crveno, jamačno su bile njegove kćerke. Bio je tu također i vojvoda od Norfolka ... *incognito*. A onaj plavokosi, vitki, blijedi i u sivo obučeni gost, govorkalo se tiho, da je čak sam princ od Walesa! Seljaci su zastajali sa strahopočitanjem promatrajući kroz ogradu one noge, išarane crvenim i zelenim kockama, noge, koje su pripadale Njegovu Visočanstvu ... I kad bi velečasni pastor molio u crkvi propisnu molitvu za kraljev-

sku porodicu, svi bi se pogledi obratili na Lady Mirandu Randolph Grey, koja bi, klečeći pobožno u svojoj klupi, spustila malo niže svoj pernati šešir i svoj ticijanski zatiljak, kao da je naročito zbog nje ta skupna molitva upućena Svemogućemu.

Jedne nedjelje, izlazeći nakon službe Božje, prignuvši ljupko svoju zlatnu glavu nad molitvenik i prolazeći kroz hladovitu cestu malog groblja, koje je okruživalo crkvu, sretne se licem u lice sa dvije kćerke doktora Hardinga. One su podigle na nju svoje bistre poglede; a pošto su prošle, ostade njoj impresija, da se dotakla nečega proljetnog i svježeg kao jutarnja rosa.

— Tko su one dvije mlade plavojke, obučene u modro, koje sam sad vidjela? — udostoja se ona upitati gospođu Russel, koja je, zaustavivši se pred ulazom u groblje, čekala da prođe ta odlična gospođa i da je pozdravi.

— To su kćerke starog doktora Hardinga, — odgovori Mrs Russel, sva sretna što ju je gospođa oslovila; i u malo riječi ispriča kratku i jednostavnu povijest dviju djevojaka.

— Ah? Nemaju majke? — primijeti Lady Randolph Grey, navlačeći desnu rukavicu, koju je po obredu engleske crkve svukla pristupajući na svetu pričest.

— Da, sirotice! — reče Mrs Russel — idu svake nedjelje nakon službe Božje da se pomole na majčin grob. A njihov je otac osoba anđeoske dobrote; ali živi tako daleko od svijeta i tako izvan života, da ove njegove kćerkice nemaju prijateljâ i može se reći, da se nikada ni s kim ne sastaju.

Pa ipak su — doda dobra gospođa Russel, — uvijek vesele i sretne.

— Vidi se! — reče Lady Randolph Grey. — Imaju izražaj blaženog iščekivanja kao ona dva mala anđela pred nogama Madonne di San Sisto.

— Uistinu, uistinu, — potvrdi Mrs Russel, premda nije ni izdaleka znala, na koje se anđele i na koju se madonu to odnosi.

IX

Iduće nedjelje, pošto se svršila služba Božja, Lady Randolph Grey, izašavši iz crkve, mjesto da pođe ravno do svoga automobila, koji je na cesti trepteći na nju čekao, uđe u groblje i skrene sjenovitom stazom nadesno te zastane pred jednim grobom, prekritim bršljanom, s velikim mramornim križem. U sredini križa visio je mali stakleni medaljon, u kojemu je bila jedna izblijedjela slika. Na mramoru su bile uklesane ove riječi:

»*Mary Evangeline Harding, umrla u 24. godini.*«

»*Umire mlad, tko je Bogu drag.*«

Lady Randolph Grey ogleda se uokolo: groblje je bilo prazno; kako je bilo sparno, ona otvori svoju veliku crvenu lepezu; ali, začuvši korake, koji su joj se približavali, promijeni svoj stav, sklopi ruke i prigne glavu kao da se moli.

Myosotis i Leslie su dolazile da ispune svoju uobičajenu dužnost prema majčinoj uspomeni; zastadoše začuđene, videći pred grobom svoje majke onu lijepu i nepomičnu spodobu sklopljenih ruku i prignute glave.

Myosotis, ganuta, uhvati i stisne sestričinu ruku. Leslie se zarumeni, pa poblijedi, a suze joj navru na oči.

Približe se bojažljivo. Tada se tuđinka sa gotovo poniznom kretnjom prema svetom pravu sinovskog osjećaja, povuče da njima dade mjesta.

Za jedan čas njene se oči sretoše sa blještavim plavetilom djetinjih Leslinih očiju, punih suza... Polagano i tiho udalji se Lady Randolph Grey; zatim uđe žurno u svoj Rolls-Royce, koji je, odlazeći, zatrubio nekoliko puta, kao da se grubo i đavolski nasmijao — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

— Tata! — usklikne Leslie trčeći prema ocu, koji im je dolazio u susret putem od Rose Cottage. — Zamisli, na groblju je bila ona Lady... znaš, ona rođakinja ministra... i molila je na grobu naše majke!

— Valjda je samo čitala natpis, — reče Myosotis.

— Ne, — klikne Leslie, — ne! vidjela sam kako se prignula da pogleda sliku; zatim je uzdahnula i sklopila ruke... I vidjela sam da moli!... Vidjela sam!

Ganut i otac, pogladi ugrijano lice kćerkice. — Bit će jamačno neka plemenita duša — prošapta.

— Svetica, anđeo! — jecajući doda Leslie.

I uđoše u kuću.

X

Kad je stigla do vile »Akacija«, Lady Randolph Grey žurno uđe u prostrani hodnik, urešen velikim azaleama i palmama. Ispružen na divanu i zijevajući ležao je onaj, koji je za Wild-Forest, važio kao »princ od Walesa«.

— Što radiš Totò, *my darling?* — upita lijepa gospođa. — Kako to da ovdje ležiš?

— Ostali idioti igraju croquet, — reče Totò zijevajući.

— I ostavili su te tako sama? — Ozlojeđena Lady Randolph Grey približi se otvorenim prozorima: — Carla!... Clorinda!... gdje ste?

— Molim te ne zovi one žirafe, — reče »princ od Walesa«, — sit sam ih i presit.

— Ali je barem Gerardo mogao ostati ovdje da te zabavlja, — reče gospođa naslanjajući jednu ruku u rukavici na njegovu mekanu plavu kosu.

On nestrpljivo odmakne glavu. — Ne govori mi o Gerardu. Kad ne bih znao, da je pobenavio, rekao bih, da je degenerik. One mu se žene sviđaju! Nevjerojatno!... I Totò se naježi kao da je pomislio na nešto odvratno.

Lady Randolph se nasmiješi i sjedne do njega.

— Obožavani Totò, zašto si zle volje?

Obožavani Totò ne odgovori.

— A Mozes? — upita gospođa pogledavši ogromnog bijelog mačka, koji je tromo ležao na

ćilimu i hrkao kao kakav stari debeli gospodin.

— Je li zadovoljan?

— Da, da; zadovoljan je, — reče mladić namršten; — ali da nije bilo mene, nitko se za nj ne bi brinuo.

Ustavši i protegnuvši svoja duga uda, pređe on preko svijetle i prostrane dvorane te priđe do prozora.

— Što se dogodilo, Totò, da ti je tako dotužilo? — upita Lady Randolph slijedeći ga do prozora.

— *J'ai le cafard,* — odgovori Totò.

— Ali zašto?

— Zato, što sam sit svega.

— Ali ne mene, — reče Milady naslonivši se nježno na njegovu ruku.

— Tebe, da, tebe! I žirafâ, i Gerarda, i Mozesa, i svih, koliko vas je. Dosadili ste mi svi.

— Totò! Totò! Ne govori tako! — uzdahne Lady Randolph i njena se obilna prsa stadoše nadimati kao uzburkano more. — Znaš, da me žalostiš, kad tako govoriš! Uostalom, — doda, — Žirafe su ti se prošle nedjelje ipak sviđale.

— I zar bi mi se zbog toga morale sviđati kroz cijeli život? — osmjehnu se mladić s gorkom ironijom. — Upozoravam te, da ću ja za koji dan odmagliti... »zbogom, Totò!« — i napravi rukom znak na pozdrav.

— Zaboga, što to govoriš?

— Da, da. Svršeno je. Idem u Japan sa svojim prijateljem Collinsom. Idem u Jokohamu, gdje se žene pletu samo jednom u godini, gdje nikada ne govore i gdje spavaju odjevene.

Zatim, oslobodivši se nestrpljivo od nje, zađe u vrt na dugim mršavim nogama.

Za vrijeme doručka Totò nije htio ni o čem drugom govoriti nego samo o Jokohami i Tokiju, a sluzi, koji mu je pružao jelo, govorio je s dostojanstvenom prijaznošću: *Sayonara!* — Zapravo nije znao da li ta riječ znači »hvala« ili »laku noć«, ali budući da nitko od prisutnih nije znao...

— Osjećam se rđavo, — reče Lady Randolph Grey, dok su još bili za doručkom; i položi na stol svoju servijetu.

Žirafe i »vojvoda od Norfolka« promrmljali su nešto kao u znak žaljenja; »Princ od Walesa« naprči usne i tako izrazi svoju ravnodušnost.

Plavokosa gospođa izađe dostojanstveno iz jedaće dvorane, kao lijepa jedrenjača razvitih jedara, i povuče se u svoju sobu. Dozove Lucy da zatvori prozore; legne u krevet i dade nalog, da je nitko ne smeta.

I sama, u tami, Lady Randolph je razmišljala.

Mislila je kako joj Totò izmiče: Totò, divni Totò, otmeni i rafinirani i depravirani i složeni Totò, radi kojega su joj sve prijateljice zaviđale, a koga su svi njeni prijatelji mrzili; Totò, koji joj je naknađivao sve perfidne žene i sve brutalne muškarce, koje je u svojoj prošlosti upoznala, ljubila i mrzila... Totò, serafinski i đavolski Totò, ostavljao ju je.

A ako Totò ode od nje, onda ona nije imala više zašto da živi. Trebalo ga je dakle po svaku cijenu zadržati! Trebalo je bilo kojim srestvima pozabaviti i razonoditi mladića.

Bilo je teško zabaviti Tota, koji se već toliko zabavljao, da ga više ništa nije moglo zaokupiti. Svega je on već bio sit. Ženâ, ljudi, kazališta, café-

chantantsa, umjetnosti, muzike, plesa, kokaina, šampanjca, nastranosti... svega je već bio i previše sit. Iz svih su se pehara do sitosti napojile njegove oble i pršljive usne.

Bože moj, Bože moj! Trebalo je za Tota pronaći nešto novo!

A što je bilo novo na svijetu? Ništa. Ništa i Nitko. Upravo nitko. Svi i sve već su Totu sve kazali. A svi i sve su imali samo jedno isto da kažu.

Ali, naći za blaziranog Tota nešto novo, nešto, što još ne pozna!... Zapriječiti mu da misli na odlazak u Jokohamu!

Prođe još pola sata; zatim Lady Randolph pruži iz kreveta svoju nježnu, malo oznojenu ruku i pritisne na električno zvonce.

Lucy se odmah pojavi:

— Milady je zvonila?

— Hoću liječnika, — reče Milady.

— Ako Milady zapovijeda, — reče Lucy, — poslat ću odmah šofera po doktora Methuena.

— Ne ću doktora Methuena, — reče Milady. — Hoću onog drugog doktora. Kako se zove?... Harding.

Lucy se začudi. — Oh, taj je već star, Milady! Nema više nikakvih pacijenata. Čini se, da umije ljude liječiti samo od uboda zmijâ klepetuša. A pošto, — doda služavka s neumoljivom logikom, — ovdje nema zmija klepetuša, to ga nikada nitko i ne zove.

— Zovem ga eto ja! — odgovori Lady Randolph Grey. — Recite Petru neka odmah pođe. A ti dođi da mi spleteš kosu i dodaš plavi ogrtač.

XI

Sa zlatnim pletenicama, koje su joj visjele na plavom ogrtaču, ispruženu na divanu uz prozor, nađe je doktor Harding, kad ga sat kasnije Lucy, brbljava i zajedljiva, uvede u sobu svoje gospodarice.

Doktor Harding, kolonijalni vojnički liječnik, profesor tropske medicine i dermatologije, zadrhće ugledavši svoju pacijenticu. Činilo se, da je on bolesnik. Njegovo sitno, blijedo lice izgledalo je još bljeđe negoli obično, a objěšeni prosjedi brkovi, još više spušteni nad osjetljivim ustima. Već je prošlo dvadeset godina, otkad on nije nikoga liječio osim stare Jessie, kad je bolovala od reumatizma i gdjegdje porodicu kojeg najsiromašnijeg i preveć škrtog seljaka, koji nije htio poslati po vrlog i modernog doktora Methuena.

Tek što je pozdravio i odazvavši se tromoj kretnji gospođe, sjedne do nje i reče od uzbuđenja drhtavim glasom:

— Jamačno je bila zabuna. Vi ste očekivali doktora Methuena.

— Ne, — reče Milady sa veoma ljupkim osmijehom, — čekala sam vas, profesore. Slušala sam mnogo o vašoj dubokoj učenosti, o vašem proučavanju tropskih bolesti . . .

— Ali kako . . . — promumlja začuđeno doktor, — zar imate možda . . .

— Ne, ne, — lijepa će gospođa smijući se, — ja nemam ni azijsku koleru ni elefantijazu. Ali držim, da je i u slučaju manjih bolesti bolje utjecati se pomoći učenjaka, negoli modernog i brbljavog liječnika, koji se služi svojim bolesnicima za svoje više ili manje briljantne eksperimente . . .

Doktor Harding zakašlje skromno, s rukom na ustima; zatim približi svoju sjedalicu k divanu pacijentice. Bio je obodren; odahne; svijestan o svojoj sposobnosti. Očito je, da se nalazio pred jednom uistinu superiornom ženom.

— Da vidimo, gospođo, — reče uhvativši je nježno za ruku, na kojoj su visjele brojne narukvice.

Bilo je dobro. Možda malo preslabo . . . Simptom samo lake malokrvnosti . . .

Dok je liječnik s očalima na tankom nosu, pisao recept arsenskog likera Towler, željeza i hipofosfita, Lady Randolph poče mu govoriti o njegovim kćerkama.

— Vidjela sam ih neki dan u crkvi . . . krasne djevojčice! . . . Kad bih smjela, pozvala bi ih, da mi katkad dođu . . .

Otac kao da se je preplašio.

— Oh, Milady! Ostavite to. Plahe su i divlje, ne poznaju one svijet. Samo bi vam mogle smetati.

Milady je bila uviđavna i nije insistirala.

Ali nekoliko dana kasnije, uz chèque od jedne gvineje za liječnički posjet, primi doktor Harding i poziv od Lady Randolph Grey, da sa svoje dvije kćerke prisustvuje koncertu, koji će se održati u vili »Akacija« iduće subote. Pjevat će Clara Butt, gospođa Tetrazzini, Van Heuvel; a slavna plesačica

Vera Seremeckaja izvodit će »Proljetni ples« od Mendelssohna.

U post-scriptumu Lady Randolph Grey dodala je, da će prisustvovati koncertu Velečasni Brownlie sa gospođom Brownlie, kao i seoski vlastelin, Sir Peter Russel sa svojim porodicama.

Clara Butt! Tetrazzini! Van Heuvel!... Prva su dva imena bila gotovo basnoslovna. A Myosotis i Leslie bi ih vidjele žive? Slušale bi njihovo pjevanje!... Činilo se to previše nevjerojatnim, kao puki san. Clara sa svojim izvanrednim altom, koja je već dvadesetak godina slavila triumfe u Engleskoj!... Tetrazzini, koju su djevojčice jednog nezaboravnog dana u Leedsu, ulazeći u neki dućan muzikalija, čule na gramofonskoj ploči!... Pa onda Van Heuvel, mladi, glasoviti tenor iz Holandije. O Veri Šeremeckoj pak nisu nikada ništa ni čule. Ta, u Wild-Forestu nitko nije govorio o plesačicama, a pogotovo ne u kući doktora Hardinga. Ali je bez sumnje i ona morala biti izvanredna sila.

Doktor je dugo raspravljao sa starom Jessie o teškom problemu, da li se ima prihvatiti poziv; na koncu su zaključili da, pošto će poći i velečasni Brownlie i Sir Peter Russel sa porodicom, mogu poći i djevojčice.

Potom se prešlo na teško pitanje, koje će haljine djevojke obući za tu prigodu. Nakon mnogih naklapanja Jessie odredi, da će biti zgodne bijele oprave od pričesti, znatno produljene.

— A koje ćeš ti, tata, obući odijelo za koncert? — upitale su djevojčice motreći nekako skeptičnim pogledima staro, smeđe odijelo svoga oca, koje je

već nekoliko godišnjih doba prkosilo kišama, snijegu i lijepom vremenu.

— Ja? — reče doktor, podižući svoje rastresene plave oči sa jednog sveska »Annali di Parasitologia«. — Ja? Što ću obući za koncert?... Malo pamuka u uši; to će dostajati.

XII

I pošli su; djevojčice u svojim bijelim haljinicama, sa zlatno žutom kosom, razdijeljenom u sredini, koja im je padala niz leđa, izgledale su kao da su sašle sa neke stare slike Romneyeve; otac je imao dugi staromodni salonski kaput, što ga je Jessie pronašla u škrinji na tavanu, a koji je zaudarao jako po naftalinu.

Djevojčice uđoše za ocem u prepuni salon, u kojemu su osjetile stisak mekane ruke Lady Randolph Grey, koja ih primi i prikaže mnogim osobama, izvanredno elegantnim i sa zvučnim imenima.

Upoznadu se i sa »vojvodom od Norfolka«, koji zapravo nije bio vojvoda od Norfolka, već neki drugi plemić s imenom malo manje poznatim: Lord Gerard Neversol. Myosotis se veoma zbuni, kad je lord, pozdravljajući je, podigao njenu crvenu i hladnu ručicu do svojih brkova kao da je misli poljubiti.

Nakon duljeg žamora prelimininarnog razgovora posjedaše svi pred malu pozornicu, okićenu paomama. Myosotis i Leslie sjele su u red među ostale uzvanike, očekujući nestrpljivo da se pojavi dična Clara Butt.

Virtuoskinja na klaviru uđe skromno i lako se nakloni; odmah velečasni Brownlie i doktor Harding, držeći da je ona pjevačica, počeše oduševljeno

pljeskati, ali, opazivši zatim, da su oni jedini aplaudirali, pokajaše se i odmah prestadoše.

Napokon se pojavi divna Clara Butt u rukavicama sa zamotkom nota u rukama i sa zelenim perom nasred kose udešene poput tornja. Odjednom prolomi zrak jednodušan aplauz, koji pjevačica primi dobrohotno i s postojanim gibanjem pera na glavi.

Njezin jaki alt, opsežan i miran, razlijegao se iz širokih joj grudi, u dubokim, treptavim i zvučnim tonovima, kao orgulje u stolnoj crkvi... Slušajući je, dvjema se djevojčicama pričini kao da su u crkvi.

Iza nje došla je Tetrazzini. Činilo se kao da su se sve ševe i svi slavuji sastali tu biglišući u njenom bijelom grlu... I slušajući je, zanešene djevojke mislile su da su u raju.

Napokon dođe na red mladi holandski tenor. Myosotis pogleda u program, koji je držala u rukama i pročita natpise romanca, koje će on pjevati. »*Sehnsucht*« zvala se prva.

— *Sehnsucht?* Šta to znači?

Ali je uzalud pitala sestru pa Myosotis okrene prvi put pogled na svoga susjeda s lijeve strane. Razabra, da je to bio Lord Gerard Neversol, te njemu ponovi pitanje: — Šta znači »Sehnsucht«?

— Sehnsucht? — odgovori mladić, gledajući je uporno u oči, — znači čeznuće. Znači... žudnja.

— Hvala, — reče Myosotis i umukne.

— Zašto ne nastavite s pitanjima? — upita Lord Neversol, koji nije skidao oka s nje, puštajući da mu pogled polagano luta od čistog čela ispod mekanih kosa do djetinjskih poluzatvorenih usta i do

*

ponešto crvenkastih sklopljenih ruku u skutu.
— Zašto me ne pitate, što znači žudnja?

— Ali, — reče Myosotis smijući se, — čini mi se, da to znam.

— Ah! — odvrati Lord Neversol, gledajući je duboko u oči, — čini vam se, da znate.

I nastavi je uporno gledati bez posmijeha.

Myosotis osjeti, da ju je oblila rumen, ne znajući zašto.

Leslie se sa svoga mjesta ispruži malko napred.
— Što je tebi? — upita sestru, pogledavši ispod oka visoku ličnost do nje.

On se uplete: — Znate li možda i vi, gospođice, značenje riječi »žudnja«?

No prije nego što je ona mogla odgovoriti, pojavi se na pozornici tenor i odmah se počnu razlijegati iz njegovih prsiju note jasne i zvučne, kao što zlato ozvanja, kad udara o srebro.

»Nur wer die Sehnsucht kennt,
Weiss was ich leide ...«

zapjeva on kao neka čarobna trublja. I dvije mlade djevojčice među slušačima ostadoše bez želja, bez misli. Njegovi tonovi ispunjavali su sve praznine u njihovoj duši, zanoseći ih u neku čudnu, beskrajnu ekstazu...

I još se nisu snašle od te ekstaze, kad se već pojavi, trčeći — lagana, kao cvjetna latica, nošena od vjetrova — plesačica Vera Šeremeckaja.

Bila je bosa i zamotana u prozirnu koprenu. I zapleše. Zapleše tako lagano i blistavo, kao mjesečeva zraka na vodi...

Prvi, maestozni akordi »*God save the King*« završiše zabavu, i djevojčice, šutljive i kao u snatrenju pošle su za ostalim pozvanicima u pobočnu veliku dvoranu; tu su jele ružičaste sladolede, ogromne jagode, naslagane u kupove, obložene kremom chantilly poput brežuljaka, okruženih maglom; jele su fondane Fuller raznobojne među prebijelim ljubicama; i prvi put ovlažile su svoje ružičaste usne zlatnim blistavilom šampanjca.

Najednom se Leslie uznemiri i stisne ruku sestri:

— Dolazi princ od Walesa! — prošapće.

I uistinu je Totò, spor i nemaran, dolazio prema njima. Lord Neversol ga prikaže.

— Barun Oktavy Tottenham, — reče. Zatim se zaustavi još časak da čuje, kako se razvija poznanstvo.

Myosotis ga pozdravi prignuvši dražesnu glavu; ali Leslie ga je zapanjena gledala.

— Oh, Bože! — usklikne s izrazom čuđenja i razočaranja, — pa vi onda niste Princ od Walesa?

Totò, koji se na čas iznenadi, poče se srdačno smijati.

— Čudne li ideje! Valjda su vam kazali...

— Ali svi, svi kažu, — usklikne Leslie gledajući ga uporno i gotovo s prijekorom. — I učiteljica Miss Jones došla je k nama naročito da nas nauči, kako ćemo vam se pokloniti!

Totò je bio galantan. — Prvi put danas žalim, što nisam Njegova Kraljevska Visost, — reče. — Bio bih rado primio taj pozdrav. — I prišavši malo bliže i uprijevši u njene djetinje oči svoj duboki i čeznutljivi pogled, koji bi uznemirivao žirafe

do nesvjestice, upita: — A da li bi se moglo znati, kakav bi bio taj poklon?

— Evo, — poče ozbiljno objašnjavati Leslie, — Miss Jones je govorila, da ćete nam vi »polaganom kraljevskom kretnjom« pružiti ruku, našto bismo je mi imale prihvatiti uz veoma dubok naklon kao da je kanimo poljubiti... ali pazeći, da je uistinu ne poljubimo!

— Gle, gle! — smijao se Totò. — Kako je to okrutno ograničenje!

— Nije bilo lako, — reče sa smiješkom Leslie, — ali nakon brojnih pokušaja sa tatom...

Myosotis je prekine: — Sir Oktavy Tottenham će nas držati za prave guskice...

— Baš obratno! — reče Totò vrlo raspoložen.

— Ah, Bože! — klikne Leslie, pokajavši se. — I još nam je Miss toliko toplo stavila na dušu, da se ne ponašamo kao seoske pucice!...

Za to vrijeme Lady Randolph Grey je u svom kraljevskom sjaju tražila po dvoranama doktora Hardinga; našla ga je u jednom uglu, samotna i zamišljena. Ugledavši je, on se digne i stade preda nju svojom visokom, otmenom i dostojanstvenom pojavom usprkos svog starog kaputa.

Na pretjerane izlive domaćice on odgovori svojim uobičajenim mirnim i melankoličnim smiješkom. U prvi mah njena suvišna ekspanzivnost probudi u njemu neko nepovjerenje. Ali ga razoruža lijepa žena — plavi, rastvoreni cvijet ženskosti — svojim blistavim smiješkom.

— Vi, visokopoštovani profesore — (ah, tko ga je drugi na svijetu tako nazivao?), — valjda

mnogo ne volite društvo? Ne sviđa vam se možda muzika?

— Ali baš protivno! — prosvjedova doktor Harding ne zaboravljajući one pamučne smotuljke u svojim ušima i zbunjen od pomisli, da se možda vide.

— Nadam se, da su se vaše divne kćerke dobro zabavile, — reče Milady okrenuvši svoju sjajnu glavu prema sredini dvorane, gdje su se dvije djevojčice stisnute jedna uz drugu i držeći se za ruku — kao što su, nešto iz plahosti, a nešto iz ljubavi, običavale — smijale dižući prema svakome svoja ružičasta lica i bezazlenu plavet svojih razdraganih očiju.

U očevim se očima odrazi onaj njihov smijeh; našto se naglo uozbilje. Njegova misao poleti na osamljen grob, prekriven bršljanom u malom pustom groblju...

On učtivo reče Lady Randolph:

— Vrlo sam vam zahvalan, Milady, na veselju koje ste im priredili. — Ipak mu se neodoljivi uzdah otrgne iz srca: — Ah, da ih njihova majka može danas vidjeti!

Lady Randolph Grey se trgnu. Za jedan tren i njena misao poleti na grob u malom sjenovitom groblju i na onu izblijedjelu sličicu, koja je visjela na križu... »*Mary Evangeline Harding, umrla u dvadesetičetvrtoj godini*«...

Najednom joj se pričini, da iz onoga groba izlazi slabašna sjena Mary Evangeline i da svojim mrtvačkim rukama zakriljuje dvije djevojčice ružičastih lica... Sine joj misao, da rekne plemenitom starcu, koji je blijed i ganut pred njom stajao:

— Zbogom! Vratite se kući. I odvedite odavde one svoje miljenice! ... Odvedite ih od mene!

Ali se pogled njezin vrati k onom skupu nasred dvorane, na one dvije svijetlo-žute glave pod sjajnim odrazom svjetiljke. Bio je tamo i Totò; i Totò se je smijao. Smijao se mladenačkim, slatkim smijehom, kakvog se ona ne sjeća da je ikada čula. Totò je uživao. Dvije djevojčice starog liječnika nisu mu još dojadile ...

Milady je bila tako ganuta tim smijehom — a valjda i zbog nekoliko čašica »*gin-fizz*« i »*mint-julep*« — da joj lake suze navriješe na oči. I odmah se posluži prilikom da ih podigne i pokaže, onako prepune suzâ, ozbiljnom doktoru.

— Kad se vratim u London, hoćete li dopustiti, da me posjete? Imam toliko poznanstava, a ipak se katkad osjećam tako osamljena.

Doktor Harding se trgne i nešto ga zazebe u srcu. Htio je smjesta odbiti poziv, samo je tražio način, na koji bi manje povrijedio onu ljubeznu dušu. Ali dignuvši oči, opazi uprt na sebe njen titravi i suzni pogled.

— Hvala, — reče on blagim i dubokim glasom; — bit ću sretan da ih mogu vama povjeriti.

Pošto su svi otišli, umjetnici i pozvanici, Lady Miranda Randolph Grey izvali se na otoman, duboko uzdahnuvši.

— *Quelle corvée* (koliki napor)! — usklikne podigavši nad glavu lijepe, napola gole ruke. — Totò! ... jednu cigaretu!

Barun Oktavy Tottenham baci joj na skut zlatnu dozu.

Gerardo Neversol sjedne uz nju i utone u jastuke svoju smeđu i brižno počešljanu glavu.

— Dobra Gaby, divim vam se. Bili ste »velika dama« sve do vrška svojih crvenih lakiranih nokata. Ali može li se znati, zašto to radite? Zar je to neka zastarjela manija vas ženâ, koje hoćete silom uzimati odgovornost.

Milady je palila svoju cigaretu i nije odgovorila.

— Ovo primanje, na koje pozivljete porodice doktora i pastora ... čini mi se neka neopreznost ... da se bolje izrazim: neka drskost sasvim suvišna.

Gospođa odbije prama stropu puna usta dima.

— Pošto je pastor bio već kod mene, — ironično se gospođa nasmiješi, — možete se suzdržati od propovijedi, dragi Gerardo. A zbilja, kad već govorimo o pastorima ... što velite o onim dvjema plavokosim ovčicama?

— Ph! — izusti Neversol zijevajući. — Ostavite ih na miru!

Totò se okrene i začuđeno upre u lice Neversolu svoje drske oči.

— Što ti pada na pamet! — usklikne. — Da ih ostavimo na miru? ... A zašto?

XIII

Vila »Akacija« gotovo se neočekivano zatvori nekoliko dana kasnije — bio je konac mjeseca rujna — te lijepa i plemenita gospođa iščezne iz Wild-Foresta, ostavljajući za sobom brojna žaljenja onih, koji su je upoznali, a tugu onih, kojima nije uspjelo da joj se približe. Doznalo se, da je otišla u Škotsku, da ondje provede sezonu lova.

No prije nego što je otputovala, zapitala je doktora Hardinga, ne bi li njegove dvije kćerke ili barem jedna od njih — valjda mala Leslie? — mogla također poći s njom. Ali je taj prijedlog tako preplašio tihi ambijenat Rose Cottage, da je Lady Randolph smatrala umjesnim da dalje ne navaljuje.

Ograničila se je onda samo na to, da napomene doktoru Hardingu njegovo više puta ponavljano obećanje, da će joj, nakon njenog povratka u London, u prosincu, poslati u goste svoje drage dvije djevojčice.

— Povjerit ćete mi ih na nekoliko nedjelja; ili još bolje za koji mjesec, — rekla je ljubezna gospođa sa svojim sjajnim smiješkom. — Upoznat će malo svijet, život ... Provest će nekoliko ugodnih dana ...

Koliko su se dvije sestre bojale pomisli neposrednog rastanka, a pogotovo odlaska jedne od

njih, toliko ih je obradovala mogućnost projektiranog posjeta u London, koji je bio još dosta daleko, te ga se nisu trebale bojati. Bilo je dovoljno vremena da se o tome razmisli i govori, te da se pripremi duša i odjeća za taj važan događaj.

Taj je posljednji problem bio najteži: jer, premda je Myosotis držala, da bi njihove lanjske oprave i rubenina mogle sasvim dostajati, stara je Jessie srdito tvrdila, da se moraju sasvim iznova opremiti.

— Pogledajte samo, da li bi to bilo moguće, — govorila je njišući s prezirom pred njihovim plavim, ponešto sanjarskim očima, neke istrošene crne, vrlo iskrpane čarape i druge dijelove toilette neodređenog oblika, s kojih je visjelo mnogo pantlika. — Pogledajte, da li je moguće s ovakovim dronjcima poći u posjete u palaču, kao što će biti ona u Londonu!

Nitko se nije usudio uzeti u obranu one komade odjeće, koji su visjeli kao na smrt osuđena tjelesa.

— A onda evo i ovi korsaži, — nastavi strogo Jessie, koja je dvadeset godina zaostala za sadašnjom modom, i podigne jedan od njih, držeći ga za rukav. — Što će vam korsaži, kad ne nosite steznik? Treba vam i steznik.

Myosotis prosvjedova. Nije mogla podnositi steznik; tištao ju je. A ni Leslie nije mogla pomisliti na nj.

— Dakako, — reče Jessie nezadovoljna, — niste debele. — I omjeri ozbiljnim pogledom dvije slabašne spodobe. — Ali steznik ipak treba nositi. U London nikako ne ćete poći, — završi, — bez pristojne opreme, dok sam ja živa.

Myosotis i Leslie zaprepasti ta odluka; tada pozovu doktora Hardinga, da dade svoje mišljenje. On je bio vrlo zbunjen pred onolikim nizom ženskih odijela, razastrtih na dva kreveta u očekivanju njegove presude; a njegove opaske nisu ni najmanje pomogle da se razbistri situacija.

— Mogle biste pitati za savjet gospođu Russel ili učiteljicu — reče on napokon, pošto se obranio, koliko je bolje znao od mnoštva pitanja, da li je više ili manje podesno nositi haljetak i suknju mjesto kostima »princesse« i da li je bolje na šetnji nositi visoke cipele sa niskim petama ili niske cipele sa visokim petama.

— Da, da, pitat ćemo Miss Jones, — rekoše djevojčice utješene.

I zamolile su Miss Jones da dade svoje autoritativno mišljenje o onome, što se moglo ili nije moglo nositi u Londonu.

Ispočetka je Miss Jones bila malo ujedljiva i puna prezira, pošto nije bila pozvana na koncert Lady Randolphove. Ali radost, da se pozabavi tim ženskim uresima, prevlada ozlojeđenost, i Miss Jones se zainteresira, strastveno se zanese, savjetova, naredi, zabrani, i napokon je sve svoje slobodne sate izvan škole probavila u Rose Cottage pripremajući dvije djevojčice, materijalno i duševno, za njihov izlet u London.

— Dakle, — nalagala je ona, — čim stignete — ali bi se, po svom običaju, odmah prekinula nekom novom primjedbom. — Udesit ćete tako, da stignete popodne, nakon sata, kad se pije čaj, da ne bi izgledalo kao da dolazite odmah na jelo . . .

— Ali . . . to ovisi o vlaku, — primijeti Myosotis.

— Bez obzira na vlak. Ako stignete prerano u Liverpool-Street, počekat ćete na stanici, a zatim ćete uzeti kočiju i stići ćete u zgodan sat u onu kuću. A zbilja, — i Miss Jones ponovno umetne jednu zagradu — gledajte da platite obilno, čak i previše kočijaša, da vam ne bi napravio kakovu neugodnu scenu pred vratima. Ja poznam londonske kočijaše, i . . .

Myosotis je dovede opet u kolotečinu.

— A onda? Pošto stignemo? . . .

— Ući ćete u kuću mirno i odložit ćete u predsoblju ogrtače, a zatim, ni previše plahe, ni previše smione, ući ćete u salon, gdje . . .

— A šešir? — prekine je Myosotis, — da ga zadržimo na glavi? Ili da i njega odložimo u predsoblju?

— A rukavice? — zapita Leslie.

— Rukavice se moraju uvijek držati, — reče odlučno Miss Jones. — A što se tiče šešira . . . Oh, pazite, da za ručkom uvijek zadržite šešir na glavi.

— A zašto? — zapita Leslie.

— Zato, — reče sasvim sigurno Miss Jones. — Neka moja prijateljica, Flora Bates, bila je pozvana na ručak kod grofice od Marlbury, i sve su gospođe, skupa sa domaćicom imale šešir na glavi. Njoj je to bilo vrlo neugodno, jer je, videći da je loše vrijeme, stavila na glavu stari tetkin šešir, koji . . .

Myosotis i Leslie se uzajamno očajno pogledaše.

— Pa to bi onda značilo, kad je u kući najavljen ručak, da treba poći gore i staviti šešir na glavu?

Miss Jones odgovori evazivno zbog bolnog iskustva Flore Bates.

Myosotis, koja je postajala pomalo nervozna zbog projektiranog posjeta, upita: — Moramo li mi prve početi govoriti ili moramo čekati, da nas drugi oslove?

— A kod stola, — prekine je Leslie, — može li se jesti do sitosti? Ili malo manje?

— Modernije je jesti više nego manje, — izjavi Miss Jones. — To je dokaz zdravlja i otvorenosti. Dok je u doba kraljice Viktorije...

— Oh, ne tiče nas se kraljica Viktorija, — usklikne malo nestrpljivo Myosotis, — nastavimo s onim, što je važnije.

Ali što su dalje govorile, sve su se više nalazile pred problemima više ili manje važnima, koje ni one ni Miss Jones nisu mogle riješiti. Na primjer: govoreći s osobama koje imadu osobite naslove (jamačno će se više takovih susresti u onoj kući) mora li se kazati »Da, grofice« ili »da, gospođo grofice?«, ili naprosto: »Da, gospodine« i »ne, gospodine«?... A govoreći s nekim, koji nosi naslov »Sir«, mora li mu se kazati: »Sir Oktavio Tottenham«? ili »Sir Tottenham«? ili »Sir Oktavio«?

Bili su to nerješivi problemi.

Tada Miss Jones dođe na sretnu misao.

— Trebalo bi sve to pitati Tetku Marijanu, — reče.

— A tko je tetka Marijana? — zapita malko skeptički Myosotis.

— To je ona, koja piše članke o modernim savjetima u Leedskom tjedniku: »Svijet i domaće ognjište«. Daje savjete o svemu, što se odnosi na društveni život. Svjetuje, kako se ima češljati i

oblačiti; kaže, koja se kozmetička sredstva imaju upotrebljavati za poljepšavanje lica i najbolje lijekove protiv opadanja kose...

— Ali nama ne otpadaju kose, — reče nestrpljivo Myosotis.

— Ona uči, kako se ima ulaziti u dvoranu, — nastavi neustrašivo Miss Jones, — te pravilni način pozdravljanja...

— Dobro, dobro, — klikne Leslie, da je prekine. — Pišite tetki Marijani!

— Ali zapravo, — reče Miss Jones malo neodlučna, — bilo bi bolje, da joj pišete vi. Ja sam je već toliko puta pitala, da mi na posljednja tri pisma nije ni odgovorila.

Tada su sestre, sastavljajući pismo za tetku Marijanu, provele vrlo zabavno veče. Ispričale su joj ukratko i jednostavno svoj slučaj i postavile joj samo tri-četiri od hiljade pitanja, koja su joj htjele uputiti. Myosotis je potpisala pismo i uklopila marku za odgovor, a — po uputi Miss Jones — stavila u pismo i jednu poštansku doznačnicu od dva šilinga.

I sada su čekale odgovor.

XIV

»Gospođice Myosotis,

»Kad stignete onamo, ne ćete ništa odložiti u predsoblju. Bit će vam doznačena vaša soba za spavanje i tamo ćete sasvim mirno izvršiti svoju toilettu.

(*Memento:* U društvu se ne smije nikada žuriti.)

»Na ručku ćete uvijek imati decolleté. Vaša sestra, koja ima tek petnaest godina, obući će bijelu haljinu, zatvorenu oko vrata.

»Gospođe uvijek prve pozdravljaju gospodu; tako im je omogućeno da i ne pozdrave, ako ih baš nije volja.

»Šešir ne ćete staviti za lunch, kad ste u kući osim ako ne nosite periku, što po sadržaju vašega pisma ne držim vjerojatnim.

Tetka Marijana.«

»P. S. Ako imate plave oči, kako naslućujem po vašem imenu, dajte prednost boji *bleu Nattier,* ili još bolje *bleu Saxe.*«

*

* *

Myosotis odgovori krotom pošte da zahvali za ljubezne savjete, i doda:

»Doznala sam, koja je boja *bleu Sax.* To je baš boja Leslienih očiju. Možda i mojih . . .«

Zatim kao slučajno, umetne u pismo nekoliko novih pitanja.

*

* *

Tetka Marijana počeka pet dana i onda odgovori na sva pitanja.

*

* *

I Myosotis joj ponovno pisa:

»Kad ste tako dobri, biste li mogli možda naznačiti i koji predmet razgovora? Znam, da se u društvu govori o kazalištima, o knjigama i poznatim osobama; ali mi ne poznamo nikoga, nismo nikada bile u kazalištu i pročitale smo samo tri knjige: »Jane Eyre«; pjesme od Mrs Hemans i »Indijske zmije i njihov otrov«.

»Naša učiteljica Miss Jones veli, da nijedan od tih predmeta razgovora nije podesan za mondeno društvo, pa se bojim, da će nas u društvu držati veoma zaostalima i dosadnima. Za Leslie je lakše, jer je tako lijepa te je dovoljno gledati je, pa da budeš sretan! A uz to ona ima tek petnaest godina . . . Ali ja, koja ću doskoro navršiti devetnaest! . . .

»Obje smo tako plahe i mučaljive, da nas Miss Jones naziva »seoskim guskicama«; a opet, kad smo se jednom, da joj ugodimo, htjele pokazati malo živahnijima, na čaju kod pastora, tata nam je rekao, da smo izgledale kao drvene leptirice.

»Po Vašem mišljenju, tetko Marijana, što je bolje biti: seoska guskica ili drvena leptirica?«

*

* *

Tetka Marijana odgovori:

»Osobe, koje vas pozivaju, imat će neki razlog za to; inače vas ne bi pozvale. Valjda im se sviđa vaša neupućenost. Ili ste možda i Vi lijepi kao i Leslie? Možete to priznati svojoj

staroj tetki *Marijani*.«

(»Za lice upotrebljavajte prah Rachel i kremu Freya.«)

*

* *

»O draga tetko Marijana! Dakle ste »stari«? . . . Nisam to mislila.

»Čudnovato je, saznavši da ste stari, čini mi se, da Vas sada još više volim. Imam i više povjerenja u ono, što mi kažete. Da znate, kako Vam rado pišem i kako rado primam Vaša pisma! Nemamo nikoga tko bi nam pisao; i navečer, kad moj otac drijema nad časopisima tropske medicine, a Leslie drži glavu, žutu kao med, prignutu nad ručnim radom, ja Vam pišem i sretna sam.

»Lijepa ja? kao Leslie? Ali nitko na svijetu nije lijep kao Leslie. Gledajući je katkad, nalazim, da je tako lijepa, da bih htjela plakati ne znajući zašto.

»A k tome je još i tako umiljata! . . . A još je tako dijete, da naveče ne može zaspati, ako ja ne sjedim do nje i ne držim je za ruku. I mora znati, da je i tata također u susjednoj sobi.

»Razumljivo je, došla je na svijet, kad je mama umrla; i mi ugađamo svim njenim željama . . .

»No kad Vam počnem govoriti o njoj, ne bih nikada prestala.

»Prahom za lice, Rachel, ne mogu se služiti; imam tako svijetlu put, da mi taj žuti prašak nikako ne pristaje. Kad sam ga neki dan kušala, svi su se smijali: i svršilo se tako, da smo namazali tatu i našu staru kuharicu Jessie.

»Što se tiče kreme Freya, došao je nažalost do nje naš pas Soda. I pojeo je. (Pokajao se zbog toga . . . u salonu . . . pola sata kasnije . . .)

Vaša Myosotis.«

»P. S. — Oh, Bože! U svim sam ovim pismima zaboravila uklopiti poštanske marke.

»A Vi ste mi ipak pisali! Koliko ste dobri! . . .

»Veoma bi me usrećila Vaša slika.«

*

* *

»Hvala, hvala! Kako mi je draga ta slika! Upravo ste onakvi, kakvu sam vas zamišljala. S lijepim bijelim kosama, s lijepim otvorenim čelom i dragim slatkim očima! . . . Gledam Vas i puno Vas volim.

»Gledajući Vas, čini mi se čudno, da se bavite odijelima i manirama osobâ, koje ne poznajete, i kremama i kozmetičnim sredstvima. Izgledate mi daleko nad svim tim ispraznim stvarima.

»Ako tata jednog dana bude morao u Leeds, poći ću s njim i posjetit ću Vas. Dozvoljavate li mi, tetko Marijana? Ući ću u Vaš mali ured, koji mi opisujete, da je tako taman i tužan sa prozorom prama visokom crnom zidu, i usred neprestane buke vozilâ, koja Vas zaglušuju i smućuju . . .

»Stavit ću na sebe tom prigodom sve, što ste mi Vi savjetovali: srebrenasto-sivu haljinu i šarpu »bleu Nattier«.

»A s Vama ne ću biti ni »seoska guskica« ni »drvena leptirica«, već onakva, kakva sam — Vaša Myosotis, koja Vas voli, premda Vas ne pozna.

»Ako dopustite, šaljem Vam poljubac.«

*

* *

»Hvala, tetko Marijana, na poljupcu, koji mi uzvraćate.

»Potpuno razumijem, što mi govorite o potrebi da zaslužujete svakidašnji kruh; pa ne činite zlo, dajući najbolje savjete i pomažući tolikim siromašnim frivolnim dušicama, koje Vas pitaju za savjet.

»Meni ste zaista učinili mnogo dobra. Čini mi se, da Vam sve mogu reći i za sve Vas pitati. Tako da mi i posjet u London zadaje sada puno manje straha.

»Htjela bih se u svemu držati Vaših savjeta, ali se ne mogu češljati, kako mi Vi predlažete; imam predugu kosu. Spletem dvije debele pletenice, a kad izlazim ili kad netko dođe, omotam ih oko glave. Ne, ne kovrčim kosu željezom; ona se sama zakovrči. Kad ju raspletem, padaju mi niz pleća u pramovima i kao usijana, jer je gotovo crvena. Nisu kao Lesliene, koje imadu izvjesnu boju, koju Vam ne mogu opisati!... Kao zrake sunca i mjeseca, zajedno ispremiješane. Plavokosa je Leslie kao sunce, kad prodire kroz jelovu šumu; plavokosa je kao jaglac, tako je nježna njena plavet da upravo odsijeva...

»Ostavljam Vas za danas. Tata me zove, da mu pomognem u njegovu laboratoriju. Veoma mi je žao njegovih jadnih morskih praščića!... Ali, ako imaju spasiti život onim bijednim urođenicima tamo u strašnim tropskim krajevima, ne smije ih čovjek žaliti. Tata veli, da će možda jedna od tih životinjica donijeti svjetlost i spasiti hiljade ljudskih života.

»Kad na to pomislim, gotovo bih imala srčanosti, da se i sama dadem pribiti na onaj stol, gdje sam vidjela da se trzaju tolika sitna stvorenja...«

*

* *

»Draga tetko Marijana,

»Leslie ima malu vrućicu, pa smo nemirni i zabrinuti.

»Cijeli sam dan provela sjedeći uz njezin krevet u polutami tihe sobe gledajući onu plavu glavicu na uzglavlju, dok mi tata nije naredio da izađem malo na zrak.

»Da ga poslušam, izašla sam na blijedo jesensko sunce.

»Kako je tužan svijet, kad se izađe iz bolesnikove sobe! Kako se sve čini tužno i pusto!

»Zrak je bio blag i topal kao u travnju... ali sam ja osjećala neki strah, neku osamljenost, kao da je dragi Bog daleko i nebo prazno.

»Kako to da nismo sretniji, kad su zdravi svi oni, koje volimo?...«

*

* *

»Danas Vam ne mogu pisati.

»Oh, tetko Marijana, molite za nas.«

*

* *

»Ne; nije joj još bolje. Ima neprekidno jaku vrućicu.

»Tata je kao lud; ostario je za deset godina. Molite, molite, tetko Marijana!... Pođite u neku crkvu, gdje još nikada niste bili (bit će u Leedsu jedna crkva, koju još ne poznate?) i ušavši molite odmah za Leslie.

»Kažu, da se uvijek usliša prva molitva u crkvi, u koju se je prvi put ušlo.

»Ljubim Vam ruke sklopljene u molitvi za malu Leslie...«

*

* *

»Hvala! hvala! hvala!... Leslie je bolje.

»Tko zna, da niste bili Vi, tetko Marijana, koji ste svojim molitvama spasili život našoj Leslie?... Pa i tatin život — jer da se je njoj što dogodilo, on bi svakako umro! Pa i moj život, budući da bez njih dvoje ja ne bih htjela ni mogla živjeti.

»Znate li Vi, što je Leslie za nas? U njoj je cio naš život. Nas troje: tata, Jessie i ja — živimo samo za malu Leslie. Kad o njoj govorimo, mi joj i ne spominjemo imena. Kažemo naprosto: »Gdje je?... Što radi?...« Već se razumije, da se uvijek na nju odnosi.

»Ona raste i cvjeta tako čista i sjajna, tako nježna i jasna, da bi se reklo, da je gotovo nešto nadzemaljsko... I mi mislimo: Nije moguće, da je naše, baš naše, takvo eterično, tako nježno stvorenje!... I nikada se ne usuđujemo reći joj, koliko je volimo. Ne znam zašto... kao iz neke bojazni.

»Uostalom, kako da joj se to i kaže? Kako da se pođe k njoj i rekne: — Leslie! Ja te toliko volim, da bih mogla umrijeti za tebe? — Kako bi to na nju djelovalo? Uplašila bi se i zbunila... ne bi razumjela...

»Dabome, tako nešto ne kaže se nikada osobama, s kojima se živi. Kao neki stid suzdržava te i ne da ti izgovoriti previše slatke riječi i izraze prejakog osjećaja... I tako se živi zajedno, a da se uzajamno ne zna, što drugi nosi u srcu.

»Mala Leslie ne će nikada znati, da smo je nas troje — tako različiti jedno od drugoga: tata, stara Jessie i ja — ljubili tako neizrecivom, čeznutljivom i bolnom ljubavi.

»Ja mislim, da ću jednoga dana, kad budemo starije, imati smjelosti da joj to kažem; ali znam, da ne ću nikada naći riječi, koje bi joj mogle izraziti i objasniti ovu atmosferu brižljivog i zabrinutog obožavanja, koje je okruživalo njeno djetinjstvo.

»... Tetko Marijana, ona je ovdje, uza me, dok Vam ovo pišem. Ispružena je na naslonjaču, zatvorenih očiju; još je malo slaba nakon nedavne bolesti; na njene obraze, blijede kao latica prebijelog cvijeta, bacaju laganu sjenu u obliku polumjeseca duge plave trepavice, a jedna joj ruka — tako malena i djetinjska! — visi preko oslona malo centimetara daleko od mene.

»Spopada me želja, da prignem lice i poljubim onu malu, nepomičnu ruku! Mogla bih; imam na

to i prava, to je moja sestrica ... pa što bi u tome bilo čudnovato? Ali se ne usuđujem, ne; bojažljiva sam pred tim anđeoskim lišcem, i zatvorenim očima ... I poljubac, koji je već njezin, ne dam joj ga.

»Kamo idu, tetko Marijana, nepoljubljeni poljupci? Poljupci, koje misao stvara, koji su procvjetali na usnama, a nisu stigli do njihova određenja? ...

»Kamo idu, tetko Marijana, nepoljubljeni poljupci?«

*
* *

»Kako to? Vi odlazite? Vrlo mi je žao.

»I Vi mislite, da će Vam u onom sjevernom hladnom Edinburgu biti bolje nego ovdje? Škotska je daleko; i ondje kiša pada češće nego u Leedsu.

»Pa zar Vas u Vašoj dobi ne plaši tako dug put? Tko će Vas pratiti? Tko se brine oko Vas? A kako će Vaše novine bez Vaše tako zanimljive rubrike?

»Ja ću se osjećati sama i izgubljena, kad ste Vi tako daleko. Bilo mi je ugodno znati, da ste nedaleko od nas u Leedsu; zamišljati Vas s Vašom lijepom bijelom kosom, razdijeljenom na spokojnom čelu, gdje sjedite u svom malom, crnom i melankoličnom uredu pišući o parfemima, o ženskim ukrasima i o taštinama, što držim, da je uistinu sve daleko od Vas i od Vaših misli ...

»Čudnovato je, da ste dopustili meni, maloj neznanki, da postanem Vaša prijateljica.

»Tetko Marijana, draga tetko Marijana, tužna sam zbog Vašeg odlaska.«

XV

Posljednjih dana mjeseca listopada stiže poziv iz Londona. Bio je pisan na velikom ljubičastom papiru, veoma parfimiranom. I rukopis je bio vrlo krupan, okomit i sa mnogim črčkarijama.

Lady Randolph Grey je formalno pozivala gospođice Harding, da provedu nekoliko nedjelja u njenoj kući u Londonu. Očekivala ih je početkom mjeseca prosinca; doći će netko na stanicu u Liverpool-Street da ih pričeka. Slala je svoje najodličnije pozdrave vrlom učenjaku, profesoru Hardingu, i na koncu se nazvala njihovom odanom i iskrenom prijateljicom, Miranda Randolph Grey.

Slijedio je P. S. — »Bit će u te dane kod mene i dvorska dama holandske kraljice. Bez sumnje će se gospođice Harding radovati, da se mogu upoznati s tom blagorodnom plemkinjom i njezinim dražesnim dvjema kćerkama.«

Dvorska dama holandske kraljice! U Rose Cottage-u je uzbuđenje raslo do paroksizma. I doktor Harding je bio prijatno dirnut. Veliku žalost zbog rastanka sa svojim kćerkicama ublaži donekle pomisao na visoka poznanstva, koja će njegove miljenice učiniti u patricijskoj kući one lijepe dame, kojoj ljubaznost nije mogao nikako zaboraviti.

Dvorska dama holandske kraljice!... Myosotis otrča s pismom do Miss Jones.

Miss Jones se teško zabrine.

— U tom slučaju, — izjavi, — morat ćete napraviti nove haljine kod Miss Knox.

— Dakako, dakako! — uskliknuše djevojčice.

— A nikako ne možete u London s vašim šeširima od prošle zime.

— Nemoguće! — potvrdiše obje u jedan glas.

— Trebat će kupiti nešto elegantno i moderno. Za put malu *toque* sa rubom od krzna za Myosotis, a šeširić sa vjenčićem od ruža za Leslie.

Djevojčice su bile potpuno sporazumne; ali gdje će naći te elegantne tvorevine? Šeširi, izloženi u dućanu jedine modistice Wild-Foresta, nisu bili osobito slikoviti.

Nije preostajalo drugo već poći u Leeds, gdje su se dućani, po mišljenju Miss Jones, mogli mjeriti sa šeširima u Londonu.

Nakon dugog raspravljanja, premišljanja i neodlučnosti odluče, da će Myosotis idućeg ponedjeljka poći u Leeds; i Miss Jones kao dobra prijateljica pristane da će je pratiti.

Sutrašnji dan, koji je bio nedjelja, prošle su u sastavljanju dugih popisa, što bi sve imale da kupe, a u ponedjeljak ujutro u žurbi otputovaše... zaboravivši kod kuće popise.

Za vrijeme cijelog puta naprezala je mozak Miss Jones da ih ponovno sastavi, motreći rastresenim pogledom kroz prozorčić i držeći u ustima vrh od olovke; dok je Myosotis fantazirala o nekoj svojoj zamisli, kojom se bavila već nekoliko dana: — da posjeti tetku Marijanu!

Pošto su stigle u Leeds, dale su se na kupovanje, ali su, kao obično, ponešto i zaboravile; premda im je bilo vrlo neugodno, osobito Myosotis, morale su se zato po dva i tri puta navraćati u isti dućan da kupe još neke stvari ili da potraže na klupi ili na sjedalicama zaboravljene omote.

— Čudnovato je, — reče Miss Jones zaustavivši se pod nekom kapijom i brojeći po deseti put omote, — prije su nam falila tri, a sada imamo dva previše.

Nakon dugog brojenja i razmišljanja, i nakon potanjeg opipavanja i otvaranja omotâ nađu, da su uistinu kod »*World's Emporium*« uzele dva omota, što su po svoj prilici pripadala nekoj gospođi, koja je uz njih također kupovala.

Trebalo je još jednom poći u onaj dućan i vratiti ih uz mnoga ispričavanja i razjašnjavanja.

Smalaksale, uđoše na zajutrak u neku demokratsku i prepunu gostionicu, nazvanu »A. B. C.«, gdje je nekoliko žustrih konobarica, s malim bijelim poculicama na visoko začešljanoj kosi poput piramide, prolazilo tamo-amo sa tanjurima i drugim posuđem. Sjedoše u jedan ugao, ali su gospođice i dalje prolazile pored njihova stola ne osvrćući se na njih i ne odazivajući se njihovu bojažljivom dozivanju. Nakon, otprilike, pola sata jedna se od njih, koja je izgledala kao kraljica od Sabe, zaustavi pred njihovim stolom, pruži im ispisani *menu* i sačeka njihovu narudžbu sa prezirno uzdignutim obrvama i udarajući nestrpljivo o pod vrškom stopala. To ih toliko zbuni, da su na kraju u velikoj žurbi naručile jela, koja nisu rado ni jela; i Miss Jones učini taj obrok još žalosnijim i

tegobnijim svojim potankim i neugodnim predviđanjima s obzirom na svoj želudac i svoju probavu.

Pošto se svršio *lunch,* Miss Jones se spremi da pokupi omote.

— Bit će vrijeme da pođemo na stanicu, — reče. Ali je Myosotis zadrži. — Ne; ostavit ćemo omote ovdje na čuvanje. Imamo još nešto da obavimo.

— A što? — zapita Miss Jones, još malo zlovoljna, ali donekle ublažena od dviju šalica čaja i raznih *plumcakes-a.*

— Sada ćemo učiniti jedan posjet.

— Posjet? — usklikne Miss Jones. — Pa mi ne poznamo žive duše u Leedsu!

— Poznamo jednu, — smijala se Myosotis, krasna pod novim »*toque*« šeširom sa vjenčićem jednakih cvjetića na rubu, i sa kravatom »bleu Nattier« zavezanom u kitu ispod širokog, sprijeda otvorenog ovratnika. — Sad idemo da posjetimo... tetku Marijanu!

Miss Jones uze na to prosvjedovati i prigovarati. — Pa nismo joj ni predstavljene... Ne može se bez naročitog dopuštenja poći u uredništvo novinâ...

Ali se Myosotis nije dala odvratiti od svoje nakane.

— Bezuslovno je potrebito da je pitam, kako se ima pozdraviti počasna dama jedne kraljice. Moraju ipak postojati neka pravila naročite etikete!

Taj razlog uvjeri i Miss Jones; i pošto su sa mnogim preporukama i sa napojnicom povjerile omote Kraljici od Sabe, propitale su se za adresu

uredništva lista »Svijet i Ognjište«. Zatim se uputiše po živahnim ulicama Leedsa prema nekoj visokoj crnoj zgradi, koja se je uzdizala na kraju High Streeta.

— Ne znamo ni pravo ime ove »tetke Marijane«, — promrmlja Miss Jones. — A osim toga, kad idemo pitati za savjet, morat ćemo joj i platiti!

— Mislim, da ne ćemo, — reče Myosotis sa posmijehom, misleći na intimno i ljubezno dopisivanje između nje i dobre nepoznate prijateljice.

Prolazeći pokraj jedne cvjećarnice, Myosotis uđe u nju i iziđe noseći u ruci veliku kitu thea-ruža.

— Svakako će ju to obradovati, — reče obrativši prema Miss Jones svoje nasmijano lice. — Možda, jadnici, budući da je stara, nitko i ne misli da joj daruje cvijeća.

— A odakle znaš, da je stara? — upita oštro Miss Jones.

Ali Myosotis ne odgovori.

Stigoše pred kuću uredništva i malo bojažljive uđoše u dvorište, gdje je stajao teretni auto, krcat ogromnim smotajima papira. Čuo se neprestani i zaglušni šum rotacionoga stroja.

Potisnuše jedna staklena vrata i uđoše u predsoblje. Miss Jones priđe k jednom prozorčiću, iza kojega su radile mnoge gospođice i zapita:

— Bi li se moglo govoriti s tetkom Marijanom?

Gospođica, koja je bila najbliža prozorčiću, i ne podigavši oči odgovori: — Uredništvo. Prvi kat.

Uzašle su po tamnim i niskim stubama i nađoše se pred drugim staklenim vratima: »Uprava i Uredništvo«.

U predsoblju je sjedio jedan mladić s kapom na glavi, koja je nosila natpis: »Svijet i Ognjište«; čitao je neke ilustrirane novine pušeći čikinju cigarete. Ni on, kao ni ona gospođica, ne podiže glave, kad su one ušle.

Miss Jones ponovi svoje pitanje:

— Bi li se moglo govoriti sa tetkom Marijanom?

Tek sada onaj dječak — tipični engleski »*messenger-boy*« podigne svoje blijedo, uprljano i drsko lice, te omjeri posjetiteljice.

— Što hoćete? — upita on, ne skidajući ni kape s glave ni ne vadeći čik cigarete iz usta. — Ne pušta se nitko unutra, ako se prije ne zna, što želi.

Myosotis i Miss Jones izmijeniše međusobno poglede. Nemoguće je kazati tom antipatičnom dječaku: — Hoćemo da čujemo, kako se ima pozdraviti dvorska dama holandske kraljice.

Dječak zastane malo, gledajući ih, zatim pogleda ruže u Myosotisinoj ruci, pa reče, napravivši prema njoj neku čudnu grimasu, kao da joj namiguje okom:

— Možete napisati ovdje svoja imena. — I pruži im listić bijelog ne posve čistog papira.

— Napisat ću ja svoje ime, — reče djevojčica. I prignuta k stolu, napiše na listiću: — Myosotis.

Pruživši ga zatim dječaku nadoda:

— Recite gospođi, da ćemo se porazgovoriti s njom samo nekoliko časaka.

Sad je bilo jasno; dječak podrugljivo zatvori jedno oko i nadme obraze kao da će prasnuti u smijeh.

— Reći ću . . . gospođi! — odvrati. I ode mašući listićem.

Nakon nekoliko časaka opet dođe.

— Možete ući, — reče i kao da se još uvijek u sebi smije, vrati se na svoje mjesto i svojim novinama.

— Mrska osoba, — prošapta Miss Jones pošavši prema tamnom hodniku.

— Vrata br. 7! — zaviče za njima dječak.

Miss Jones pokuca vrlo odvažno i odlučno na vrata te uđe ne sačekavši odgovora.

Myosotis, plaha, sa svojim ružama u ruci, bila je malko zaostala; ali najednom pomisli:

— Tetka će Marijana promisliti, da je Miss Jones Myosotis! — Tada žurno stigne učiteljicu i uđe odmah za njom.

Nađe se u nekom malom tamnom uredu, s prozorom prama zidu, pocrnjelom od dima i od starosti. I tu je, pred velikim stolom natrpanom papirima, sjedio jedan muškarac.

Bio je to čovjek četrdesetih godina, širokih ramena, duge smeđe brade. Držao je u ruci papirić, ispisan Myosotisinom rukom i s očitim čuđenjem promatrao Miss Jones. A ona je kroz svoje naočale, ne manje začuđena, promatrala njega.

Nakon kratke neodlučnosti Miss Jones ponovi po treći put svoje pitanje:

— Mogu li govoriti s tetkom Marijanom?

Nato je njegov pogled prešao preko Miss Jones i zaustavio se na nježnoj spodobi sa kitom ruža uz vrata. Osmijeh mu zatitra u očima, i podigavši se polagano sa svoga mjesta, reče:

— Tetka Marijana sam ja.

XVI

Muk zaprepaštenja slijedio je nakon te izjave. Myosotisine oči, uprte u ono bradato lice, raširile su se preko svake mjere... On vidje, kako su bljesnule one plave zjenice, i kako su ih nakon naglog treptaja trepavicama prekrile suze.

Bile su to suze bolnog poniženja. U tom trenutku pomisli Myosotis na djetinjska pisma, što ih je pisala ovom čovjeku, u kojima je otkrila cijelu sebe i opisala svoje najintimnije osjećaje i čak opisala boju svojih očiju i kose... Sve, sve je svoje misli otkrila ovom neznancu držeći da govori prijateljici, nekoj miloj ženi dubokih očiju, vedrog čela ispod sijede kose...

Obuze je neizmjerna tuga, gotovo osjećaj mržnje; a on, koji ju je gledao, opazi, kako joj je bljedilo prikrilo nježno lice. I videći je tako blijedu sa ružama u ruci, osjeti nenadno grižnju savjesti.

Međutim se je Miss Jones snašla.

— Ali kako, — reče začuđeno, — zar ste vi osoba, što se potpisuje »tetka Marijana«? Ma je li moguće!... A kako se vi, kao muškarac, razumijete u nakite i vrpce, u pravila etikete i kozmetička sredstva?

On prestane gledati Myosotis i obrati se učtivo prema Miss Jones. — Izvolite uzeti mjesto, gospođo. — I pokaže na naslonjač uz svoj pisaći stol; zatim pođe do prozora da uzme jednu sjedalicu i ponudi je Myosotis. — Molim vas... sjednite.

Djevojčica posluša, kao u snu.

I kao u snu promatrala je toga visokog čovjeka, širokih ramena, guste kovrčaste, malo prosjede kose, visoka i izbočena čela sa ravnim crnim obrvama, koje su ličile na potez kista, umočenog u crnilo; a ispod tih crnih obrva dva bistra, udubljena, oštra oka...

Myosotis nije čula ništa od svega onoga, što mu je Miss Jones govorila; samo je čula njezin donekle kričavi i neprirodni smijeh; napokon je vidjela, da je ustala i da je isto tako i on ustao; tada i ona ustade kao kakav automat. Čovjek joj se približi i reče joj prignuvši glavu sa svoje velike visine:

— Morate mi oprostiti, — reče. — Ja već dvadeset godina igram »tetku Marijanu« i, ispočetka, odgovarajući na vaša pisma, nisam nikako mislio na prevaru. Zatim su mi se vaša pisma toliko svidjela, da... nisam htio da prestanem. Razumijete li me? Opraštate li mi?

Ona nije mogla podići očiju ni odgovoriti. Napokon nađe toliko snage i glasa, da je mogla tiho izustiti s gorkim prijekorom:

— A ona slika?...

On se približi za jedan korak. — Ono je slika moje majke, — reče.

Neki zvuk, neki treptaj u njegovom glasu dirne djevojčino srce. Nenadnim porivom ona pruži prema njemu ruku, u kojoj je držala ruže.

— Onda ... je ona moja prijateljica! Ponesite njoj ove ruže.

On primi miomirisnu kitu bez odgovora, bez zahvale.

Miss Jones je bila već na vratima i Myosotis je stigne.

Dvije su se žene opet našle u tamnom hodniku. Prošle su ispred dječaka, koji je, ne maknuvši se, dalje čitao.

— Bože moj! — usklikne Miss Jones, čim su se našle na ulici, — čudne li stvari! Tetka Marijana jedan muškarac! ... Tko bi ikada to pomislio! Bit će da je veoma siromašan i da nije mogao naći druge zarade.

— Dakako, — uzvrati Myosotis gledajući u zemlju.

I zamuknu.

Miss Jones zastane.

— Pravedni Bože! — usklikne, — zaboravile smo ga pitati, kako se ima pozdraviti dvorska dama holandske kraljice!

XVII

»Gospođice Myosotis,

»Vi mi morate oprostiti. Nisam mislio, da ću Vas ikada vidjeti. Tä za nekoliko dana imao sam otputovati u Škotsku ... i, kako ste Vi dobro rekli, Škotska je daleko ...

»Vaša su pisma od prvog do zadnjeg bila tako dražesna! Nisam mogao, a da ne odgovorim. A kasnije nisam imao više smjelosti da Vas razočaram ni da odbijem od sebe Vašu ljupku i povjerljivu naklonost. A zašto bih to i učinio?

»Tek sam jučer, videći kako ste poblijedili i kako su Vam se oči orosile suzama, razumio, da sam pogriješio, te sam se pokajao i zasramio kao zbog nekog zlodjela.

»Rekao sam Vam, da već dvadeset godina — to jest, otkad sam morao napustiti slikarsku Akademiju u Parizu zbog smrti svoga oca — sarađujem u ovom listu. Vršim tu najraznovrsnije dužnosti: kao literarni i kazališni kritičar; kao kritičar umjetnosti; a — od onog dana, kad je autentična tetka Marijana pobjegla sa poslovođom, odnijevši sav novac uredništva — ja sam tetka Marijana. Više sam puta i »Vjerni čitač«, ili »Jedan pretplatnik, koji protestira«, ili »Srditi građanin«, prisiljen na te razne uloge od dobrog ali tiranskog direktora lista.

»Njemu je sada veoma žao, što s mojim odlaskom gubi gotovo sav personal uredništva. A i meni je žao; ali idem jedan korak dalje u novinarstvu: postajem glavni urednik novinâ u Edinburgu.

»Moja majka, koja je rođena u tom gradu, sretna je, što se vraća onamo.

»To je, gospođice Myosotis, cijela moja vrlo jednostavna biografija.

»A sada, ako mi dopustite, rad bih Vas zamoliti za jednu veliku uslugu. Usudit ću se, premda se bojim.

»Putujem za osam dana. Prije toga htio bih Vas još jednom vidjeti; i htio bih, da mi se dopusti, da samo na čas vidim Vašu sestricu, malu Leslie sa plavim kosama »kao zrakama sunca i mjeseca skupa ispremiješanim« ... Htio bih ponijeti sa sobom skupa s Vašom i njenu sliku ...

»Ne traži to tetka Marijana, već kritičar umjetnosti — nesuđeni slikar — koji bi vas htio obje ponijeti u svom pamćenju kao što vas je vidio u svojim sanjama: plave kao jaglaci, ovjenčane aureolom svoje sjajne mladosti! ...

»Vlak, koji me nosi prema ledenoj Škotskoj, prolazi preko stanice Westham — nedaleko od Wild-Foresta. Ako tu prekinem vožnju između jednog vlaka i drugog, mogao bih preći ledine i stići u Rose Cottage oko podne.

»Dopuštate li mi to?

»Vidjet ću Leslie; pozdravit ću Vašega oca; kazat ću dobar dan staroj Jessie ... (kako ih sve poznam iz Vaših pisama! ...)

»I kazat ću zbogom — zbogom zauvijek! — Vama, Myosotis.«

»Laurence Wilmer.«

XVIII

Dvije mu sestre pođoše u susret silazeći niz brežuljak; blijedo jesensko svijetlo davalo je svijetu osobitu prolaznu ljepotu.

Laurence Wilmer je uzlazio u maglovitoj i tmurnoj uvali; dvije su djevojčice silazile gologlave, držeći se za ruku, i smiješeći mu se iz daleka. Oko njihovih glava poigravalo se popodnevno sunce i slijevalo kao u skup zlatnog praha ...

On ih je uvijek takove pamtio.

XIX

Doktor Harding primi veoma lijepo Laurence Wilmera, pa i uplašena Jessie, koja je o svemu bila obaviještena, pozdravi ga nasmijana.

Doktor nije htio ni čuti o tome, da ga puste otputovati one iste večeri, i pripremiše mu veselu, tek okrečenu sobicu, iz koje je Jessie, da bi mu napravila mjesta, iznijela veliku zalihu jabuka, krušaka i luka.

Zajutrak je bio veoma veseo. Tetka Marijana, kako su djevojčice i dalje zvale svoga gosta, imala je mnogošta zanimljiva da priča o svojoj mnogostranoj djelatnosti kao novinar. Pričao je ukratko o svojoj mladosti, o svojim umjetničkim snovima, prekinutim očevom smrti — tragičnom i nenadnom, koja je ostavila neopskrbljenu nježnu i boležljivu majku. Govorio je o svojim nadama u budućnosti... budućnosti, o kojoj je tada već bio gotovo stalan...

Izloživši te kratke biografske podatke, tetka Marijana nije više govorila o sebi, već joj pođe za rukom da su joj se svi ispričali: i plaha Myosotis, povučeni doktor, i nasmijana i stidljiva Lesle. Čak i čudna Jessie, donijevši kavu, uzme udjela u zajedničkom razgovoru.

Poslije ručka dvije ga djevojčice odvedoše na gumno da se upozna sa osam kokoši — nakostriješenih i nepomičnih od zime — i sa tri bijelo-crna kunića, koji su izbjegli jarosti Whisky-a i Sode kao i gurmanskoj okrutnosti Jessie...

Zatim mu predstaviše i malu svinju, ispruženu na hrpi zlatno-žute slame, koja se oporavljala nakon gripe.

— Bila je vrlo bolesna, jadnica, — uzdahne Leslie svojim slatkim glasom golubice; — trebalo ju je vidjeti! Bila je sva crvena od vrućice!... Tada je tata naredio, da joj se učine dva proreza na repu zbog puštanja krvi.

— Bijednica! — reče Wilmer tresući ozbiljno glavom.

— Dä, bilo je strašno, — reče Leslie. — Zamislite, da joj je proreze napravila Jessie sa škarama. A ona je tako vriskala, da nam je svima bilo mučno. Tada je otac zamolio Myosotis da zaigra na glasoviru samo da ne čujemo ono vriskanje.

Tetka Marijana se nasmije. — A što ste igrali, gospođice? — upita, obrativši se na Myosotis.

— Državnu himnu, — odgovori Myosotis porumenivši, pa se i ona nasmije.

— Sa čestom upotrebom pedala! — doda Leslie.

Nato se svi nasmijaše; a rekonvalescentica zagrokće, obradovana tim ugodnim glasovima.

U tom trenutku prozuji kraj Wilmerova uha neka buba.

— Oh, gledaj! To je »krilati cvijet«, — usklikne Leslie.

— Što je to? — zapita Wilmer.

— Ali, zapravo — objasni mu Myosotis, — pravo im ime ne znamo. To su čudne životi-

njice, koje, kad miruju, izgledaju kao zeleni cvjetići. Stoga ih tako i nazivljemo.

— Zamislite, — reče Leslie sklopivši djetinjski ruke u znak samilosti, — one mogu učiniti samo jedan let, samo jedan! kroz čitav svoj život! Tek što polete, umiru.

— Da, — doda Myosotis obrativši prema Wilmeru svoje sjajne poglede: — dugo smo ih promatrale: stoje dane i dane gotovo nepomične na kamenu ili na zidu, kao da razmišljaju: »A kuda ću sada poletjeti?« I jedva se polagano, polagano miču kao male gusjenice bez krila. Zatim se iznenada odluče i polete u vis! ... A tek što stanu negdje, već su mrtve.

— Čudnog li udesa! — primijeti Wilmer.

— Što biste, — upita Leslie, sa svojim slatkim djetinjskim smiješkom, — vi učinili, da ste na njihovu mjestu? Biste li poletjeli? Ili biste mirovali nepomični da ne umrete?

Wilmer se časkom zamisli.

— Mislim, da bih odmah poletio, — izjavi.

— I mi! — rekoše zajedno dva tanka vesela glasića ...

Oh, slatki, blagi razgovori! Wilmer se osjećao kao da kupa svoj duh u hladnom brdskom vrelu ...

Doktor Harding, koji se je već godinama svojevoljno odrekao svake društvene zajednice, čuvši te vesele glasove, izađe i pridruži im se.

Malo zatim vratiše se djevojčice kući, pozvane od stroge Jessie da pomognu pri nekom sitnom kućnom poslu; a dva su muškarca ostala u razgovoru o mnogim i raznim predmetima.

Doktor Harding povede Wilmera u svoj laboratorij i, veseo što ima pred sobom jednog razboritog slušača, izloži mu opširno svoje teorije o profilaksi i o liječenju gube. Enciklopedični novinar, koji je nešto površno znao i o tom najmilijem predmetu naučenjaka, živo se je zanimao za njegova proučavanja i eksperimente.

Sa još više radoznalosti slušao je dramatska pripovijedanja doktora Hardinga o strašnim zmijama otrovnicama tropskih krajeva.

— Pogledajte — govorio je stari učenjak, prignut nad velikom bocom alkohola, koju je ispunjavala uvijena kobra: — ovo je najveći i najstrašniji gmaz; ovo je himbeni i mučaljivi nosilac smrti nazvan lijepim ženskim imenom: »*Naja Tripudians!*« Pogledajte tu čudnovatu krivuljastu milotu, tu simetričnost oblika, dotjeranost u zavojima kao krivulje kod violina ... »*Naja Tripudians!*« — I doktorov se glas gotovo s užitkom zadrži na slogovima, koji su ga u sjećanju prenosili u njegovu mladost u Indiji, kad je, zazivan i obožavan od urođenika kao neki bog, vjerovao u svoju misiju i sanjao, da će moći olakšati tolike patnje i da će osloboditi čovječanstvo od jednog strašnog biča ...

— Ah! to je dakle ta glasovita egipatska Naja! — usklikne Wilmer prignuvši se da je bolje promatra.

— Da, Naja Tripudians, — ponovi doktor, — to ime zadaje stravu stanovnicima tropskih krajeva. Sjećam se slučaja nekog crnca, koga je bio ujeo neki potpuno bezopasni gmaz, ali kad je od jednog mog mornara čuo to ime, umro je od straha gotovo istog časa.

Wilmer Laurence, prignut uz doktora, promatraše zlokobnog gmaza.

Prva je posljedica otrova, — nastavi Harding, — neki čudni osjećaj pijanstva; žrtva zatetura kao da je u opojenom stanju. Zatim zanijemi zbog uzetosti jezika i grkljana... Napokon prestane disanje i nesretnik je mrtav. Mrtav; ali, čudnovate pojave, njegovo srce još tuče...

I doktor tada nastavi pričati o proučavanjima i istraživanjima, koja već trideset godina ispunjavaju njegov duševni život; a kad je svršio govor o zmijskim otrovima, povrati se ponovo na nabrajanje svojih pokusa na gubavcima u Malabaru.

Najednom opazi, da se je njegov slušalac zamislio i da mu ne odgovara.

— Dosađujem vam valjda ovim svojim istraživanjima, — reče doktor lagano uzdahnuvši. — Shvatljivo je, da vas mnogo ne zanimaju ovi razgovori.

I htjede postaviti svaku stvar na svoje mjesto te izaći iz laboratorija.

— Ne, — prosvjedova Wilmer, — nije to. Nije to ono, što sam mislio...

Doktor zatvori ključem vrata laboratorija i uputi se prema kući sa svojim gostom po sjenovitoj stazi vrta. Pred njima su Whisky i Soda potrkivali preko cvjetnih lijeha, osutima tu i tamo zimskim krasuljcima, ljubičastim zvjezdicama i blijedim hrizantemama.

— Što ste mislili? — upita napokon doktor zastavši da pogleda gole i melankolične grane u sivoj pozadini neba.

— Mislio sam, — reče Wilmer okrenuvši se prema otmenom i premorenom licu učenjaka i prema njegovim živahnim očima, — mislio sam, da dok mi tražimo lijekove protiv gube i zmijskih otrova u dalekim krajevima, ovdje, u našem kraju, u našim gradovima, hara psihička bolest, širi se moralna zaraza, koja okužuje i kvari sve, što nas okružuje. Dok ste vi govorili o egipatskoj naji, mislio sam na ljudske zmije, koje vole ujedati čista tjelesa, trovati nevine duše! Mislio sam na društvene »naje« naših velikih gradova, koje uživaju da zaraze i pokvare ono, što je još netaknuto, zdravo i uzvišeno na svijetu...

Doktor se zaustavi nasred puteljka promatrajući drûga svojim plavim, malo zasjenjenim očima; njegova se mekana sijeda kosa talasala na hladnom jesenjem lahoru.

— Mi, — nastavi Wilmer, — mi danas živimo usred te moralne gube i ne bojimo se zaraze; mi se na svakom koraku dotičemo kojeg ljudskog gmaza, koji štrca otrov donoseći smrt, i ne uništavamo ga, ne stajemo mu nogom na glavu. Ne. Prolazimo mimo tražeći lijeka drugim zlima: fizičkim bolestima, bijedi, socijalnim revolucijama, svakom fizičkom i materijalnom jadu... Ali tko će naći lijek protiv oskvrnuća duha, protiv duševne gangrene, koja nas u današnjem ogavnom vremenu opsijeda?... To sam eto mislio, doktore.

Bili su se zaustavili na kraju puteljka; hladan i bijesan istočnjak vitlao je oko njihovih nogu suho lišće johâ i hrastova.

Starog doktora prožme jeza.

— Žalosno je to, što vi govorite, — promrmlja.

Zatim, okrenut prema zapadu, onamo dolje, gdje se daleko na kraju uvale prostirala magla poput zamazana zastora nad dalekim gradovima:

— Hladno je, — reče. — Povratimo se u kuću.

Sutradan u zoru Laurence Wilmer otputova. Pošto je on sam zabranio, nitko — osim stare Jessie, koja je ustajala uvijek prije zore — ne dođe dolje da se s njim oprosti. Kad je izašao iz dvorišta, vidje, da su prozori kućice još svi zatvoreni. Whisky i Soda izmiliše iz velike hrpe sijena i mašući repom otpratiše ga komadić puta niz strminu. Zatim nestadoše u šikarju.

Pod njegovim je nogama, zavijen u maglu, spavao svijet.

Stigavši do posljednjeg zavijutka, Wilmer se zaustavi i okrene da pogleda Rose Cottage, naslonjen na brežuljak. Ogradna vrata bila su otvorena i vidio se jasenski vrt s ogoljenim ružama i grmljem, zvjezdicama i hrizantemama.

I Wilmer pomisli, kako će u proljeće sve biti puno ruža . . .

Nasmiješi se na tu pomisao.

Zatim se okrene i nastavi strmim putem, koji je silazio u dolinu.

XX

Bilo je uoči odlaska u London.

Tiha obiteljska soba, rasvijetljena blijedom svjetlosti lampe i živahnim blještanjem vatre iz kamina.

Na stolu su razbacane ležale doktorove knjige; ručni radovi djevojčica bili su već složeni i spremljeni u ladicu, da ondje počekaju do njihova povratka.

Myosotis je hodala tiho po sobi pomažući Jessie kod pripremanja čaja; ali je Leslie sjedila tužna i troma uz oca i naslonivši svoju sjajnu glavicu na njegovu ruku, gledala bez riječi u vatru.

Mislila je na sutrašnji dan; na dane razonode, na zabavne večeri, koje su je čekale u ogromnoj prijestolnici; mislila je i na oca, koji ostaje ovdje sâm, za toliko dugih dana i melankoličnih večeri . . . Uz tu pomisao pritisne jače svoje užareno lice na očevu ruku.

Otac se nije maknuo. Tada Leslie okrene lice i utisne poljubac na rukav starog doktorovog haljetka smeđe boje.

— Promisli, tata, — reče tiho, — da ćemo na Božić opet biti ovdje.

— Da, da, — potvrdi Myosotis približivši se i ona te ovije ruku oko očeva vrata. — Na Božić ćemo biti ovdje. — I prigne se da mu poljubi pre-

rano posijedjelu kosu. — Zadržavat ćemo se u Londonu najviše petnaest dana.

Svjetlost lampe osvjetljivala je srebrnastu glavu među dvjema zlatnim glavicama; a stara ih Jessie, u sjeni, sa poslužavnikom za čaj u rukama, gledaše i srce joj se rastapalo od ganuća.

— Bez sumnje! Zadržavat ćemo se ondje najviše petnaest dana, — potvrdi Leslie.

— I to je previše, — promrmlja iznenada Jessie iz dna sobe. Pa isprekidanim glasom doda: — Da je vaša majka ovdje, ne bi vas pustila da odete.

Na te se riječi prenu sve troje i okrenu prema staroj svoja zaprepaštena lica.

— Zašto to govoriš? — upita doktor Harding tužnim glasom. Ime je pokojnice bila svetinja i nije se nikad spominjalo osim u rijetkim i važnim prigodama.

— I zašto to spominješ tek sada? — doda Myosotis s izrazom predbacivanja. — Ti dobro znaš, da mi ne bismo nikada učinili nešto, što mami ne bi bilo po ćudi.

— Ne znam . . . došlo mi je tako na pamet, — promrmlja starica. — Pričinilo mi se, kao da je vidim pred sobom . . .

I najednom se Jessie rasplače.

Odmah su sve troje prišli k njoj milujući je i tješeći; no potrajalo je dosta dugo, dok je prestala jecati. Napokon starica obriše oči plavom pregačom i izađe.

Ostali se stisnuše bliže jedno uz drugo kraj kamina ne progovorivši više ni riječi.

XXI

Sutradan, već za rana, bila je uskomešana cijela kuća; doktor, djevojčice i Miss Jones uđoše u kočiju, naručenu dan prije kod malog svratišta u Wild-Forestu, Jessie sjedne uz kočijaša i prtljagu.

Vrijeme je bilo onakvo, kakvo se u Engleskoj nazivlje »lijepim«; to jest, nije bilo ni kiše ni vjetra; širila se jedino neka siva i vlažna maglica, koja je sve prekrivala, a na jednoj točki neba opažao se mali blijedo-ružičasti krug, koji se je sa mnogo optimizma i fantazije mogao nazvati suncem.

S izvjesnom jezom sjedila je mala Leslie na pomičnom sjedalu do oca, privila se uza nj, uzela mu ruku i zadržala u svojoj. Naspram njih sjedile su Miss Jones i Myosotis; ova je šutjela, blijeda i crvenih očiju. Ali se Miss Jones upustila u duge monologe, koje nitko nije slušao. Obnavljala je svoje uspomene iz Londona unoseći u pričanje svoja iskustva, mnoga razmatranja opće prirode i razne preporuke dvjema djevojčicama.

— Dobro je, što ste dale sašiti kod Miss Knox one dvije haljine od prugastog muslina . . . Gledajte, da ih oblačite samo uvečer i nikada ispod ogrtača, kad izlazite iz kuće! . . . A zbilja, — prekine se odjednom, — ne znam točno, u kojemu kraju Londona stoji kuća Lady Randolph Grey: niste mi nikada pokazale njeno pismo. Stanovat će

jamačno u West-Endu; je li tako?... U Park Lanu, ili Pont Streetu, gdje stanuje sva visoka aristokracija Londona... Ili bi mogla stanovati u South Kensingtonu, koji je postao veoma *fashionable,* otkad je vojvotkinja od Marlborougha...

U taj tren Miss Jones opazi, da je nitko ne sluša. Ali ona ipak ne prestane. Prodrmavši lako ruku mučaljive Myosotis, zapita je:

— Koja je adresa bila na njezinom pismu?

— Na čijem pismu? — upita Myosotis kao iza sna.

— Pa na pismu Lady Randolph Grey!

— Ne znam... Argyle Square, — odgovori djevojčica.

— Argyle Square... Mora da je blizu Bond-Streeta, ako se ne varam, — reče Miss Jones rastreseno. — To je u središtu grada; nije baš u West-Endu. Čini mi se čudnovato... Adresa bi to mogla biti nekog aristokratskog kluba; ima ih mnogo u blizini Bond Streeta i Duke Streeta...

Ali, pošto je nitko nije slijedio u tim domišljanjima, niti se itko za to zanimao, umukne na koncu i Miss Jones; i dugi silazak do malog gradića Westhama prođe gotovo u potpunoj šutnji.

Stigoše na stanicu upravo na vrijeme; vlak je bio već najavljen. Ostavši Jessie i Miss Jones da čuvaju prtljagu, doktor uzme svoje kćeri ispod ruke, jednu s jedne, drugu s druge strane i stade se s njima šetati gore-dolje po peronu.

Nisu se ništa razgovarali. Kao da nemaju što da kažu jedno drugom u času svoga prvog rastanka.

— ...I nemojte mi se prehladiti, — reče napokon otac, kao da je ostale svoje misli već izrekao na glas.

Obje mlake i nježne ruke stisnuše njegovu, i oba mladenačka glasa rekoše u jedan glas:

— Budi miran!

Ali evo već vlaka; i trčeći vratiše se do Miss Jones i Jessie, koje su ih već nekoliko vremena dozivale uzbuđenim kretnjama i mašući putnim kovčezima.

Tada, nakon brzog poljupca dvjema ženama i dugog poljupca ocu, dvije sestre uđoše u vagon i odmah se pojaviše na prozoru.

— Da vam je preporučeno, — brižljivo će Miss Jones podigavši prema njima svoje mršavo i nervozno lice, — ne budite u društvu ni plahe ni nespretne; nadam se, da me, kao svoju učiteljicu, ne ćete osramotiti u društvu!

Jessie se približi crvenih očiju.

— Pojedite sve ono, što sam vam stavila u košaricu, — reče, pružajući im svoju koštunjavu ruku, koju su djevojčice stisnule nagnuvši se preko prozora. I doda malo drhtavim glasom: — Izmolite svaku večer svoje molitve.

Otac ne reče ništa. Držao je oči neprestano uprte u njih; a kad je vlak krenuo, i one su dugo i uporno gledale u njega... sve dok ga više nisu vidjele.

Onda su sjele na svoja mjesta i neko vrijeme nisu progovorile ni riječi.

Ali malo pomalo, kako je vlak jurio šumeći i podrhtavajući, u njihova se mlada srca sve jače trepteći vraćala sreća.

XXII

Vlak je usporio vožnju pri ulasku u stanicu Liverpool-Street i dvije djevojčice provire kroz prozor.

— Eno šofera! — usklikne Leslie.

— Gdje je? Gdje?

— Tamo, kraj one gospođe sa sijedom kosom, obučene u crno.

— Da, da, — reče Myosotis malo uzbuđena. — Tko bi mogla biti ona gospođa?

— Izgled joj je vrlo aristokratski, — reče Leslie. — Da nije dvorska dama?

— Možda, — uzvrati Myosotis. Zatim doda: — Ali ne vjerujem da bi ona došla na stanicu.

Vlak se zaustavi; djevojčice uzmu svoje kovčege i siđu.

Šofer im priđe, pozdravi ih i uspne se u vlak da uzme ostalu prtljagu.

— Jeste li same? — zapita nakon toga pogledavši uokolo.

— Da, same smo, — reče Myosotis.

— Ah, mislio sam, da vas je možda dopratio gospodin otac...

Pođe žurno, noseći kovčege, prema gospođi sa sijedom kosom, koja je stajala na kraju perona.

Myosotis i Leslie su gotovo trčale za šoferom. Kad su stigle do neznanke, djevojčice je pogledaju uz plahi posmijeh očekujući njezin pozdrav.

Ali šofer reče gospođi:

— Same su.

— Ah, same? — gospođa omjeri pogledom sestre. — Onda ja mogu otići.

— Možete, — reče šofer pošavši prema izlazu.

I gospođa krene idući uz njega. Časkom se okrene i ponovno premjeri okom djevojke, a da ih nije ni pozdravila. Zatim, obrativši se šoferu, reče:

— Neka Gaby ne ulazi u spletku!...

Šofer sažme ramenima.

— Pa tim gore po nju, — primijeti.

I ostavivši aristokratsku gospođu sa sijedom kosom, pođe šofer žurno prema velikom zelenom autu, koji je, čuvan od nekog podvornika, stajao pod zaklonom staničnog izlaza.

Poskakujući za njim, djevojčice nisu više ništa govorile. Myosotis se pitala, zašto je ona gospođa otišla, kad je doznala, da su same. Mislila, da bi to bio jedan razlog više, da ostane s njima i da ih prati. Pitala se, također nagađajući, tko bi mogla biti ona »Gaby«, i u kakve je spletke ona mogla ulaziti...

No šofer je bio već ukrcao kovčege u Rolls-Royce i držao otvorenu vratnicu, da djevojčice uđu. One sjednu u luksuzna kola utonuvši duboko u mekane jastuke.

Šofer zatvori vrata, sjedne na svoje mjesto i krene!...

...Krene prema bučnom srcu Londona preko crnih ulica Citya, prepunih ljudi; zatim uzduž crne i vijugave Temze, preko prljavog Cheapsida i punog Fleet-Streeta i Stranda; dalje, preko veličanstvenog Trafalgara, beskrajnog Oxford-Streeta, Regent-Streeta i Langham Place-a... i napokon, prema otvorenijim i raskošnijim krajevima West

Enda. Dalje uz ogromni park, te ponovo uz rijeku, i uz drugi park, daleko!...

Štropoćući i trubeći, kašljući i lajući, zeleni je auto jurio s velikom brzinom ostavljajući za sobom jednu za drugom ulice i trgove.

Sada su slijedili jedan za drugim sve jednaki beskrajni četverouglasti trgovi, svaki s perivojem u sredini, a uokolo sa pročeljima visokih ponosnih zgrada. U zimskom londonskom sutonu, maglovitom i čađavom, sve se je izjednačivalo i prelijevalo, sivo na sivo, sjena na sjeni; kuće, putevi, nebo... Sve je bilo olovno i modrikasto. Činilo se, da jurišaju bez stanke i bez cilja u strašnom pepeljastom labirintu.

Djevojčice su ispočetka izmijenile međusobno po koju riječ, čudeći se brzini vožnje, mnoštvu zaposlenog svijeta... zatim bezbrojnim i beskrajnim ulicama i trgovima, koji su svi ličili jedni na druge, tmasti pod tmastom kapom; tako svi jednaki međusobno, da misliš, kao da se neprestano nalaziš ondje, gdje si već bio...

Ali su sada djevojčice šutjele gledajući van zapanjene i bez misli; nisu se više brinule ni o dolasku ni o dočeku Lady Randolph. Nisu se ni za što brinule, ni na što mislile, uzbibane i zbunjene jurnjavom automobila, koji ih je nosio kao nepokretne atome u beskrajnoj metropoli prema nepoznatom cilju.

Napokon — pošto ih je gusta tama sasvim opkolila kao tmasta zidina — auto stane.

Myosotis, koja je bila zatvorila oči, naglo se uspravi.

— Evo nas!

— Hvala Bogu! — usklikne Leslie popravljajući kosu.

XXIII

Malo umorene, blijede i prozeble uđoše u vrlo prostrano i sjajno predsoblje, ukrašeno goblenima i orijentalnim ćilimima. U velikom starinskom kaminu gorjela je vatra, a u uglu je veliki zidni sat bilježio odmicanje vremena. Dvije se djevojke stisnuše jače jedna uz drugu, osjećajući se neznatnima i izgubljenima.

Sluga, koji im je otvorio vrata, preuzeo je od šofera prtljagu, zaključao vrata i nestao s kovčezima u prostranom i dugom hodniku.

Na širokim se stubama pojavi sobarica u crnoj haljini i bijeloj poculici. Djevojčice se osjetiše zadovoljne videći da je to postarija žena i blaga izraza.

— Gospođice žele možda uzaći gore prije nego što uđu u dvoranu? — zapita ih ona ispod glasa i sačeka ih na posljednjoj stepenici sjajnog stubišta, među dvjema mramornim figurama, koje su držale veličanstvene užežene kandelabre. Djevojčice pređoše bojažljivo preko prostrane sobe i uzađoše za sobaricom; koraci su im nečujno upadali u debeli crveni sag.

Kad su došle na prvi kat, začuju iza velikih poluzatvorenih vrata zvukove raznih glasova; bili su to krupni muški glasovi... Ali je sobarica pred njima već nastavila uzlaziti prema drugom katu i one šutke pođu za njom.

— Evo vaše sobe, — reče sobarica prema Myosotis otvarajući teška vrata od grimiznog baršuna i odmaknuvši se, da curice uzmognu ući.

Sestre se stadoše začuđeno ogledavati po sjajnoj crvenoj sobi; na crvenom su sagu bila razastrta velika medvjeđa krzna; u kaminu je gorjela jaka vatra i živahno osvjetljivala kao rubin crvene zidove, ogroman krevet sa baldahinom kao i široke i duboke naslonjače i velike jastuke od skrletne svile, razbacane po podu pred kaminom.

— Pa to je kraljevska palača! — prošapuće Myosotis zadivljena i zaplašena.

Sobarica je dotle bila prešla sobu i povukavši drugi teški crveni zastor, otvorila vrata, koja su vodila u susjednu sobu.

— A ovo je soba manje djevojčice, — reče pogledavši Leslie.

Leslie se nasmiješi čuvši, kako ju je nazvala i pođe za njom, ali, kad je bila na ulazu, zastane začuđena i usklikne:

— Pogledaj! Myosotis!

Tada i Myosotis pogleda iznenađena.

— Bože sveti! — reče Leslie pošavši naprijed nesigurnim korakom, — kao da ulaziš u srce neke ruže!

I zaista cijela je soba bila u raznim nijansama od svijetle do najtamnije ružičaste boje. Od zidova u jasnoj, gotovo bijeloj boji puti, od pokućstva od brokata do mekanog saga, koji se prelijevao u živahne ružičaste boje, što su postepeno postajale sve jače do sredine sobe, gdje je stajao veličanstven krevet sa svilenim zastorima vrlo žive boje. Bila je to soba kakve princese. Uokolo su široka ogledala

odražavala i u beskraj umnožavala taj ružičasti sjaj. Zrak je bio mlak i zadojen miomirisom *white-rose*.

Obje su sestre stajale bez riječi; i kako se sobarica časkom bila udaljila — čule su je u kupaonici tik do te sobe, gdje je puštala da teče voda — one se zagrle u zanosu sreće i ganuća.

Ali se žena već vraćala i Myosotis je oklijevajući upita:

— Možda bi trebalo da odmah pođemo pozdraviti Lady Randolph?

— Ne, — odgovori sobarica, — Milady je rekla, da je bolje, pošto ima goste na večeri, da se preobučete prije nego što siđete.

Myosotis se malko smete. — Mnogo posjeta? — zapita bojažljivo.

— Pet, — odgovori lakonično žena pošavši prema velikom ormaru s ogledalom.

Myosotis i Leslie pogledaše se. Kakav će dojam učiniti u ovom ambijentu njihove haljinice od prugastog muslina, koje im je sašila Miss Knox?

— A naši kovčezi? — upita Myosotis ogledajući se uokolo.

— Ne će trebati, — odgovori žena.

Otvorila je jedan ormar i iz njega izvadila — oh čuda! — dvije haljine, jednu od plavog tula za Myosotis, a drugu od bijelog muslina za Leslie; a u dnu ormara vidjele su se poredane mnoge svilene cipelice u svim bojama; u jednoj ladici ormara bila je cijela hrpa raznobojnih svilenih čarapa, a u drugoj rubenine prozirne i šarene, kao da su satkane od oblaka i pjene.

— Zaboga!... To za nas? — usklikne Myosotis, začuđena.

— Da, da, za vas, — reče starica.

Leslie, gotovo ne vjerujući svojim očima pred tolikim raskošom, sklopi ruke i uzdahne od sreće.

— Oh! Kako bi tata bio sretan, da nas može vidjeti!

I ponovo zagrli sestru; bila bi gotovo zagrlila i sobaricu, da se je usuđivala.

Ova se na bezazleni poklik djevojčice bila naglo okrenula i pogledala je; i sada su njene male živahne oči — plahe kao u psa i lukave kao u lisice — prelazile od jedne na drugu nasmijanu dejvojčicu, koje do toga časa nije udostojala ni pogledati.

Myosotis opazi taj njezin pogled i shvativši ga na svoj način, zarumeni se želeći se ispričati.

— Mi živimo na selu, — reče, — moja sestrica nije nikada vidjela tolike lijepe stvari. Zapravo, — htjede da bude iskrena, pa nadoda — nisam ih ni ja nikada vidjela.

— Ah? — uzvrati žena i nestane iz njena glasa ono nešto oporo i hostilno, što je zadavalo straha djevojčicama. — Vi dolazite sa sela? Mislila sam, da živite ovdje u Londonu.

— Nikada! — reče Myosotis sa smiješkom, jer joj je ipak laskala ta pretpostavka. — Nismo dosad nikada bile u Londonu. Danas smo prvi put ostavile roditeljsku kuću, pa ćete razumjeti da nas gotovo nagone u strah sve ove lijepe stvari!

Starica ne odgovori ništa. Sažme samo ramenima i okrene se da izađe. Myosotis se malko začudi toj kretnji, ali je i bez toga ovdje sve bilo tako neočekivano i čudno.

Na izlazu se žena zaustavi.

— Ako što zatrebate, pozvonite. — No sjetivši se zatim primljenih naloga, doda (i opet se njen glas pričini djevojkama opor i hostilan):

— Gospođa je rekla, da se vi, gospođice, počešljate kao obično; a da mala pusti kosu raspletenu.

I izađe.

Sestre se najprije zbunjeno pogledaše, a onda se počeše dugo i veselo smijati.

— Nalaže nam se način češljanja! — reče Leslie. — Čini se kao da smo u nekom zavodu.

— Ili kao da sanjamo, — reče Myosotis, našto se žurno svukoše.

Pođoše u kupaonicu, gdje ugledaše kadu već napunjenu mlakom i mirisavom vodom. Jedna za drugom okupa svoja mlada tijela nježnih udova smijući se i razgovarajući.

— Da nas sada vidi Miss Jones!... I da dobra Jessie vidi ovu sobu!... A tata!... Kako bi bio zadovoljan, što s nama postupaju kao s kakvim kraljevskim princesama!

Navukoše bijele svilene čarape, koje su izgledale kao od paučine, rubeninu tako tanku, kao da nemaju ništa na sebi; zatim se počešljaju kako im je bilo naloženo. I napokon dođe svečani čas da obuku one fantastične i krasne haljine.

Leslie navuče za čas svoju veoma kratku opravicu od prozirnog bijelog muslina sa pâsom od sjajne svile *à la Russe* po sredini suknje.

— Bože moj, — usklikne ona ogledajući se u zrcalu, — izgledam kao dijete!

— Zaista! — reče Myosotis promatrajući zbunjena dražesnu djetinju pojavu, koja je stajala pred njom. — Zacijelo su držali, da si mlađa. —

I doda: — Izgledaš kao da si se obukla za prvu pričest.

— Samo pogledaj! Seže mi jedva do koljena, — reče Leslie podižući plave obrve. Na sreću su joj čarape i cipele dobro pristajale!

I zapleše od radosti.

— Dobro da su barem rukavi dugi, — napomene Myosotis, — i da ima ovratnik od čipaka. Svakako, pristaje ti divno! — I zagrli sestricu. — Znaš, da tako, sva u bijelu sa raspletenom kosom... izgledaš kao neka čarobna pojava iz priča o vilama!

Tada se Leslie, utješena, nasmije i razveseli.

Ali je bila stvar teža, kad je došao red na Myosotis da se obuče. Oprava od plavog tula bila je tako neobično sašivena, da se je držala samo na jednom ramenu; mjesto lijevog rukava bio je samo naramak od vrpce, pričvršćen kiticom ruža. Drugi je kraj oprave padao bez rukava, ostavljajući otkriven vrat, rame i dio grudi. Zatim je falila donja suknja. Barem se tako pričinilo djevojčicama; odijelo je bilo tako prozirno, da je trebalo obući ispod njega donju haljinu...

Potražile su je u ormaru. Nije je bilo.

Tada se odluče da pozvone.

Za nekoliko časaka nitko ne dođe. Zazvone ponovno. Tada se na ulazu pojavi Lady Randolph Grey.

Imala je na sebi zelenu, smaragdnu haljinu, osutu srebrenim ljuskama, sasvim priljubljenu uz tijelo.

— Dobro došle, dobro došle! — pozdravi ih smiješeći se i promatrajući ih svojim pronicavim očima. — Divne, divne! — usklikne. Zatim privuče k sebi zasramljenu Leslie. — Ova kao da je

izašla iz nekog opatičkog internata, iz dječjeg skloništa! — Nato je poljubi i pogladi joj svojom prebijelom rukom dugu zlatnu kosu.

— Bojim se... da izgledam kao pravo dijete, — reče Leslie malko zbunjena.

— Zaista, zaista! — smiješila se lijepa dama. — I zapamti, ako te pitaju za tvoju dob, reći ćeš, da ti je dvanaest godina.

Leslie raskolači oči i okrene se zaplašena prema sestri pitajući je pogledom.

— Lijepo vam zahvaljujemo na ovim prelijepim haljinama, — započne ova. — No biste li mogli, — doda bojažljivo, — narediti, da mi donesu donje odijelo i rukave?

— Kakve rukave? Kakvo donje odijelo? — upita Milady.

— Pa za ovu haljinu, — objasni Myosotis, stojeći uspravna pred gospođom i ispružajući nježne gole ruke; plavi tul jedva je skrivao nevino mlado tijelo.

— Rukave? Donje odijelo? Za ovu toaletu od Douceta? — prasne Milady u smijeh. — A zašto ne još i kišnu kabanicu i galoše? Ali, draga moja, ovako ste divni! Vidjet ćete, što će kazati moji uzvanici.

— Zar dvorska dama holandske kraljice? — upita plašljivo Myosotis.

Lady Randolph se opet veselo nasmiješi.

— Ne, ne! To je bila priča, izmišljena samo da se udobrovolji vaš otac!

— Kako! — klikne Myosotis izvan sebe. — Nije došla ta gospođa?... A njezine dvije kćerke?...

— Nikakva gospođa i nikakve kćerke! — reče Milady smijući se neprestano sa zabačenom gla-

vom; i goli mekani vrat nadimao joj se kao vrat u golubice.

Myosotis osjeti, da joj ponestaje daha.

— Uostalom, naći ćete ovdje poznatih osoba, — nastavi Lady Randolph. — Tu je Gerardo Neversol. I Totò ... sjećate li ga se? ... Vrlo se raduju, što će vas vidjeti. Pa, — nadoda povukavši k sebi Leslie, — tu je i neki stari diplomat, koji puno voli dobre i lijepe djevojčice kao što si ti; i jedan Amerikanac, malo nagluh, ali milijunaš ... Kako vidite, bit će svečana večera. Hajdemo, hajdemo, požurite se!

Myosotis i Leslie su se još gledale, smetene i kao iza sna. Glas im se Milady činio rezak.

— Za deset će časa zvoniti *gong* za večeru, — reče gospođa i primi za ruku Leslie. — Ti, mala, pođi sa mnom. — I povuče je neodlučnu i stidljivu sa sobom. Zatim, obrativši se prema Myosotis, reče: — Čekamo vas u salonu u prvom katu.

— Dođi, dođi brzo! Ne ostavljaj me samu, — prošapće Leslie, odijelivši se nerado od sestre.

— Hajdemo! — ponovi Milady metalnim glasom.

I Leslie pođe za njom.

XXIV

Kad je ostala sama Myosotis, pogleda oko sebe. Što da radi? Bilo je nemoguće da siđe tako obučena. Ma koliko govorila Lady Randolph, bilo je nemoguće! Da ima barem šal ili šarpu ... mogla bi pokriti ono golo rame, grudi, vrat. Možda bi joj sobarica mogla nešto donijeti? ... Ali je opet ostajala suknja, strašna prozirna suknja, kroz koju se vidjela svaka crta, svaka krivulja ... Nemoguće! Nemoguće!

Myosotis osjeti, kako se čas crveni, a čas blijedi na pomisao, da bi sišla tako odjevena; pritisne zvonce, da joj donesu njene kovčege.

Nitko joj nije odgovorio. Nitko nije došao.

A časovi su prolazili; domala će zazvoniti gong.

Slijedeći djetinjski impuls, neki običaj, što ga je primila još kao mala curica u časovima neodlučnosti i zabrinutosti, Myosotis padne na koljena. U toj besramnoj plavoj haljini klekne uz krevet i pokrije lice rukama. Bog će joj pomoći, Bog će je savjetovati, što da radi.

I molila je. Molila: — Dobri Bože, pomozi mi! Reci mi ti, što da obučem prije nego što siđem u onaj salon? ... Pomozi mi, dobri Bože! ... Svjetuj me. Nadahni me!

I tako nepomična ostade očekujući savjet, nadahnuće.

Uzalud.

Jedna se vrata dolje otvoriše i opet zatvoriše propustivši buku muških glasova i glasnog smijeha.

Myosotis se polako, tužno pridigne, gledajući upornim i smućenim pogledom preda se.

I evo savjeta! Evo pomoći, evo nadahnuća! Tamo je pred njom, na krevetu, kako ju je svlačeći se bacila, ležala njena prezrena putna haljina bleumarin; malo je prašna, pohabana i iznošena, ali je zatvorena, cijela, neprozirna i pristojna.

U jedan se tren Myosotis oslobodi plavog tula, svuče čarape i bijele cipelice te ponovo navuče svoje končane crne čarape, svoje obične popravljene cipele za šetnju. Nije još zazvonio gong, a ona je već bila obučena i gotova da siđe.

Ali je u tom času ipak bila malo neodlučna; valovi vrućine i studeni naizmjence prouzročili su da se znoji i da zebe... Bilo je doista teško pojaviti se na gala dineru Lady Randolph u tom odijelu; bilo je i te kako mučno otvoriti vrata onog salona i pokazati se tako loše obučena pred gnjevnim očima Lady Randolph i začuđenim pogledima njenih uzvanika. Ali bilo bi stoput gore sići u onom plavom, prozirnom tulu i pokazati se polunaga pred onim ljudima...

I Myosotis tiho zajeca, okrene ručkom i siđe.

XXV

Oči, koje su se prema njoj obratile, izgledale su zaista začuđene; a u očima Lady Randolph odražavalo se ne samo čuđenje nego i očito nezadovoljstvo.

Ali Myosotis je gotovo odmah zaboravila na samu sebe i na utisak, koji je morala učiniti kod uzvanika Lady Randolph, čim joj je zapanjen pogled pao na Leslie.

Mala curica — koja je uistinu izgledala kao da je još na pragu djetinjstva — sjedila je rumena i nasmijana na velikom stolcu držeći u maloj ruci čašu punu nekog likera zlatne boje. Oko nje, što sjedeći, što naslonjeni na veliki naslon njenog stolca, stajalo je četvero ili petero ljudi; jednoga od njih, s desne strane, Myosotis odmah prepozna: bio je »Princ od Walesa« — bio je Totò.

Držao je i on čašu u ruci i bio prignut prema djevojčici pričajući joj nešto s posmijehom.

Kad je Myosotis ušla, nastane časkom šutnja; zatim svi prisutni nastaviše razgovor i u uglu oko Leslie začuju se ponovo šale i smijanje.

Nije bilo nikakvog predstavljanja. Myosotis ostane malko u neprilici kod vrata, dok je Leslie ne zazove:

— Dođi ovamo, dođi ovamo, Mymi!

Tako su je gdjekada nazivali u kući i Myosotis se ponovo začudi sestrinoj prostodušnosti među to-

likim nepoznatim ljudima. Prelazeći preko sobe da dođe do nje, prođe ispred Lady Randolph napola ispružene na divanu, i pogleda je plašljivo, gotovo kao da moli za oproštenje.

Ali se Milady činila kao da ju ne vidi. Razgovarala je s nekim crnomanjastim debelim čovjekom; govorili su francuski i premda je Myosotis naslutila da se govori o njoj, nije razumjela, što govore.

— Kušaj, Myosotis, ovaj amerikanski napitak. Zove se »Manhattan cocktail« i krozanj se vidi svijet na jedno oko sav ružičast, a na drugo u boji neba! — i Leslie vragoljasto zatvori jedno oko, zagledavši se drugim okom u tamno-plavo odijelo i u namršteno sestrino lice. — Gledajući te ovako... vidim te cijelu u boji neba... kad je pred olujom!

Svi se nasmiju kao da je Leslie rekla nešto veoma duhovito, ali se Myosotis nije mogla ni nasmiješiti. Osjetila je, kako je u grlu steže i kako su joj usne suhe; mislila je u sebi, kako je ovim stranim ljudima, naučnim na briljantne žene iz najboljeg društva, Leslie morala izgledati kao neka glupa i drzovita djevojčica, a ona sama, u svojoj neprikladnoj putnoj haljini kao »seoska guska«, nezgrapna i ukočena. Njena misao sjeti se preporuke Miss Jones... svoga doma... oca, osamljena ispred kamina u velikoj praznoj sobi... stare Jessie, koja je u kuhinji glasno molila svoje molitve... I uz te uspomene navrle joj suze na oči.

Iz dna dvorane dođe joj u susret Lord Gerard Neversol i ona osjeti malo olakšanje ugledavši to poznato lice. Ali nipošto zato, što bi joj on bio osobito simpatičan, baš protivno, ali barem nije bio potpuno nepoznat kao ostali, ni mrzak kao Totò,

ni hostilan, kakva je u taj čas bila Lady Randolph prama njoj.

Neversol joj reče nekoliko beznačajnih fraza, koje ona gotovo nije ni čula, ali su joj one dale vremena da se smiri; odmah zatim odjeknu uporni i zvučni zov gonga. Tada svi ustadoše i siđoše u blagovaonicu.

Bila je to prostrana dvorana sa solidnim i raskošnim namještajem. Stol se sav blistao od kristala i pozlaćenog posuđa. U sredini je veliki kup gardenija širio po sobi jak miris, koji je omamljivao.

I za stolom je Myosotis sjedila uz Neversola; s druge strane uz nju sjeo je onaj crnomanjasti debeli gospodin, koji je sa Lady Randolph razgovarao francuski. Naslonjen na oslon svoje sjedalice, gledao je djevojku dugo i uporno. Ona odgovori plaho na njegov pogled očekujući da će joj što reći, ali malo zatim on odvrati od nje oči i posveti se odlučno svome jelu. I za vrijeme cijelog jela nije s njom progovorio ni riječi.

Leslie je bila u dnu stola između Tota i »diplomata« — koji je bio neka mršava ličnost od pedeset godina, sva siva: brkovi, oči, koža, sve sivo, kao da je umiješen od pepela i nečiste vode. — Djevojčica se razgovarala i smijala s najvećom prostodušnošću. Pila je i šampanjca u malim gutljajima, s djetinjskim i gracioznim grimasama insistirajući pri tom uporno, da joj Totò doda puno vode.

Peti je uzvanik, neki čovjek crvene kose i upravo odvratne vanjštine, razgovarao sa Lady Randolph, koja je, lijepa i nasmijana, sjedila na čelu stola. Katkada su izrekli takve stvari, koje su jamačno morale biti duhovite, jer su se svi u sav glas smijali; ali Myosotis nije mogla da shvati smisao šale.

— Večeras će doći Dafne Howard, — reče Milady srčući neku mješavinu od gina i curaçao, pošto joj šampanjac nije godio.

— Dafne Howard! — usklikne crvenokosi čovjek. — A gdje ste ga ulovili?

— U Alhambri, — odgovori Milady. — Totò i ja smo pošli gledati »Messalinettu« i odmah smo u njoj prepoznali njega. Zar ne, Totò?

Totò ne odgovori.

— Koju je ulogu igrao? — upita Neversol.

— Ali što je najljepše, — Milady će smijući se — da je Messalinetta bio on!... Zamislite, da se na programu dao nazvati »Mademoiselle Lisa Douceur«!

Muškarci se nasmijaše.

— Zgodan je taj Dafne Howard! — reče diplomat. — Je li napokon ostavio svoju rusku plesačicu?

Totò podigne glavu.

— Odavno, — reče, sasvim suhoparno.

— Večeras će na svaki način doći ovamo s pukovnikom Weiszom, — doda Lady Randolph, pogledavši sa smiješkom ispod oka na Tota.

Ovaj sažme ramenima.

— Varate se, ako mislite, da mi je što stalo do toga... Strašno mi ide na živce taj grdni čovjek, — reče.

U nastalom muku začu se Leslin ljupki glas:

— Zar će ovamo večeras doći neka nakaza? — zapita ona znatiželjno svoga mršavog sivog susjeda.

On se nasmije:

— Ali ne, baš protivno, Dafne je veoma dekorativna osoba.

— Dafne? — zapita djevojčica, — je li to gospodin ili gospođa?

— To je neki lusus naturae (igra prirode), — usklikne crvenokosi čovjek nagnuvši se naprijed da vidi Leslie, — dragocjen za one, koji vole abnormalnosti.

Ponovno se svi nasmiju. Ali Leslie i Myosotis izmijeniše zbunjen pogled. Očevidno ih Miss Jones nije naučila sve, što bi trebale znati u društvu.

— *N'appuyons pas,* — umiješa se Lady Randolph, potresavši lijepim golim ramenima. — Tä ovdje imamo samo male ptičice iz Kampidolja... ili iz Strassburga.

— Ja obožavam *pâté de foie-gras;* — reče Neversol, našto se opet svi nasmiju.

A kako su svi gledali u Myosotis, ona se također nasmije, da bi se pokazala doraslom. Ipak joj se činilo, da je razgovor veoma nesuvisan.

Ručak se protegao vrlo dugo.

Leslie se je, užarenih jagodica, sve više smijala svemu, što su joj pričali Totò i diplomat; imala je neki čudan izraz ushićenosti... Myosotis je zapanjena gledala u nju, ne mareći ni na Neversola, koji joj je govorio toliko nerazumljivih stvari, a ni na debelog čovjeka, koji joj je sjedio s druge strane.

Ovaj je nije ni gledao ni obraćao joj nikakove riječi, i Myosotis je držala, da ju je jamačno morao smatrati dosadnom i antipatičnom; i to ju je žalostilo, pošto je opazila, da je u njega blago očinsko lice.

Ali joj je bilo čudnovato, da je on, nehotice, neprestano stavljao svoju nogu na njezinu.

Ona, zbunjena, bojeći se da ga ne uvrijedi, rekla bi: *»pardon!«* i oprezno bi povukla svoju nogu ispod njegove.

Kad se je ovo četvrti put ponovilo, on se okrene prema njoj i stade je opet uporno gledati kao na početku ručka. Myosotis osjeti, da rumeni pod tim pogledom — tà ona je imala tu manu, da ni za šta pocrveni! — a kako je on i dalje u nju gledao, crvenila se sve više, dok joj se oči ne orosiše suzama.

U tom času svi su drugi temperamentno raspravljali sa crvenokosim čovjekom i nitko se nije osvrtao na ono, što je debeli čovjek mogao prigovoriti onoj dosadnoj i loše obučenoj djevojci. On se nasloni na oslon svoje sjedalice, stavi ruke u džep i reče:

— Može li se znati, zašto ste ovamo došli?

Podigavši u njega svoj blagi nebeski pogled, Myosotis odgovori:

— Lady Randolph je bila tako dobra te nas je pozvala . . .

On namršti obrve:

— A zašto ste prihvatile taj poziv?

Iznenađena tim pitanjem, Myosotis nije znala što bi odgovorila.

— Može li se znati, — nastavi on, a glas mu postane oštar i strog, — zašto ste doveli ovamo onu malu curicu?

Myosotis ga pogleda još više iznenađena.

— Zaboga . . . ne znam, — promuca zbunjena. Pričinilo joj se, da je taj debeli čovjek dobroćudnog i očinskog izraza poprimio stav inkvizitora; ispod namrštenih obrva on je buljio u nju pogledom negodovanja. I pošto je izgledalo da čeka, da ona

dalje govori, djevojčica doda: — Došle smo ovamo da učinimo poznanstva . . . da se sastanemo . . .

— Da se sastanete s kim? — Glas je muškarčev postao tako oštar, a izraz lica tako strašan, da Myosotis protrne.

— Da se sastanemo . . . s dvorskom damom holandske kraljice, — reče gotovo bez glasa djevojčica.

— S kime? . . . S dvorskom damom . . . kojom? — Lice je debelog gospodina bilo postalo ljubičasto.

— Holandske kraljice, — ponovi Myosotis, — i njene kćerke. Imale smo se ovdje s njima sastati. Zato nas tata je i pustio da dođemo.

Najednom debeli gospodin prasne u smijeh, tako da se je cijeli tresao, te udari pesnicom po stolu, da su zazveknuli svi tanjuri i zlatni pribor.

— Što je to . . . Što je to tako smiješno? — zapitaše ostali.

Lady Randolph zadovoljna okrene se prama debeljku nasmijana:

— Ekscelencijo, dakle ste se upoznali sa svojom malom susjedom? I nalazite li je zabavnom?

Ekscelencija ne odgovori; dalje se smijala svojim širokim ustima tresući se od veselja; ali se začudo starijoj sestri taj smijeh nije činio da je veseo, već strašan, bijesan, krijući u sebi neku prijetnju . . .

Razgovor se nastavi i debeli gospodin nije više obraćao riječ na Myosotis. Pripali cigaretu i poče pušiti šuteći; gledao je u stolnjak kao da je zamišljen. I Myosotis je više puta opazila kako baca čudan, mračan, gotovo osvetljiv pogled prema Lady Randolph. Kad se je poslužila kava i likeri,

on ustane i pođe u susjednu dvoranu, a Lady Randolph pođe skoro odmah za njim ostavivši na stolu netaknutu svoju šalicu kave.

Nakon nekoliko časaka ona se povrati sama; bila je blijeda, sa usnama tako crvenima, kao da ih je do krvi progrizla.

— A njegova Ekscelencija? — zapita Totò.

— Otišao je, — reče Lady Randolph povrativši se na svoje mjesto.

— Hvala Bogu! — usklikne Neversol, našto se svi drugi nasmiju.

Lady Randolph nije ni jedanput obraćala pogled na Myosotis, i ova je imala — svakako neopravdan — utisak, da ju ta žena mrzi.

Razgovor je neko vrijeme jenjao, ali nakon kratkog vremena izgledalo je, da se domaćici Lady Randolph vratilo prijašnje dobro raspoloženje.

Na njezin znak svi ustanu i pođu u pobočnu dvoranu. Bila je to velika pravokutna prostorija; uokolo, uz sve četiri stijene, bili su duboki, mekani divani, na kojima su bili nagomilani visoki jastuci od raznobojnog atlasa. U dva kamina, postavljena na dvije protivne strane sobe, gorjela je živo vatra i osvjetljivala sobu nemirnim bljeskanjem. Svjetiljke su bile niske i zastrte, neke ljubičastom, neke plavo-sivom bojom, što je, pomiješano sa svjetlucavim blijeskom vatre, davalo licima neku čudnu čas sivkasto-bisernu, čas mrtvačku boju.

Myosotis napokon uspije približiti se sestri i obuhvativši je rukom oko vitkog struka, sjede uz nju na duboki i mekani divan.

Totò je bio prišao glasoviru te je tiho i kao nehajno stao igrati neke razdražljive i sugestivne plesove u sinkopama. Ostali su se muškarci okupili oko Lady Randolph i tiho se s njom razgovarali.

I Myosotis, prislonjena na jastuke uz Leslie, osjeti tako blizu njeno mirno i blago disanje, a u svojoj ruci, kao mekanim plaštem pokrivenoj, njenu raspuštenu kosu; u tom se času osjećala sretna, što je došla. Mislila je, kako je raskoš prijatan, kako Totovo sviranje ugađa sluhu, kako je vrijedno živjeti . . .

Ispunjena tim veselim mislima, prigne se da poljubi Leslie u lice.

Ova se okrene prema njoj i nasmiješi se.

XXVI

U tom času začuje se izvana jaukanje i vriska. Kao da kriči dijete, koje se kolje.

Djevojčice se trgoše, ali se Lady Randolph smijala, a Totò nije prestajao svirati.

— To je Mozes, — reče Lady Randolph. — Neversol, otvorite vrata.

Mladić, slegnuvši lagano ramenima, posluša i debeli bijeli mačak skoči u sobu; mijaučući bacao se tamo-amo, sad skačući po divanima i zabijajući u njih svoje šape, sad valjajući se po podu i puzeći potrbuške po sagu. Izgledao je kao u paklenim mukama.

— Dakako, dakako! Kasno je, lijepi dragane! — reče Lady Randolph — bili smo te zaboravili! — I, okrenuvši se prema staroj služavki, koja je u taj čas ulazila noseći neku malu kutijicu, uzme joj je iz ruke, otvori, i izvadi iz nje nešto sjajno i blistavo.

— Što je to? — zapita Myosotis Neversola, koji je prešao dvoranu prilazeći im, — što je toj jadnoj životinji da tako kriči?

— Morfinomanija, — odgovori Neversol slegnuvši ramenima u znak negodovanja.

— Kako? — klikne Myosotis.

— Što to znači? — upita Leslie razrogačenih očiju.

— Znači, — reče mladić spustivši se na jastuk do njihovih nogu, — znači, da mi volimo prenositi naše zle navade i na druge... na s v a k o g a! A to je, — doda s nekim osmijehom gorčine — osobita karakteristika svih onih, koji truju sami sebe. Uostalom, da vam istinu kažem, ja bih životinje... pustio na miru.

On digne pogled na dvije plavokose djevojčice, koje su ga zbunjeno i zapanjeno slušale, kao da govori nekim njima nepoznatim jezikom.

Međutim je Totò bio prestao igrati i prišao Lady Randolphovoj na jedan njen mig.

— Drži ga čvrsto, — reče ona, našto mladić zgrabi mačka i donoseći ga domaćici, držaše ga za sve četiri noge.

Sa svoga mjesta na divanu djevojčice nisu vidjele, što je Lady Randolph učinila životinji, koja je kričala i uvijala se u Totovim rukama. Ali ih obuze neki osjećaj neodređenog gnušanja i duboke strave.

— Zaboga, što to oni rade?... Što rade? — zaviče Leslie poblijedivši.

— Zabavljaju se, — Neversol odgovori smijući se; — uštrcavaju mu morfij.

— A zašto?... zašto? — navali Myosotis, koju je hvatala neopisiva jeza od užasa.

Mladić sažme ponovno ramenima.

— Rekao sam vam. Zato, što vole gledati, kako drugi uživa. I zato, što vole gledati, kako drugi trpi. Vidjet ćete sada tu životinju pod djelovanjem narkotika.

Totò je bio ispustio mačka i Lady Randolph, uspravivši se, reče nekim nježnim, grlenim glasom:

— Svršeno... jadni Mozes! — I povrati kutijicu staroj služavki.

I ona zastane na nekoliko časaka gledajući mačka, zatim potrese glavom i ode.

Životinja je bila prestala kričati stojeći mirno usred dvorane i ogledavajući se uokolo svjetlucavih očiju i nakostriješene dlake. Okretala je nemirno tamo-amo glavom, kao da nešto očekuje... zatim joj dugi trzaj prođe tijelom, bijela joj se dlaka na čas jače nakostriješi, pa opet slegne. Životinja učini nekoliko neodlučnih koračaja, a zatim se polagano i dostojanstveno šćućuri pred kaminom.

Svi uzvanici Lady Randolphove, sjedeći ili ležeći u raznim položajima na četverouglastim divanima, promatrali su dosta bezizražajnim očima kretnje životinje, dok su pogledi djevojaka tumarali od jednog na drugo od onih lica, kojima je opojenost i pokvarenost davala izražaj razbludne slaboumnosti.

Za to vrijeme je debeli i naduti mačak, čučeći na stražnjim nogama, bio očito obuzet osjećajem blaženog uživanja, intenzivne i neiskazane slasti. Cijelo mu je tijelo titralo uz neki zvučni šum, neko muklo i duboko predenje. Myosotis ga je sa zgražanjem promatrala ne znajući, zašto joj je taj izražaj užitka bio odvratniji i ulijevao joj jače negodovanje nego prijašnje deranje i kričanje.

Leslie je također, uporno i proširenim zjenicama, promatrala životinju, dok joj je lice bilo blijedo kao krpa.

— Vidjet ćete ga kasnije, — reče Neversol, — kad prestane djelovanje morfine i započne râd apomorfine.

Starijoj sestri se sada činilo više nego ikad da sluša neki nepoznati jezik.

— Što je to apomorfina? — upita.

— To je otrov, koji nastaje u tijelu od morfine, izazivajući strašne bolove. A jedini je protuotrov apomorfini upravo... sama morfina! Vidite li tragični krug? Lanac bez konca? Zmija, koja grize svoj vlastiti rep?...

Myosotis nije ništa razumjela; ali joj se na ove zadnje riječi lice zablista.

— Mi se kod kuće mnogo razumijemo u zmije, — reče postavši hrabrija, jer se nalazila na poznatom području. — Moj otac naučio nas je raspoznavati sve različite gmazove i protuotrove za njihove ujede.

Neversol podigne glavu i prasne u smijeh.

— Hajde, da vidimo!... Kako bi bilo, da vas ja ugrizem... recimo ovamo, — i pruživši ruku, jedva se dodirne njenog obraza, — kojim biste se protuotrovom poslužili?

Myosotis se naglo povuče. Što je ovim ljudima? Što to oni govore? Što čine? Zar su svi poludjeli?... Njene velike i smetene oči napuniše se odjednom suzama.

U taj čas otvori djevojka vrata i neki mladić uđe.

— Oh, Dafne! — klikne Lady Randolph, sva nasmijana; i ostali također pođu u susret novom gostu; svi, osim Tota, koji se bio povratio klaviru i neprestano udarao mol-akorde i arpeđe s lakoćom i vještinom.

»Bože sveti«, zapita se Myosotis, »je li zapravo muškarac taj visoki vitki mladić, koji je sve pozdravljao ispruženom bijelom rukom i sa crvenim, na posmijeh udešenim, ustima?... Ili je žena, pre-

obučena u muškarca? Ili muškarac, namazan kao žena?«

Veoma visok i vitak — gotovo jednakog stasa kao i Totò — približavao se on s onim zagonetnim smiješkom na purpurnim usnama, a veoma blijed u licu; bio je jako parfimiran; gusta, sjajna, kao ugljen crna kosa, sa razdijeljkom na jednoj strani, ostavljala je otkrito bijelo čelo, dok je na drugoj strani, valovita, padala na obrve.

Crne, velike i obojene bile su mu oči, duguljaste i čeznutljive oči, koje je gotovo uvijek držao spuštene; ali kad bi odjednom podigao vjeđe, bio je neugodan utisak njegova pogleda.

— A Weisz? Gdje je on ostao? — upita Milady.

— Doći će kasnije, — reče mladić ogledavši se uokolo i jedva omjerivši pogledom dvije mlade pojave, koje su sjedile u dnu dvorane.

— Kasnije? — klikne Milady kao da žali.

— Da, da. Mnogo kasnije, — reče mladić.

Dugim koracima prijeđe on dvoranu da dođe do klavira, gdje je sjedio Totò. Položi mu ruku — prebijelu ruku i punu prstenja — na rame; zatim, kako je Totò nastavljao ravnodušno melodiju »Melissande«, novi gost otvori crvena usta i zapjeva: zapjevao je sopranskim, nježnim i titravim glasom, izvijajući visoke tonove sa čudnom i ljupkom mekoćom.

»Da, da; bez sumnje je to žena!« mislila je zapanjena Myosotis. Ali tek što je to u sebi rekla i tek što se svršila muzička fraza, umjetnik progovori dubokim i zvučnim baritonalnim glasom:

— Dakle, *Amberlocks,* čini li vam se, da dobro pjevam?

Totò, »s uvojcima od jantara«, ne odgovori ništa nego zatvori klavir.

Crno obojene oči Dafne Howarda lutale su uokolo po dvorani zaustavivši se najprije na Leslie, a zatim na Myosotis.

— Koliko mladosti! — usklikne svojim prvašnjim, afektiranim sopranom prema Lady Randolph. — Gdje ste ih pronašli? — Ne sačekavši odgovora, nastavi: — Dobro, dobro. Večeras će Weisz dovesti ovamo . . . — i reče tiho neku riječ (neko ime ili naslov?) što djevojčice nisu razumjele.

Na tu se vijest Lady Randolph veoma snuždi.

— Što govorite! — usklikne uzbuđeno. — Dolazi ovamo? Upravo on? . . . Večeras! Jeste li sigurni?

— Jesam, jesam, — odgovori Dafne, — i vraća se u zoru u Pariz. Dat ćete ga odvesti u Hounslow da uzme Airco.

— No Weisz mi je to mogao prije javiti! — klikne Lady Randolph. Zatim prijeđe dvoranu i stade pred Myosotis. — Očekujemo uzvišene goste, — reče; — a vaša odjeća, — i prezirnim pogledom pogleda Myosotisino odijelo, — nikako nije podesna. Molim vas, da se odete preobući.

Myosotis je bila ustala, kad joj se Lady Randolph približila, te je drhćući i neodlučno stajala pred njom.

U pomoć joj dođe Neversol.

— Ostavite je zasada ovdje, — reče on odlučnim glasom. — Meni se ona upravo ovako sviđa. Izgleda kao guvernanta iz Interlakena, koja me je kao malog dječaka poučavala u gimnastici i njemačkom jeziku, i koja me je naučila značenje riječi

schwärmerei, träumerei, eselei... Naučila me je također divnu poslovicu iz njezinih krajeva:

»Jedes Tierchen
Hat sein Plaisirchen«,

što bi u jeziku, manje barbarskom značilo: »Svaka životinjica ima svoje veselje«.

Lady Randolph namršti obrve i reče:

— Ona ne može ostati ovako obučena.

— Poći će kasnije da se dotjera, — izjavi Neversol. — I onako ona ličnost ne će doći prije ponoći. Zar ne, Dafne?

— Ne će, ne će, — odgovori Dafne. — A meni ćete, Myra, međutim, dati pripremiti *čandù*.

— Čandù! Mislite dakle spavati?

Ostali su prosvjedovali. Sijedi diplomat potrese glavom.

— To nije dobro, Dafne!

I crvenokosi čovjek usklikne:

— Ali ne, ne! Ostanite večeras s nama! Ostanite budni, Dafne! Ostanite budni!

Dafne otvori cinoberska usta i u najvišim tonovima sopranskog registra zapjeva previjajući glasom:

»Spavajmo! ... Život je škrt radostima
A samo je u sanjama sreća!«

— Myra, — ponovi on obrativši se na Lady Randolph, — dajte mi prirediti čandù.

XXVII

Nepomične, zapanjene kao dvije lutke, sjedile su djevojčice na divanu prisustvujući prizoru, kojega nisu razumjele, slušajući riječi, kojih nisu shvaćale.

Pa zar je to svijet? Zar je to život? ... A šta je onda Wild-Forest? Zar je to isti svijet, ispunjen jednakim ljudima? ... U zastravljenim plavim očima motale su se sumnje i zabuna.

Na desnoj strani, kroz otvorene prozore susjedne sobe, ugledale su ispruženog na kupu jastukâ dvoličnog Dafne, bez ovratnika, otkrivenog bijelog vrata kao u dekoltirane žene.

Stara se sobarica brižljivo i ozbiljno bavila oko njega, kao svećenica nekog tajanstvenog obreda. Na podu uz ispruženog Dafne gorjela je uljena svjetiljka; i žena je, prignuta nad svjetiljkom, grijala neki predmet na vrhu dugog uskog metalnog instrumenta. Često se lagano doticala te ugrijane smjese... Najednom je skinula sa šipke, premećući je žurno među prstima, da napravi malu bobicu.

Tada je prikučila svjetiljku mladiću i postavila mu među usne vršak duge lule.

Dafne Howard uvlačio je polagano, dugo, napola zatvorenih očiju...

Zapanjeni pogledi starije djevojke sretoše se s pogledom Neversola, koji je gledao u nju izvaljen na jastucima pred njom na podu.

— Zašto onaj puši tako ležeći? — upita. Spopalo ju neko duboko, nerazumljivo gađenje, neki neodređeni osjećaj fizičke odvratnosti i užasa.

— On puši opium, — objasni joj Neversol. — Sad će zaspati. I snijevati.

— Opium? Zašto? Zar je bolestan?

— Svi smo bolesni, mala Myosotis, svi bolesni, — reče Neversol gledajući je uporno mutnim i upalim očima. — Bolesni od života; bolesni od žalosti i radosti. U nama se kriju zvijeri, koje riču i zavijaju i koje nam izjedaju utrobu, razdiru živote, sišu žile. Treba ih ušutkati i uspavati.

— Što kažete? O kakvim zvijerima vi to govorite? — promuca Myosotis.

— Upoznat ćete, upoznat ćete jednog dana te zvijeri žudnje, pomame, strasti, očaja. Upoznat ćete ih jednog dana i vi, o plavokosa Myosotis!...

U taj čas Myosotis začuje pokraj sebe Leslin smijeh. Totò, koji je bio prešao dvoranu i spustio se na divan do male curice, pričao joj je bez sumnje nešto zabavno, što je izazivalo njen djetinjski i zvonki smijeh; i taj ljupki zvuk umiri malko Myosotis.

Ali joj je Neversol pričao:

— Mala Myosotis, ljudska je sreća ograničena, dok su naše čežnje beskrajne. Mogućnosti užitka u nerazmjeru su sa našom žeđom za uživanjem. Zato su intelektualci, ti rafinirani ljudi, htjeli potražiti izvan života, izvan realnosti, napitak, koji bi ublažio vatru neutaživih čežnja... I našli su ga u bijelom makovom soku...

Za čas umukne, zatim nastavi:

— Pušač opiuma, morfinist, onaj, koji uzimlje kokain i hašiš, drži u svojim rukama ključ zatvorenih vrata, koja pred smrtnicima zatvaraju radosti. Kad mu srce zaželi, on se rapsodički i kao sonambul uputi prema mističnim sferama sanja, prema beskrajnim i bajnim pejzažima... izvan vremena i prostora. On je prelomio sve okove. Istina ga ne zadržava; realnost ga ne sputava; njemu je sve moguće: pomama fantastičnih ljubavi, paroksizam nezamišljenih ekstaza... On je daleko od svake ljudske bijede, oslobođen svih ljudskih veza. On je svladao Boga i prirodu!...

U dnu dvorane bio je ostao crvenokosi čovjek i dolazio prema njima držeći u ruci čašicu plavkastog likera. Myosotis ga pogleda s osjećajem samilosnog gnušanja.

Bio je uistinu veoma ružan; imao je klepave uši, a kroz rijetku crvenu kosu ocrtavala mu se cijela lubanja; ispod crvenih brkova otvarala su se na posmijeh široka usta s naduvenim usnama kao neka špilja.

On pruži čašu Myosotis.

— Vama, plavojko, gucnite malo iz moje čaše, pa ćete upoznati moje misli.

— Hvala... — promuca Myosotis, — uistinu... nisam žedna...

Čovjek se gromko nasmija otvarajući mračnu špilju svojih usta.

— Niste žedni! Gle, gle!... Niste žedni! Ali ja jesam! — usklikne on, nagnuvši se živahno prema njoj.

Neversol, ne ustajući, ispruži naglo zatvorenu pesnicu i udari ga usred trbuha.

— *Réservé!* — doda Neversol lakonično.

Drugi uzmakne prolivši po sagu dio opalne tekućine.

— *All right,* — reče čovjek nakrivivši usta. Zatim baci pogled i na Leslie, prema kojoj je bio prignut Totò s rukom, ispruženom iza nje na oslonu divana.

— *All right,* — ponovi i vrati se na svoje mjesto u dno dvorane pokraj Lady Randolph.

Lady je međutim uzela na krilo mačka dižući mu jednim prstom vjeđe i gledajući zjenice.

— Evo! — reče iznenada.

A kako je mačak odmah skočio, kao da će joj na lice, ona ga baci na tle i gurne daleko od sebe.

U tom času je životinja pod djelovanjem hipnotika bila obuzeta halucinacijama: zagledala bi se uporno svjetlucavim očima i sva nakostriješena u jednu točku dvorane; zatim bi odjednom navalila na svoj zamišljeni plijen. Gonila je, skačući tamo-amo, mnoštvo nevidljivih miševa; potom bi naglo zastala nepomična i kao skamenjena!... Iznenada, kao da ju je netko uhvatio za rep, bijesno bi se okrenula iscerivši zube u nekom divljačkom izrazu; vrteći se oko same sebe kao zvrk... pa opet ukočena, ispružena, mučaljiva, fiksirajući jedan ugao čena, ispružena, mučaljiva, fiksirajući jedan ugao strelovitim zelenim zjenicama, pomicala bi se polagano, podmuklo, pužući potrbuške, kao pantera kad progoni neprijatelja u džungli.

Lady Randolph, ispružena nauznak među jastucima, s golom rukom, naslonjenom na rame crvenokosog čovjeka, slijedila je uz grohotan smijeh svaku kretnju podivljale životinje.

Najedanput zaprepaštenje — kao neka druga bezumna zvijer — skoči na Myosotis i zabije joj svoje užarene pandže u srce. Bila je to luda, slijepa, frenetična strava, kakvu nije nikada osjetila ni

mogla zamisliti; bila je kao razjareni vuk, koji joj grize i razdire živce.

A uz nju zatitra ponovo zvonki Leslin smijeh: Leslie, koja se zabavljala, Leslie, koja se nije ništa bojala.

Tada je Myosotis zaokupio osjećaj kao da sve propada u njoj i oko nje; činilo joj se, da se zemlja otvara pod njenim nogama i da sama propada u prazninu, da tone u tamu bezdanog ponora...

Totò je ustao i prišao Lady Randolphovoj. Govorio joj je sada tiho, a ona mu s uzbuđenjem odgovarala.

Međutim je Neversol, ne ustajući, potisnuo svoj jastuk bliže k Myosotis.

— Sjećate li se, što Hamlet kaže Ofeliji?... »*T'is a fair thought to lie between a maid's legs.*«

I izvalivši se unatrag, nasloni joj glavu na krilo.

Myosotis se trzne i htjede ustati.

— Molim vas, molim vas, — promuca plačljivim glasom trudeći se da odgurne sa svojih koljena onu kestenjastu glavu; ali Neversol, ispruživši ruke, čvrsto uhvati obje ruke djevojčine i pritisne ih na svoje sljepočice.

— »Ugodna je pomisao«, — prevede on onu Hamletovu rečenicu, — »počivati među koljenima jedne djevojčice«.

Leslie se bila okrenula i osmijeh joj zamre na usnama.

— Što to radite s mojom sestrom? — usklikne. — Zašto je tako držite?

I s obje male ručice i s noktima pokuša osloboditi Myosotisine ruke od Neversolova stiska.

Neversol se nasmije i spusti ruke; zatim povuče lagano za kosu Leslie.

*

— Ako budeš grebala kao mačka, — reče pokazujući joj ogrebenu ruku od njenih oštrih nokata, — dat ćemo i tebi isto sredstvo kao i njoj.

Potom, obrativši se prema Myosotis:

— Jesam li vas ozlijedio? — upita uzevši je za ruku i gledajući crveni trag što ga je ostavio njegov stisak na nježnom pregibu njene ruke. — Jadna ručica!

I podigavši je do svojih usana, poljubi je.

Myosotis je plakala ne odgovarajući ništa.

Neversol se prigne prema njoj:

— Umorni ste, — reče. — Ne biste htjeli sačekati dolazak . . . ličnosti? Zar ne? Pa dobro, idite i recite Milady, da želite presvući odijelo; a onda se povucite u svoju sobu.

— Da! da! — usklikne Myosotis gledajući ga zaplakanim očima. — Hodi, Leslie . . .

I dvije djevojke ustadoše.

Ali u taj čas dođe iz dna dvorane Totò, koji se vraćao k njima. Bio je blijed i malko je teturao. Držao je u ruci zlatnu kutijicu punu nekog bijelog praška. Bio je uzeo prstima malo tog praška i šmrkao ga.

Zaustavi se pred njima pružajući im otvorenu zlatnu kutijicu:

— Pokušajte i vi malo ovog praška, — reče smijući se i gledajući mutnim, poluzatvorenim očima jednu i drugu sestru.

— Što je to? — zapita Leslie, kao da se malko prestrašila.

— To je ambrozija! — reče Totò, — to je snježni prašak kokaina, koji otvara rajska vrata.

— Ne! ne! ne dotičite ga se! — reče Neversol odgurnuvši Totòvu ruku. — A vi, — obrativši se

na Myosotis, — pođite i recite Lady Randolphovoj, da odlazite u svoju sobu. Gubite se!

Myosotis, blaga i drhtava, prijeđe preko velike dvorane izbjegavajući preplašena mačka, koji je još poskakivao, i približi se Milady.

Instinkt iskrenosti ne dopusti joj da slaže:

— Gospođo, — reče bojažljivo, — moja sestra i ja umorne smo od puta. Ako dopustite, mi bismo se željele povući . . .

— Ne, ne! — prekide je Lady Randolph svojim metalnim glasom. — Ni govora o tome! Tä znate, da očekujemo visoke posjete. Pođite radije da se obučete, kako se dolikuje.

Myosotis obori glavu.

— Poći ću, — reče uzdahnuvši.

Milady je pogleda oštro u lice namrštenih obrva; zatim, ne obazirući se više na nju, okrene se da razgovara sa crvenokosim čovjekom. Myosotis se zadrža na mjestu još časkom uspravna, neodlučna, a onda se, ponižena, okrene i ode.

— Hodi, Leslie, — reče, prolazeći pokraj sestrice, a ova odmah ustane da pođe za njom.

Ali se Totò umiješa:

— Ah, ne! — reče naslonivši se odlučnom rukom na ruku djevojčice. — Ona ostaje ovdje.

Myosotis pogleda neodlučno na Leslie, na Tota i na Neversola, koji je rekao:

— Pođite samo, pođite! — a glas mu je odavao veliku nestrpljivost. — Mala će za nekoliko časaka doći za vama.

— Svakako, — doda Totò.

Ta riječ zazvuči sumnjivo u Myosotisinim ušima. Ona pogleda zapanjena sestricu, koja joj pogledom nagovijesti, da će odmah doći za njom.

Troma i sanjiva Myosotis ostavi dvoranu.

XXVIII

Prijeđe slabo rasvijetljenu blagovaonicu i nađe se u prostranom predsoblju, koje je također bilo rasvijetljeno sa nekoliko svijeća, zastrtih crvenim zasloncima. Sve je bilo tiho; dugi crni hodnik zijevao je pred njom i vodio valjda do sobâ posluge, ali nikakva glasa, ni koraka nije se čulo; ništa osim polaganog i ritmičkog kucaja njihala zidnog sata na uglu pri ulazu. Dok je Myosotis, neodlučna, gledala uokolo, veliki je sat, ozvanjajući duboko, kao na katedrali, otkucao jedanaest sati.

S osjećajem neizrecivog klonuća Myosotis se uputi prema stubištu, prolazeći između bijelih mramornih figura u polutami sa lampadama, koje su sada bile ugašene.

Kad je stigla na prvi kat, prođe pokraj dvorane, u kojoj su se uzvanici Lady Randolphove bili sakupili prije večere; bila je tamna i prazna, a tamni i prazni bili su i hodnici, koji su se protezali s desna i s lijeva poput crnih ruku, ispruženih prema tami. Myosotis uzađe do drugog kata veoma uznemirena i potisne vrata svoje spavaonice, koja je bila živo rasvijetljena; sve su svjetiljke, kao jantar žute, bile užežene, a u peći je gorjela jaka vatra živahno osvjetljujući jastuke od atlasa, razbacane na medvjeđoj koži ispred peći.

I Myosotis zastane na ulazu pred svom tom raskoši, koja ju je očekivala . . . Ponovo je spopade

neiskazan strah. Bojala se više nego u tamnim hodnicima, više nego u mračnim i tajanstvenim sobama . . .

Strah! . . . Strah — od čega?

Odjednom, kao da je nagla ruka rastrgala koprenu, munjevito otkrije joj se vlastito neznanje. Kao što rođenog slijepca časomični blijesak podsjeti na njegovu sljepoću, tako je jedan blijesak misli odjednom razbio tamu, u kojoj je do toga časa lebdio djevojčin duh.

Do toga časa ona nije znala, da nešto ne zna: nije bila svijesna o svojoj nevinosti i o svom neznanju . . . Ali iznenada sada shvati, da je zatvorena u svojoj nevinosti kao u nekoj tamnici, da je ovita od svoje nevinosti kao od gustog oblaka, u kojemu se očajno borio njen duh. Instinkt — rasvjetljujući blijesak — razbije noć oko nje, da joj otkrije . . . što?

Tminu!

Stisnuvši rukama sljepočice, uze da tu tminu probija.

Bojala se. Ali čega? . . . Nejasni predosjećaj neke nepoznate strave bio je strašniji od svakog drugog straha.

Bojala se. Bojala se onih ljudi. Ali zašto?

Zar nisu oni kao i svi ostali? Bogati, lijepo obučeni, ljubezni i nasmijani? Ta nisu lupeži, koji se noću susreću po ulicama, nisu kriminalni tipovi ili bolesnici, da bi njihov dodir bio zarazan . . . Odakle, dakle, u njoj taj bezumni frenetični strah?

Gromkim glasom odgovarao joj je nevidljivi vodič, Instinkt:

— *Bježi!*

Da bježi? Da, da! Da uzme Leslie, da je privine u svoj zagrljaj i odvuče odavde!... Da pobjegnu? Kamo? Po noći, u ovom golemom i strašnom nepoznatom gradu? Ništa zato! Valja pobjeći u tamu, u noć, u nepoznato, ali samo daleko odavde.

Dolje je netko opet sjeo za klavir i igrao veselu Schumannovu barkarolu. Ti su zvuci časkom utišali Myosotisin nemir.

»Bože sveti!« — promisli ona, — »nije moguće, da nas ovi ljudi misle zadržati protiv naše volje!... Da nas žele prisiliti silom da ostanemo...«

Dok je to mislila, počela je ipak sumnjati... i strava je još jače obuze.

— *Bježite! bježite!* — urlikao je slijepi Instinkt, — *spasite se! Bacite se obje s vrha onog mosta u vodu crne Temze... I to će biti još vaš spas!*

Ali kako da pobjegnu? Myosotis se sjeti da treba dozvati u pomoć nekoga izvan kuće.

Prijeđe žurno preko sobe i pođe do jednog od velikih prozora, pred kojim su visjele brokatne zavjese, sjajne i ukrašene arabeskama. Odgurne ih. I bi joj odmah lakše pri duši.

Mislila je: Za čas će tkogod proći; ja ću zvati, a prolaznici će se zaustaviti. — »Što se dogodilo?« — Dođite, dođite!... Spasite nas! — »Da vas spasimo? Od koga? Od čega?«

A kako bi ona na to odgovorila?

Ništa za to. Treba otvoriti prozor i pozvati u pomoć koga stranog.

Ali kad je odgrnula zavjesu, opazi, da je prozor čvrsto zatvoren nekim kapcima, kakve Myosotis

nije nikada vidjela; cijeli su kapci bili u jednom komadu i prikriveni debelim platnom. Nije mogla pronaći ni gdje su ni kako su bili zatvoreni. Pokuša ih prodrmati... udari pesnicom što je jače mogla, ali joj je ruka udarala na platnenu površinu bez ikakva odjeka.

Myosotis osjeti malaksalost. Dakle su... uistinu bile zarobljenice, ona i Leslie? Sve kad bi i vikale u ovoj sobi, nitko ih izvana ne bi čuo. Nitko im ne bi pritekao u pomoć.

Bjesneći, jaučući i grizući pesnice potrči Myosotis do drugog prozora, ali je i taj bio isto tako zatvoren. Tada pohita u pobočnu sobu — onu Leslinu ružičaste boje...

I ovdje su, iza zavjesa od bijela atlasa sa ružičastim cvjetovima, bili veliki kapci, obloženi platnom i hermetički zatvoreni.

Tada Myosotis podigne ruke k nebu... i bilo joj je kao da će za čas umrijeti.

Začu lagani bezvučni korak po sagu. Okrene se i na ulazu ugleda staru sobaricu pasjih i lisičjih očiju...

Mirna, ispravna, pristojna, sa svojom bijelom izvezenom keceljom i prebijelom poculicom na srebrnastim kosama, zapita uslužnim glasom:

— Mogu li vam pomoći pri odijevanju, gospođice?

Myosotis ne odgovori. Pogleda je; upravi oštro na nju svoj zastrašeni pogled; a žena odgovori na taj pogled mirnim pogledom disciplinirane služavke.

Myosotis pogleda oko sebe, zatim priđe ženi, prigne se prema njoj svojim zastrašenim licem, i prošapće blijedim usnama:

— Bojim se!

Žena se ne maknu niti išta odgovori.

— Bojim se! — ponovi Myosotis bez daha.

Tada i žena pogleda oprezno uokolo i uvjerivši se, da su same, kimne glavom.

— Sirotica! — reče. — Razumijem.

XXIX

Razumijevala je! ... Ta je žena razumijevala! ...

I Myosotisi se pričini kao da je tek u taj čas upoznala strah. U dnu duše mislila je, da je ta žena ne će razumjeti; očekivala je, da će reći:

»Strah? Ali od čega?«

No žena je .... *razumjela.*

Tada je s prigušenim krikom Myosotis zgrabila njene ruke i odijelo te se grčevito uhvati za nju. Ali se služavka odmah oslobodi njena stiska i uzmakne prema izlazu, pošto je s kažiprstom na usnama dala Myosotisi znak da šuti; zatim brza kao sjena, nestane iza zastora, koji je prikrivao vrata prema hodniku.

Zašto, zašto je tako pobjegla?

Myosotis se okrene i na vratima crvene sobe ugleda Neversola, koji je gledao u nju.

Dugo je promatrao uplašenu malu spodobu, kao što zmija upire hipnotičan pogled u ptičicu, koja će joj postati plijenom. Zatim se s osmijehom približi ispruživši prema njoj obje ruke.

Ali u tom času začu se u kući strašan, prodiran vrisak.

Bio je to Leslin glas. Myosotisino srce zastane.

U jedan mah potrča iz sobe, u hodnik i dalje niza stube. Ali je još brži od nje bio Neversol; do-

stigao ju je na stubama i stisnuvši joj snažno ruku, zaustavi je.

— Pustite! — reče on malko zasopljen, — pustite!... Sada je i tako već... uzalud!

Myosotis ga pogleda razrogačenih očiju i otvorenih usta ne mogući ništa progovoriti.

— Hajdemo!... Vratite se gore, — reče on gurajući je pred sobom i sileći je da uzađe nekoliko stepenica.

Myosotis kao da je kanila poslušati, ali čas kasnije, u naglom trzaju, kojim je gotovo prelomila ruku, otrgne mu se i potrči dolje niza stube. Kao strijela prijeđe preko predsoblja i blagovaonice te rastvori vrata salona. Ugleda odmah Leslie gdje sjedi na divanu uz Lady Randolph.

Bila je naslonjena na jastucima sa poluzatvorenim očima. Mala ružičasta usta bila su joj napola otvorena, dok joj lice nije odavalo ni straha ni boli. Myosotis opazi, da je oko nosnica i na usnama imala tragova bijeloga praška...

Zašto je zavikala? I što su joj učinili, da je ovako mirna? Myosotis zastane časkom nepomična na vratima; potom se uputi drhćući prema sestri gledajući sva izvan sebe od straha ono djetinje uspavano lice.

Je li Leslie spavala?

Nije. Među napola zaklopljenim veđama, blijedoplave zjenice gledale su u Myosotis; gledale su u nju tupo i bez izražaja.

Milostivi Bože! Što su učinili Leslie?

Myosotis je zazove po imenu; ali one blijedoplave, mutne zjenice nisu ni zatreptale.

Lady Randolph odgovori mjesto nje. Podigavši se s jastuka reče oštrim glasom Myosotisi: — Ostavite je na miru. Umorna je. — I svojom golom parfimiranom rukom obujmi oko vrata djevojčicu. Myosotisi je izgledalo da vidi svoju sestricu ovijenu i u vlasti neke strašne bijele zmije.

Pogleda bijesna oko sebe; činilo joj se, da će poludjeti. Susretne se s pogledom sijedog čovjeka, koji je sjedio na divanu s druge strane uz Leslie; uz klavir ugleda Tota sa zabačenom glavom gdje svira kao neki sanjar s laganim posmijehom na usnama; a nad njim prignuta crvenokosog čovjeka, koji je pjevuckao.

A tamo dolje stajao je Neversol zaustavivši se na vratima.

Tada se pojavi u njoj lukavost, ženska lukavost. Uprijevši u njega svoj pogled, vrati se žurno i drhćući k njemu, i svojom hladnom ručicom dotakne se njegove i lagano je pogladi.

— Dozovite Lady Randolphovu! — prošapta. — Odzovite je od moje sestre... da mogu s njom govoriti...

Neversol upilji u njene oči svoje tamne zjenice.

— A onda?... Hoćete li biti dobri?...

Myosotis odgovori na taj pogled svojim djevičanskim plavim pogledom.

— Poslije toga... bit ću dobra, — reče.

Dugim koracima prijeđe Neversol dvoranu i bez oklijevanja uhvati za ruku Lady Randolphovu.

— Hodite ovamo. Imam da govorim s vama, — reče.

Milady ga pogleda, začuđena, gotovo ne razumijevajući, i on odlučno ponovi svoju želju.

Odriješivši se od Leslie, koja je ostala nepomična i kao drijemajući među jastucima, Lady

Randolph ustane i pođe za mladićem u blagovaonicu.

Tada Myosotis potrči, zgrabi klonule sestrine ruke i opazi, da su mlohave i oznojene.

— Leslie!... Leslie!

Na njeno iznenađenje, djevojčica se odmah uspravi kao da se probudila iza sna.

— Što je tebi? Što je tebi?... Jesi li spavala? — zapita je prigušenim glasom Myosotis. — Odgovori mi! Govori!

Leslie ustane, duga i gipka, s nekom čudnom kretnjom lakoće i elastičnosti, i pogleda oko sebe blistavim očima. Zatim se najednom zagleda u sestrino lice:

— Hajdemo odavde! — reče.

Rekla je to tako tihim i čudnim glasom, da je Myosotis mislila, da ju je krivo razumjela.

— Hajdemo odavde! — ponovi Leslie svejednako istim tonom kao da sanja ili kao da je somnambuliskinja.

U taj se čas Totò i crvenokosi čovjek okrenuše od klavira da ih gledaju.

— Blondinke, blondinke! Što to snujete? — zaviče crvenokosi čovjek. I nasmije se.

A odmah se nasmije i Leslie nekim čudnim smijehom kao dijete, kao bakantica.

Myosotis je pogleda ukočena od čuda, ali se Leslie nije prestala smijati ni kad su ona dva muškarca ponovo nastavila muzicirati.

— Zaboga, Leslie, Leslie!... Nisi li ti malo prije zakričala? — nemirno će Myosotis. — Čula sam tvoj krik... Zašto?

— Zašto?...

Leslie namršti obrve trudeći se da sabere misli.

— Čekaj... da. Zakričala sam, — promuca drhtava i nedosljedna. — Htjela sam poći za tobom, ali on... pri tom pokaže prstom na Tota — nije htio. Jednom mi je rukom začepio usta, a drugom... prisilio me je, da udahnem onoga praška... Ne znam, začepio mi je usta... Gušila sam se... udahnula sam kroz nos... i prašina mi je ušla u nosnice... Tada sam zaviknula...

S pogledom uvijek bezizražajnim i blistavim, Leslie je opipavala svoje lice, čelo, usta.

— Čudnovato... imam ovdje neki čudni osjećaj... Ne osjećam više ništa... kao da je sve zamrlo. — Učini nekoliko koračaja naprijed, nekoliko dugih i laganih koračaja: — A kad hodam... ne znam... čini mi se, da stupam po pamuku... da! Čini mi se, da hodam po mekanim oblacima od pamuka...

I ponovo se nasmija isto onako nastrano, kao i čas prije, našto se Myosotisi sledi krv u žilama.

— Leslie! Leslie! — jecala je sestra, a suze joj navirale na oči.

Leslie se trzne. Sestrin plač kao da ju je povratio k svijesti. Nenadno se nagne prema Myosotis.

— Zovi u pomoć! — reče uzbuđenim glasom, — u pomoć. Požuri se!

— Ne! Povest ću te sa sobom, — usklikne Myosotis, očajna, nastojeći da je povuče prema vratima.

— Uzalud! Uzalud... Ne puštaju me odavde! — prošapće Leslie grozničavo i brzo. — Ako tebi uspije da izađeš, pođi! I pozovi u pomoć!

Myosotis zastane časkom gledajući je, zatim poleti prema vratima blagovaonice; ali se na vrijeme

zaustavi sjetivši se, da se ondje nalaze Neversol i Lady Randolph. Brzo i tiho vrati se natrag i potrči prema drugoj sobi, gotovo u tami, gdje je ležao izvaljen Dafne Howard.

Na pragu se za tren okrene da još jednom pogleda na Leslie. Činilo joj se, da djevojčica spava na svojoj raspuštenoj kosi, koja ju je ovijala sve do koljena.

Oči su joj bile zatvorene. I smiješila se.

XXX

Jednim skokom Myosotis prijeđe onu sumračnu sobu, koju je opium ispunjavao nekim gustim i sladunjavim dimom i, umaknuvši drugoj izvaljenoj spodobi, otvori vrata i nađe se u hodniku, koji je vodio u predsoblje.

I tu u predsoblju, tiha i ozbiljna, sjedila je uz peć stara sobarica, spremna da otvori vrata očekivanim uzvišenim gostima.

Myosotis ne progovori ni slova; izbuljenim očima, ispruženim rukama kao da je zaklinje da šuti, prođe ispred nje i odšulja se tiho kao sjena prema ulaznim vratima. Potraži frenetično bravu . . .

Žena se ne maknu; njezin je oštri pogled slijedio sve kretnje one sitne spodobice, koja je nevješto pipala oko brave, zatim je prelazila očima na prislonjena vrata blagovaonice, odakle su u isprekidanom žamoru dopirali glasovi Lady Randolphove i Neversola.

Myosotis, obuzeta ludim strahom, opazi, da ne može otvoriti vrata.

Tada ponovo prijeđe predsoblje i padne na koljena pred onom ženom. Ne progovorivši ni riječi — od straha, da je ne bi čuli! — molila ju je i zaklinjala uhvativši je grčevito za ruke i pritisnuvši ih na srce, na oči, na usne . . . nijema zazivala je Boga i Svece da staricu gane . . .

I napokon, ukočena, sanjiva, kao podbodena od neke sile, koja je bila jača od njene volje, starica ustane.

Pođe do vrata. Vještom rukom i tiho pritisne, gurne, okrene...

Vrata su se otvorila!

XXXI

Vani, vani... slobodno, u tami, u magli... Vani da traži pomoć i spas za Leslie!

Kao strijela, kao zraka poleti Myosotis po pustim i tihim ulicama bojeći se, da je ne bi progonili, misleći da bi je svakog časa mogao netko zgrabiti, zaustaviti i odvući natrag...

Bježala je dolje niz jednu, a gore uz drugu ulicu, teško dišući, drhćući, teturajući, cvokoćući zubima, osjećajući, da joj krv navaljuje na uši... Bježala je!... da potraži pomoći, pomoći za Leslie.

Ali jedna ulica za drugom bile su sve tamne i puste, jedan trg za drugim maglovit i tih u tom samotnom dijelu Londona, daleko od centruma. Sivo na sivo, sjena na sjeni, sve je nestajalo i spajalo se u neko tmasto i nejasno modrilo.

Tada Myosotis poče vikati, dozivati, vriskati. Od straha je promukla: magla je ovijala i zastirala njezin glas, kao gust i vlažan zastor od vune.

Kao što je katkada u snu htjela vikati, a da nije mogla pustiti ni glasa, tako i sada nije mogla ništa drugo nego jecati i šaptati, slabo i nejasno... I nitko je nije čuo, nitko joj nije odgovarao. Spopadne je frenetičan strah.

A ipak je ovo bio grad; ovi zidovi oko nje, zatvoreni u tami, bili su kuće, kuće pune ljudi...

Okrene se i potraži jedna vrata — na prva, koja je našla, pokuca iznemoglim pesnicama, a zatim nogama i pesnicama . . .

— U pomoć! U pomoć!

Polagan, odmjeren i težak korak; blještava zraka male električne lampe: bio je *policeman*.

Myosotis se nasloni na zid da ne padne u nesvijest.

— Što je? Što je? — zapita čovjek otresitim glasom osvijetlivši od glave do pete razbarušenu djevojku.

— Dođite! Dođite! — promuca ona, — za ljubav Božju! — i uhvati mu se za rukav. — Dođite!

— Kamo? — zapita policeman ravnodušno.

— Ovamo! Ovamo! — I uvjerivši se da ga ne može povući za sobom, pođe trčeći ispred njega putem, kojim je došla.

— Što se dogodilo? — zapita ju on hodajući polagano, ali tako dugim koracima, da ju je ipak slijedio sustopice, premda je djevojka trčala.

— Moja sestra . . . Bože sveti! . . . moja sestra . . .

— Umrla? — upita policeman.

— Ne . . . ne! — zaviče Myosotis teško dišući i jecajući; — zatvorena je u jednoj kući . . . ne znam . . . ne znam, što rade s njom . . . Tek joj je petnaest godina . . .

— Razumijem, — reče lakonično policeman.

Zakrenuše iza ugla i nađoše se na drugom trgu s vrtom u sredini.

Myosotis zastane kolebajući.

— Amo! . . . Ne! ne . . . onamo!

I krene trčeći nadesno.

Policeman ju je slijedio svojim polaganim i dugim korakom. Njegov je pogled prelazio preko pročelja tamnih kuća, kojima su nerasvijetljeni prozori gledali na trg.

— Granville Square, — reče. — Je li ovdje?

— Ne! . . . Ne! — vikaše Myosotis, — mora biti tamo dolje . . . — I poleti nalijevo. — Evo . . . jest, jest! Ovuda sam prošla . . . sjećam se!

Stigavši do ugla, pogleda izgubljeno oko sebe.

— Pogriješila sam, — uzdahne, — morala sam okrenuti nadesno! . . .

— Ali u kojoj je ulici? — upita policeman zaustavivši se.

— Ne zaustavljajte se, ne zaustavljajte se! — proplače Myosotis. — Ne znam, u kojoj je ulici . . . ali ću je naći . . . naći ću je!

Krenuše dolje preko drugog zaokreta; i stigoše na drugi trg, do drugog vrta, do drugog kvadrata tamnih i tihih kuća.

— Gledhow Place, — izusti policeman.

Ali nije bilo ni ovdje. Bilo je dalje, mnogo dalje . . .

Policeman ju je slijedio iz jedne ulice u drugu, sa jednog trga na drugi, koji su bili svi slični, pusti, svi zastrti maglom, svi tamni i nijemi.

I čovjek se ponovo zaustavi.

Magla je oko njih postajala sve tamnija i sve gušća; ležala je nad cijelim ogromnim šutljivim gradom.

— Znate li ime osoba, koje stanuju u onoj kući?

— Znam! Neka gospođa . . . Lady Randolph Grey.

Čovjek ponovi naslov i ime, i nasmiješi se sumnjajući.

— Plavokosa je ... visoka ... ima tamno-zeleni auto ...

Policeman sažme ramenima.

— Pa kako ste došle u onu kuću? Zar nemate napisanu adresu?

Jest, jest! Myosotis je imala ... to jest, nije imala ... ali se je sjećala. Argyle Square, broj 32.

— Pa to je u centrumu Citya, — reče policeman. — Deset kilometara odavde.

On izvadi iz džepa mali vodič i stade ga listati na svijetlu svoje lampe.

— Argyle Square ... Argyle Square ... broj 32. Evo ga. — Zatim digne oči i pogleda Myosotis. — To je poštanski ured.

— Bože sveti! Bože sveti! — zaviče Myosotis. — Požurimo se! ... Treba naći tu kuću! Naći tu kuću! ...

Još crnija i gušća slegla se magla nad ogromnim, mrskim i tajanstvenim gradom.

I dalje, dalje, od trga do trga, od ulice do ulice ... do jedne policijske stanice ... zatim s drugim policemanima, od trga do trga, od ulice do ulice ...

Svitalo je.

Ona se kuća nije pronašla.

KONAC

KAKO DA SI NAĐEM MUŽA

DNEVNIK JEDNE GOSPOĐICE

TROVAR MARITO

I

Utorak, 1. siječnja.

Strina Klara pozvala me jutros u svoju sobu i rekla mi onim svečanim načinom, kako to ona već zna u važnim prigodama:

— Gisela! Vrijeme je da misliš, kako ćeš si naći muža. Dvadeset ti je godina, a nemaš ni jedne pare miraza. Bilo bi dobro da prestaneš gubiti svoje dane prebirući tipke na klaviru, praveći cvjetove u pirografiji i zapisujući koješta u svoj dnevnik.

— Slažem se, strina. Ali gdje da nađem muža?

— Moja draga, dala sam ti dobar odgoj, uvela sam te u društvo; vodila sam te u brda i na more. Sad je sve do tebe. Ako do konca ove nove godine ne budeš barem zaručena, morat ću te poslati u Holandiju, da poučavaš talijanski u mojoj staroj Amsterdamskoj školi.

— Oh, jadne mene!

— Jadne tvoje učenice! — odvrati strina mrko. — Tko zna, kako ćeš me osramotiti! Svejedno, — doda sa sanjarskom nostalgijom, — Holandija će ti se svidjeti; to je veoma interesantan kraj. Vidjet ćeš jezero Zuiderzee, vidjet ćeš vjetrenjače...

— Strina Klara! — kliknem ja, — naći ću muža.

I evo me sada da na ovim stranicama zapišem svoju čvrstu odluku da ga nađem.

Srijeda, 2. siječnja.

Bila sam u pohodima kod svoje prijateljice Ortensije, koja je veoma inteligentna i moderna u svojim nazorima. Odjednom sam joj izjavila:

— Treba da ove godine nađem muža. Možeš li mi pomoći? Savjetovati me?

Pogledah je sumnjivo. Ortensija ima dvadeset i dvije godine; mala je, debeljušasta, nepravilnog profila. Ipak se nisam htjela s njom prepirati nego sam fino diplomatski insistirala:

— Budi tako dobra, pobrini se najprije za mene. Ti imaš čitavo vrijeme za sebe. Nitko te ne će poslati u Holandiju.

I ispripovjedih joj pripovijest o školi u Amsterdamu.

— Pa dobro, — reče autoritativnim glasom Ortensija sjednuvši u naslonjač. — Prvo je što se ima odlučiti ovo: koju bi žrtvu izabrala među tvojim muškim poznanstvima?

Sjetih se odmah jednog imena, ali se ne usudih izgovoriti ga. Ime Stefana Airoldi preveć je sveto mome srcu, a da ga izvrgnem zabadanju Ortensije.

— Bio bi Gino Alfieri, — odgovorih. — Ili Franko Giorgis.

— Da ih sve popišemo! — reče Ortensija, koja ima sređenu glavu.

I razastrijevši pred sobom veliki list bijelog papira, počne:

— Gino Alfieri. Francesco Giorgis. Zatim?

— Tommaso Fabri?

— Vrlo dobro.

— Celio Arcari?

— Upravo sam ga htjela spomenuti.

— Poručnik Calderara?

— Izvrsno!

Nastade tajac.

— Ne nalazim nijednoga više, — promrmljah.

— Ni ja, — reče Ortensija, griskajući vršak držala.

Lagale smo obje. Ja sam mislila na Stefana Airoldi, a Ortensija je jamačno željela unijeti u popis ime nekog tajanstvenog Adona, koga ona već godinu dana potajno i nesretno ljubi. Taj Adon, po njenim riječima, neka je uzvišena osoba: lijep kao grčki bog... ali hladan, ohol i nepristupačan!

Uzalud sam naprezala mozak da otkrijem, tko bi to mogao biti. Pitala sam i svoga brata Delija, koji je monden i elegantan, te pozna svu *jeunesse dorée* u gradu. On je sažeo svoja besprikorna ramena sa svojim malko ciničnim, a malko glupim smiješkom.

— Ne znam, tko bi mogao biti taj grčki bog tvoje prijateljice Ortensije! — I gledajući brčiće, koji, podrezani na amerikanski način, izgledaju kao neka tanka crna crta ispod nosa, nadoda: — Adona u ovom gradu ja ne poznajem.

...Dok je moja misao tako lutala, vidjela sam gdje Ortensija rastreseno crta na popisu srca probodena strjelicama i isprepleće početna slova; ali je ta slova žurno izbrisala, kad je opazila, da ja gledam.

— Dakle? — upitah. — I sada, pošto je popis gotov?

— Slušaj, — izjavi Ortensija ozbiljno kao kakva klasična gatalica: — Ja imam jednu francusku knjigu, neku vrst priručnika, kojoj je natpis: »*L'Art de se faire aimer*«.

— Pa što onda?

— U njoj ćemo potražiti savjet.

Otvorile smo je. Prvo se poglavlje počinjalo ovim riječima:

»Čovjek je, draga čitateljice, jednostavno i primitivno biće, koje privlači vanjština više nego išta.

»Ako ga, dakle, želite privući i pridobiti, idite u svoju sobu, rastvorite prozore i pogledajte se kod punog svijetla u ogledalu. Ispitajte s vedrom i nesmiljenom pažnjom stanje svoga lica. Ako imate bora, lišaja ili mrlja, namazat ćete obilno lice kremom Hazeline i to ćete učiniti nekoliko puta preko dana; a obnoć ćete staviti na lice masku od kaučuka, iznutra dobro nakvašenu mlijekom od krastavaca i masti sa benzojskom kiselinom...«

Ortensija i ja potrčasmo odmah pred ogledalo i s propisanom pažnjom ispitasmo svoja lica. Borâ nismo imale. Lišaja? Nismo pravo znale, što bi to moglo biti. Mrlja nikakvih. Ali nam je od vjetra i sunca u Oulx-u, gdje smo provele Božić, malko pocrnjela put; stoga je ispod onog istog popisa imenâ Ortensija napisala:

»Kupiti kremu Hazeline, masku od kaučuka, mlijeka od krastavaca, svinjske masti sa benzojskom kiselinom.«

Nastavismo čitati.

»Posvetit ćete svako veče četrdeset časaka njezi kože na glavi, služeći se četkom Perfection, patentiranom, i masirajući kožu jako Vodom od Assalonna. Zatim ćete namazati obilno kožu Petroleumom Crinofilino i spavat ćete omotane glave poculicom ili obvojem od povoštena platna.«

Ortensija pridoda popisu četku »Perfection, patentiranu«, Petroleum Crinofilino, Vodu od Assalonna i povošteno platno.

Slijedilo je potom drugo poglavlje o trepavicama i obrvama, ali ga mi preskočismo. Zatim je na četrdeset i dvije stranice knjiga raspravljala samo o važnosti njege ruku u »Umijeću, kako da te zavole«.

»Neophodno je potrebito leći u rukavicama od jelenje kože, umočenima u Ulje od bijele perunike i Ekstrakt od ljiljana iz Damaska.«

S obzirom pak na nokte... oh! da bi te zavoljeli, koliko pažnje treba posvetiti noktima!

Zar se baš noktima grabe srca ljudima?

Ponedjeljak, 7. siječnja.

U čitanje rasprave, u pripreme i kupovanje utrošile smo mnogo vremena i novaca. Maska od kaučuka je veoma skupa, a isto tako i Voda od Assalonna.

Prve noći što sam se počela savjesno povoditi za uputama »Priručnika«, slabo sam spavala i teško sanjala pod maskom od kaučuka, sa poculicom od povoštena platna i s rukavicama od jelenje kože. Dušilo me.

I Ortensija također veli, da se slabo osjećala i da je vikala u snu te uzbunila cijelu kuću.

Sinoć pak bila sam tek legla, kad su se vrata otvorila i nova služavka — malko smetena djevojka, koju je strina dobavila iz okolice Bergama

— pojavi se na ulazu. Ugleda me... i zavrisne. Htjedoh joj govoriti i objasniti svoju nakaznu vanjštinu, ali mi maska to nije dopuštala. Pridigoh se na krevetu; djevojka je dalje vriskala od straha i uzmicala gledajući me uporno raskolačenih očiju. Tada skočih iz kreveta, našto ona tako zavrišti, da se i meni samoj koža naježila, pa se okrene i pobjegne.

Malo zatim pojavi se strina Klara, sva uznemirena. Moradoh joj sve povjeriti: savjete Ortensije i naputke francuskog »Priručnika«.

— Umijeće kako da te zavole! — uskliknula je strina, smijući se. — A ne znaš li, da je ona knjiga prosta reklama neke trgovačke kuće kozmetika? Ako misliš, da ćeš naći muža s petroleumom i svinjskom masti, onda se varaš.

Osjećam se poniženom; vrlo poniženom.

Utorak, 20. veljače.

Odvratan dan. Bila sam na *tennis-tea* kod grofice Airoldi.

Majka obožavanog moga Stefana ljubezno me je dočekala. Bila sam veoma vesela i sigurna u sebi, budući da su savjeti Priručnika — unatoč onome, što je strina govorila — veoma korisni. I doista, čim me je grofica vidjela, uskliknu:

— Kako si danas dražesna!

Bila sam presretna; i kad mi se Stefano približio, govorila sam odvažno s njim gestikulirajući više nego obično svojim nježnim rukama s koralnim noktima.

Ali eto ti Rosette Calderara, sjajne i nasmijane, s vijencem zlatnih uvojaka i ovijenima plavim krepom.

Mog veselog raspoloženja nestade. Osjetih, da me nešto peče u prsima; kao da je nešto užareno, oštro, što me izjeda. Postadoh ironična, glupa i zla. I najednom se udaljih ne oprostivši se s nikim.

Potražih strinu i zamolih je, da me odvede kući.

...Govorila sam o tome s Ortensijom.

Ona mi reče uzdahnuvši:

— Dakako. Možda griješimo, kad vodimo računa o svojoj ljepoti. Koliko god sam lijepa, nađe se uvijek neka druga ljepša od mene.

Žalosna pomisao!

Nedjelja, 3. ožujka.

Od te sudbonosne godine prošla su već dva mjeseca bez konačnih rezultata. Čak smo morale učiniti neke promjene u popisu eventualnih muževa. Gino Alfieri se je zaručio s nekom blesastom gospođicom iz Livorna; izbrisale smo ga dakle iz popisa. Franka Giorgisa viđale smo u kazalištu i utrkama s nekom gospođicom, koja nije uživala najbolji glas. Izbrisan je i on!

U popisu ostaju samo Tommaso Fabri, Celio Arcari i poručnik Calderara.

Ortensija i ja vrlo smo potištene.

Ponedjeljak.

Sve su naše nade uskrsle!

Na današnjoj večeri (bila je i Ortensija) moj brat Delio preobratio nas je i dozvao k pameti.

Govoreći upravo o Rosetti Calderara Delio, prešavši rukom preko svog klasičnog čela, uzdahne:

— Lijepa je. A što to vrijedi? Mi smo muškarci tako siti ženske ljepote!... U ženi mi danas tražimo neustrašivu bodriteljicu života, a ne blijedu i razmaženu ljepoticu. Žena, ako hoće da nam se svidi, neka se bavi sportom, neka se vježba u atletici, neka jača mišiće i živce...

Ortensija ga je ushićeno slušala zaboravljajući na jelo.

— Tvoj brat ima pravo, — reče mi ona, čim smo ostale same. — Već su mi omrzli savjeti o mastima one francuske knjige. Uvjerila si se, da nam naše dotjerane ruke nije nitko zaprosio.

...Odlučile smo dakle učiti mačevanje, jahanje, hockey, golf, veslanje, šofiranje. Postat ćemo *sportswomen,* neustrašive, smione, neodoljive!

Bacila sam rukavice od jelenje kože i masku od kaučuka. Moj ih je pas Bob našao. Vrlo mu prijaju. Cijeli ih dan žvače i jao onome, tko bi mu ih htio oteti!

II

»Pozdrav! Korak naprijed! Korak natrag! Prim-parada! Sekond-parada! Bod!...«

»Ready! Play! Game!... Drive... Match... Handicap... Goal!«

»Korakom!... kasom!... u propanj nadesno!... U propanj nalijevo!...«

To su riječi, koje mi se motaju po glavi i po glavi moje prijateljice Ortensije nakon satova mačevanja, golfa, tennisa, jahanja. Kad smo skupa, ne govorimo drukčije. Dobra strina Klara zijeva do suza.

Ali moj brat Delio, obično rastresen i neprijazan, udostoja se da nam dobrostivo posveti svoju pažnju. I budući da je, po njegovu mišljenju, razmažena ženska nježnost već zastarjela, Ortensija i ja poprimile smo i u držanju i u oblačenju neke čisto muškaračke crte. Nosimo veoma ozbiljne *tailleurs,* cipele bez petnjaka, šešire *boy-scout,* mušketirske rukavice. Ja sam pak — premda malo u zakašnjenju — dala sebi napraviti *shingle,* te izgledam kao dječak i imam ugodan osjećaj, da mi je zatiljak svjež i slobodan. Kad me je strina Klara ugledala gdje dolazim kući takva, noseći svoju dugu plavu pletenicu u kutiji od kartona, pozlilo joj je; i svaki put, kad bih joj došla pred oči toga dana, nanovo bi planula.

— Ali, draga strina, — objašnjavala sam joj, — ti si me postavila pred problem, da pod svaku cijenu moram naći muža kroz ovu godinu, ili da pođem u Holandiju kao nastavnica.

— Da! Izvrsno! I ti misliš, da ćeš s tim perčinom i u tim cipelama...

Prekinula sam poljupcem njene žalbe:

— Draga strina, možda je u tvoje doba bilo sve drugačije. Danas djevojka *up-to-date* mora biti u svemu smiona i neustrašiva družica čovjeku...

Strina Klara se nasmija i pobježe začepivši uši. Dražesna je ona, kad se smije: jave joj se dvije jamice na svježem i nježnom licu. Razumijem vrlo dobro, da ju je pokojni stric Anselmo mogao obožavati. Kad budem i ja stara kao ona, bilo bi mi milo, da ličim na nju.

Jadna draga strina!... Kako mora biti strašno imati četrdeset i dvije godine!

Subota, 7. travnja.

Vrlo sam pogriješila, što sam povjerila Ortensiji svoju očajnu ljubav za Stefana Airoldi. Premda se ona kune, da to nije dosad kazala nikome osim Mimi Solari i Cleliji Lauri (a one su se opet zaklele, da ne će nikome reći!). Ja žalim svoju neopreznost. Tim više, što mi Ortensija, usprkos mojih opetovanih pitanja, nije nikada htjela otkriti ime tajanstvenog i nepristupačnog »Adona«, kojega ona smatra najljepšim mladićem Italije. Tko će biti taj? Možda i ne postoji. Ortensija je kadra izmisliti ga.

Nedjelja.

Jaoh! u onom popisu eventualnih muževa, što smo ga sastavile prije nekoliko mjeseci, prisiljene smo da opet provedemo novu promjenu.

Bilo ih je pet, ali pošto smo dvojicu već izbrisale, Gina Alfieri i Franka Giorgis, doznajemo sada, da je poručnik Calderara ludo igrao na burzi i da je pun dugova.

Izbrisan je i on!

Utorak, 16. svibnja.

Već nas tri dana Delio upućuje u tajne automobilizma:

»Motor... karburator... ventil... cilindar... izolator... svijeća...«

Vrlo je zanimljivo. Ortensija i ja već smo se dale slikati s kapama i velikim naočalima kao »*chauffeuses*« sjedeći u automobilu od kartona.

Četvrtak.

Delio je veoma nestrpljiv. Brzo mu je dodijalo objašnjujući nam mehanizam svog automobila; i pošto je Ortensija prvog dana zgazila jednu kokoš, on ne će više da nas uči upravljati autom.

Žao mi je, što sam svim svojim prijateljicama (čak i Stefanu Airoldi!) poslala svoju sliku u opremi kao »*chauffeuse*«.

Subota, noću.

Počinila sam jednu *gaffe*, strašnu *gaffe!* Kad na to pomislim, hvata me zebnja.

Večeras pri večeri u kući Airoldi (sjedila sam uz obožavanog Stefana!) grofica, koja je izvan-

redno učena, upustila se u neki veoma složen i nejasan razgovor. Ja sam zapanjena uporno gledala u nju misleći na drugo.

— Opažam sa zadovoljstvom, draga Gizela, — reče ona, — da se ti veoma zanimaš za uzvišene filozofske probleme, koje ti izlažem. Razvoj današnjih odnosa između raznih socijalnih slojeva...

Prekine raspravu da se posluži *beignets Chantilly,* što joj ih je sluga nuđao.

— Uistinu, — uvjeravala sam je, — meni se nipošto ne sviđaju banalni razgovori.

— »Banalni?« — odvrati s posmijehom grofica, — ne zaboravi, da je riječ »banalan« francizam!

Beignets su bili stigli do mene, i upravo u času, kad mi ih je sluga ponudio, grofica nadoda:

— Ako uzmeš Rigutini-ja...

— Vrlo rado, — rekoh, posegnuvši za nekoliko beignets-a; — rigutini su moja omiljela poslastica.

Bože! Kolika blamaža! Koliko poniženje!

Kako se čini, Rigutini je neki rječnik.

III

Santa Margherita Ligure. Ponedjeljak, 1. kolovoza.

Vrijeme prolazi. Evo ljeta. Ovdje smo na morskom kupanju s Ortensijom i njenim roditeljima. Tu je i moj brat Delio.

Grofica Airoldi i Stefano su jučer stigli.

Ortensija i ja sasvim smo se promijenile. Napustile smo sportove videći da, premda su nam mišice atletske, nitko nije zaprosio naše ruke. Razumjele smo, da žena, koja hoće biti dostojna drugarica čovjeku, mora, kako veli grofica Airoldi, »podići svoj intelektualni niveau«; stoga već dva mjeseca samo čitamo i učimo. Čak i na žalu, mjesto da se podajemo veselim šalama kao ostale naše prijateljice, tražimo među njima proselite, veličajući čare, koje pruža čitanje i meditacija velikih pjesnika i filozofa.

Utorak.

Ortensija leži u krevetu sa strašnom glavoboljom.

Četvrtak.

Danas pada kiša i svi smo se sakupili u dvorani Kazina. Ja sam iskoristila tu prigodu da pročitam u društvu nekoliko odlomaka iz »Fedre« praveći prilično originalne poredbe između raznih pjesnika, koji su opjevali isti predmet. Zatim sam u širokim potezima ocrtala drame Wedekinda.

Oko mene nastane ozbiljna šutnja.

Bilo mi je milo, što je bila nazočna i grofica Airoldi. Ispružena na stolici sa naslonjačem, sjedila je nepomično, zatvorenih očiju, slušajući moje tanano literarno raspredanje. Laskala mi je njena duboka pažljivost.

Kad sam pokušala prodrijeti u najdublje značenje drugog čina »*Jugendstürme*«, mnogi su slušači bili već otišli; ali grofica nije progovorila ni riječi niti se maknula, dok nije došao sluga da zatvori dvoranu.

(Delio veli, da je po svoj prilici spavala. Glupa podvala!)

Subota.

Već od nekoliko dana opažam, čim uđem u dvoranu Kazina sa svojim knjigama i papirima, da svi ustaju i pozdravljaju me s ljubeznom prijaznošću. Zatim se uz ispriku zbog neke žurne obveze, udaljuju, raspršе, nestaju. I ostavljaju me samu.

Čudnovato! —

Upravo sam ovo zapisala u svoj dnevnik i počela listati Benignijevu knjigu »Elementi pozitivne eksperimentalne psihologije«, kad najednom bane zasopljena i smućena Ortensija, koja je bila otišla u sjenu neke lađe sa »Pomponijem Leto«:

— Prestani! — zaviče ona veoma uzrujana, — prestani čitati!

— Što se dogodilo?

— Čula sam tvoga brata i Stefana Airoldi kako govore o nama!

— Pa što?

— Tvoj je brat... mrzak kao uvijek! — i Ortensija udari u plač, — tvoj je brat, opazivši tebe, uskliknuo: »Za ime Božje! vidim ondje svoju sestru. Bit će jamačno tamo i ona druga gnjavatorica!... Bježimo!«

— A Stefano? — promucah osjećajući da blijedim. — Što je on rekao?

— Ništa. Ali je pobjegao i on!

— Ah!...

Gledale smo se skamenjene — — — — — — — — — — — — — — —

Ja sam bacila u more »Elemente pozitivne eksperimentalne psihologije«, a Ortensija je razderala u hiljadu komadića svoga »Pomponija Leta«.

IV

Petak, 1. listopada.

Prolaze dani. *Rien à signaler.* I godina, koju mi je odredila strina Klara, da si nađem muža, primiče se kraju!...

Četvrtak, 7. listopada.

Čitala sam u nekom amerikanskom časopisu članak slavne glumice Elle Hopkins, koja se četiri puta rastavljala. Našla je dakle četiri muža. Ona izjavljuje, da su muškarci složena i preosjetljiva bića, te da žena, ako hoće steći njihovu naklonost i pridobiti ih, mora biti čudna, tajanstvena i zagonetna.

Ortensija i ja odlučile smo dakle da budemo, u koliko nam bude moguće, čudne, tajanstvene i zagonetne.

Ja sam dala napraviti za sebe dugo i ozbiljno odijelo od crnog atlasa sa crvenim makovim cvijetom o pasu. Ortensija maže oči crnom masti i puši cigarete, koje, po njenom mišljenju, sadrže hašiša.

Nadamo se uspjehu!

Ponedjeljak.

Strina Klara sprema prtljagu. Hoće da otputuje.

Kaže, da smo joj Ortensija i ja svojim nastranostima poremetile živčani sistem. Poći će u Turin, da se kod Zdravstvene Kolonije podvrgne »Prirodnom liječenju« doktora Mossi. Povjerila me je Ortensijinoj majci sa mnogim preporukama, da bude stroga.

1. studenoga.

Rien à signaler.

10. studenoga.

Ortensija i ja vrlo smo deprimirane. Naši ideali propadaju; ja sam napustila svaku nadu u pogledu Stefana Airoldi, koji, kad me je vidio u mom oklopu od crnog atlasa s makovim cvijetom, mjesto da mu budem »čudna i zagonetna«, počeo se veoma neuljudno smijati.

O »Adonu« Ortensijinu više se i ne govori. Ako se usudim spomenuti ga, ona poblijedi i kaže, da je on nakaza i da ga mrzi. Pa udari u plač.

16. studenoga.

Strina Klara povratila se sa svoga liječenja izgubivši osam kilograma i pomlađena za petnaest godina. Vrlo je vesela.

Zapitala me je smijući se:

— I tako? A muž?... Hoćeš li ga upecati ili ne ćeš? Ne zaboravi, da vrijeme hiti. Sjeti se... Holandija!

Istina je, vrijeme hiti. Preostaje mi još samo četrdeset i pet dana do konca godine.

30. studenoga.

Još jedna nada, koja se rasplinula! Celio Arcari pošao je u Pariz s nekom pjevačicom. Izbrisan, posve izbrisan! (Uostalom, bio je antipatičan.)

Ali je sada na našem glasovitom popisu preostao još samo Tommaso Fabbri.

Koliko Ortensija, toliko i ja udvaramo mu sa svim žarom: ja u stavu neke tajne tuge, Ortensija hineći pretjeranu živahnost!
Koja će od nas dvije uspjeti?

15. prosinca.

Ortensija i ja više ne razgovaramo jedna s drugom.

22. prosinca.

Na dan Svetoga Tome. Na stranu s nepovjerenjem i sa suzdržljivošću! Doznala sam, da je ona bezobrazna Ortensija poslala Tommasu Fabbri kitu ruža. Tada sam mu ja poslala ljubavnu pjesmu: nepotpisanu, ali pisanu mojom rukom.

29. prosinca.

Nezgoda! Prevrat! Kaos!
Svemu je kraj. Ja idem u Holandiju. Ortensija će postati opatica.
Tommaso Fabbri uzima strinu Klaru!!

31. prosinca.

Evo posljednjeg dana u godini. Ortensija i ja, nakon malog ustručavanja, pale smo jedna drugoj u naručje i plakale. Zatim smo se utješile, resignirale, pomirile se sa životom i sa budućnosti.

Sada smo mirne i vedre; usudila bih se reći gotovo: sretne. Ostat ćemo usidjelice, i to je sve.

Ta perspektiva ima i neku slatku i umjerenu draž. Već i sama činjenica, da smo odustale od bijesnog trčanja za mužem, ispunjava nas ugodnim i superiornim spokojstvom. Kasnije, kad budemo

stare, poći ćemo zajedno da živimo na Rivieri; imat ćemo vrt, u kojem ćemo uzgajati čeprlje i krizanteme — tužne cvjetove pregaranja i zaboravi.
I u ovom času gotovo se radujem pomisli na Holandiju. Vidjet ću Zuiderzee, vidjet ću vjetrenjače...
Evo Delija. Dolazi da mi kaže, da me zove strina...

Ponoć.

Divota! Ekstaza! Ushit! Drhće mi ruka pišući; drhće mi srce.
Ostavila sam bila na stolu ovaj svoj dnevnik, a opaki ga je Delio pročitao! I ne samo da ga je pročitao, nego ga je stavio u džep i izašao.
Povratio mi ga je — Stefano!
Dok sam ja plakala od poniženja i stida, Stefano mi je ljubio ruke govoreći, da me obožava i da mu je ova knjižica otkrila moju dušu, razjasnila mu mnogo toga, što on prije nije mogao razumjeti...
Da! Poći ću u Holandiju.
Ali ću poći s njim — na bračno putovanje.

...Gotovo sam zaboravila još nešto spomenuti!... Moj brat Delio (koji je u »Adonu, lijepom kao bog« odmah prepoznao sebe), i dirnut tako ljubeznim obožavanjem, pošao je da ponudi Ortensiji kitu ruža i svoje srce...

KONAC

POUKA O SREĆI

LEZIONE DI FELICITÀ

Udes je drijemao umoran nakon napora jednog plodnog dana. Poništio je sreću dvadeset i sedam narodnosti; bacio je u otvorene ralje smrti nekoliko milijuna ljudi, a isto ih je toliko dao na svijet; skršio je mnoga nježna i tvrda srca; učinio je jedne bogatašima, a druge prosjacima; prosuo je po kugli zemaljskoj radosti i nesreće, a sad je držao, da ima pravo opočinuti.

Ali, tek što je zadrijemao, začu da ga glasno dozivlju, i brundajući poput starog malo senilnog liječnika, ustane, navuče papuče i pogleda, tko ga zove.

Bila je cijela gomila — pola čovječanstva. Tada Udes, pušući i uzdišući, stade obilaziti, sa svojim naočalima na nosu i svojim prokušanim lijekovima u džepu.

Njegov prvi pregled bio je upravljen na jednu ženu, koja je plakala, a glas joj je bio jači od svih ostalih glasova.

— Što hoćete? — upita Udes.

— Moga sina!... Učinite, da se vrati. Oživite ga!... Povratite mi ga i ne ću više nikada ništa drugo od vas tražiti.

— Dobro, — reče Udes i odstupi s ulaza, da može unići jedan vojnik. Ode pognute glave pod valom blagoslova.

Drugi je pregled učinio kod neke djevojčice.

— Izradi, da se udam za Gigia! — vikala je hvatajući se grčevito otrcanog plašta Udesa. — Ako se ne udam za Gigia, umrijet ću!...

— Pođi dakle za svoga Gigia i ne zanovetaj mi više.

— Ne ću nikada više! Kunem ti se. Ne ću nikada ništa drugo od tebe tražiti!

... Zatim su dolazile žene bez djece, koje su željele imati ih, i one u blagoslovljenom stanju, koje nisu htjele imati djece; pa bolesnici, koji su tražili zdravlje; i siromasi, koji su htjeli blagostanje; i pjesnici, koji su htjeli slavu... I svi su se kleli, da ne žele ništa nego to; pa ako ih Udes ovoga puta zadovolji, da ne će nikada tražiti druge milosti.

I Udes ih je sve zadovoljio.

Ali tek što se vratio kući — a bila je prošla tek jedna godina za smrtnike, a jedan sat za Udes — već su svi oni, kojima je pomogao, ponovno zakucali na njegova vrata, zazivajući ga u sav glas.

— Što je to svima vama? — promrmlja Udes pomolivši se, — Zar mi niste obećali...?

— Da! — poviče starica, — ali moj sin hoće da mi dovede u kuću nevjestu bez srca i bez miraza.

Mlada žena je plakala:

— Gigi me vara...

A žene, koje su htjele djece, bile su obuzete strepnjama i mukama; a one, koje su ostale bez poroda, žalile su i izjedale se; bolesnici, koji su se dočepali zdravlja, htjeli su sada ljubav, a pjesnici, koji su postigli slavu, htjeli su i novaca.

Tada Udes zaviče:

— Dosta je! Bili ste obećali, da ne ćete više ništa tražiti, pa vam zato ne dam više ništa.

Zatvori prozor i ponovno usne.

Pouka: Valja se čuvati da se išta obeća Udesu; jer se još nikada nije dogodilo, pošto se postigla jedna stvar, da se ne će zaželjeti i druga.

Ili — drugim riječima: — Ako ste postigli jednu milost, zadovoljavajte se njom što je moguće dulje; jer vam se druga ne će uvijek udijeliti — — — — — — — — — — — — — —

Tako sam mislila jedne Silvestarske večeri, dok sam povezivala uspomene prošlosti s nadama budućnosti kao kitu cvijeća, postavljenu na oltar sudbini na pragu nove godine.

A među uspomenama isticala se je jedna iz moga dalekog djetinjstva.

Bilo nas je mnogo djece u perivoju *Park House* u Norwoodu, i svaki je govorio, što bi želio biti, pošto ponaraste.

— Ja ću biti slikar, — reče Arnaldo, najstariji od nas sedmero. — A ja jahač, — izjavi Ferruccio. — Ja ronilac, — reče Anselmo. — Ja ću biti poglavica jednog plemena crvenokožaca, — doda Eva, koja je bila neotesana i koja je imala bujnu fantaziju. A zatim će, okrenuvši se prema meni, koja sam bila najmanja te sam šutjela:

— A ti, Annie, što želiš ti da budeš?

— Sretna, — rekoh ja.

Svi su na čas zamuknuli, razmišljajući. Zatim budući jahač reče:

— Kako si glupa! Sreća nije... neko zvanje.

Tada ja, zasramljena, odmah dometnuh, da bih htjela biti vlasnica slastičarne; i time sam popravila loši dojam u očima mojih sudrugova.

Ali malo kasnije upitah Anselma: — Što je to »zvanje«?

— Zvanje je... — objasni on sa slikovitom uvijenošću, — ono, što izučiš da budeš.

A ja sebi postavih pitanje: — A ne može li se izučiti da budeš sretan?

Danas sam više nego ikada uvjerena, da se to može. Čak sam toga mišljenja, da bi trebalo osnovati osobite tečajeve, u kojima će se poučavati svijet — nadasve žene! — kako se može postati sretan.

Svi smo složni u tome, da su izgubljeni i onaj život, i onaj dan, i onaj sat, u kojima nismo bili sretni (ili, što je sinonim od toga: u kojima nismo druge usrećili).

Ali sreća nije jednostavna elementarna stvar. Sreća je teška i složena umjetnost; da se nje dokopaš, potrebit je naročiti odgoj, a da je možeš cijeniti, treba kulture, iskustva i rafiniranosti.

Razumljivo je, da je pojam sreće veoma različit prema osobama i ćudima. Ono što na primjer mene usrećuje, ne bi nikako djelovalo na moju prijateljicu Doru, dok ono, što je za Doru sreća...

I ovdje otvaram zagradu. Dorina sreća je tako čudna, pa hoću da je ispričam.

Jučer mi je ona došla u posjete sva radosna i preobražena. Prije nego što me je pozdravila, potrčala je k zrcalu i stala se dugo oglédati, praveći ustima razne grimase i krećući glavom gore-dolje kao debeljušasto kinesko božanstvo.

— Što je tebi? — upitah je zapanjena.

— Ti vidiš u meni, — odgovori ona — sretnu ženu!

— A što se to dogodilo? Možda si se rastavila ili ti se kćerka udaje?

— Ne, ne! — klikne ona. — Zamisli, da sam našla način, kako ću izgubiti podvoljak. Neka me je Amerikanka to naučila. Sredstvo je čudnovato i jednostavno!... Tri puta dnevno staneš ravno i prigneš vrat unatrag rastežući sve mišiće; zatim okrećeš polagano glavu s desna nalijevo i obratno šezdeset i četiri puta. Onda štipneš jako osamdeset puta meso ispod brade; i nakon dugog ispiranja ledenom vodom, u koju uliješ dvadeset i pet kapi benzoina, namažeš kožu kremom hazeline; tučeš zatim po vratu vršcima prstiju artikulirajući u grlu — ali ne izgovarajući ga — dvadeset puta samoglasnik »a«; zatim...

— Stop! — kliknem ja, — ostalo ćeš mi kazati drugi put.

— Amerikanka mi jamči — reče Dora i sjedne s izrazom spokojnog zadovoljstva, — da ću, na ovaj način za šest mjeseci imati vrat kao savršeni stup od bijelog mramora.

Ja se nasmijem. Ali ona nastavi sasvim ozbiljno:

— Uvjeravam te, da mi je ta sigurnost dala novi osjećaj sreće u životu. Ovaj mi je podvoljak ogorčavao život.

— Ali reci mi pravo, — primijetim ja, — a za prošlih deset ili dvadeset godina...

— Ostavi se aritmetike! — prekine me ona.

— A jesi li kroz čitavo ono vrijeme, kad još nisi imala podvoljka, bila uvijek sretna?

— Ne, ne: nisam na to mislila, — odgovori ona.

Eto, u tome je pogreška! To je ono. Ne misli se. U mojim »Poukama o sreći« naučilo bi se mi-

*

sliti, misliti na sve ono dobro, što se ima, na sve neugodno, što bi se moglo imati i u toj opreci naći radosti.

Dora nastavi:

— Kad pomislim, da sam u dvadesetosmoj godini bila tako mršava i dražesna. — Zastane uzdahnuvši. — Kako je grozno utvrđivati svako jutro pred ogledalom, da si za deset godina starija . . .

— Ali ja naprotiv utvrđujem svaki dan, da sam deset godina mlađa! — uskliknem ja veselo. — Pođem pred ogledalo i reknem samoj sebi: »Koja radost, da sam takva, kakva sam danas! Za deset godina imat ću deset više. Ali ih danas . . . nemam!

— Dakako, — uplete se Dora, — ali za deset godina . . .

— Za deset godina moći ću kazati isto to.

Dora me je gledala zamišljena.

— To je dobra misao, — reče.

— Sve, kako vidiš, ovisi o stavu, koji naša misao zauzme prema svim stvarima. Pokušaj — nastavih, svijesna svoje mudrosti kao vrač Alfesibenski — gledati uvijek na život sa stajališta harnosti i radosti. Otvoriti jutrom oči i kazati sebi: »Kolika radost da čovjek može otvoriti oči! . . . Ima, nažalost, ljudi, koji ih više ne otvaraju«. Ustati, preći preko sobe i rastvoriti prozor: »Koliko je blaženstvo stojeći pozdraviti novi dan! . . .« Ako si na ladanju slušati cvrkutanje ptica; ako si u gradu šibanje sagova u dvorištu i s veseljem pomisliti: »Kolika je sreća, kad možeš čuti ove zvukove. Ima ih, koji žive u vječnom i strašnom muku! . . .« I tako dalje, za svaku stvar, koja se poduzme. Vjeruj mi, da je grijeh biti nezadovoljan a zločinstvo biti zle volje, kad se nema pravog ni ozbiljnog razloga . . .

Čudnovato je; obično se misli, da su sretni . . . samo drugi.

Za djecu su sretni odrasli, a za odrasle sretna su djeca. Ovo posljednje mišljenje, i ako je općenito, netočno je kao i ono prvo. Djeca nisu sretna, jer nisu o tome svijesna. A prvi je uvjet prave sreće sama svijest, da si sretan.

Zato bi se u mojim poukama o sreći napravio popis svih dobrih i lijepih stvari — dakako, samo normalnih — koje posjedujemo, sa izvjesnim koncesijama za svaku od njih.

Naučila bi se djeca, da su izvori sreće već i dva oka koja vide, dva uha koja čuju, dvije noge kojima hodaju. Naučili bi se radovati svemu: Postoji sunce — kolika sreća! Kiša — kako je divna! Vjetar — koliko veselje! Vrućina — koliki užitak! Zima — kako prijatna!

U mom tečaju za odrasle bit će i drugih vježbi: Zaljubljena sam — kakvo ushićenje! Nisam zaljubljena — koje spokojstvo! . . . Puno je ljudi oko mene — koja zabava! Sasvim sam sama — koji mir! . . . Mlada sam — koja radost! Stara sam — koji počinak! . . . I tako dalje.

I svi će posjetioci tečajeva, odrasli kao i malodobni, morati svaki dan i u svaki sat kazivati sebi i drugima: — »Ja sam sretan!«

Samo će tako biti svijesni o svojoj sreći: i u toj će je svijesti uistinu i naći.

Kazat će se, da je ovo neka prisilna sreća?

Ali mi već poznajemo moć navike. I kao što se vježbamo u sportovima ili u stranim jezicima, tako se možemo vježbati u zahvalnosti i u veselju i poprimiti dragocjenu naviku: n a v i k u s r e ć e.

Pouka bi se razdijelila u posebne tečajeve. Na primjer: poučavanje o »Sreći u ljubavi« bilo bi veoma cijenjeno i posjećivano — — — — — — — — — — — — — — —

Izlažem Dori ove teorije, koje ona sluša sa skeptičnim posmijehom. No u taj me čas prekine:

— Ti tvrdiš bezumne stvari, — reče. — »Sreća u ljubavi« je jasno protuslovlje. Svi znadu, da je ljubav sinonim bola.

— Tko ne ljubi, — primijetih ja, — ne može biti sretan.

— A tko ljubi, — pobija me Dora, — može biti samo nesretan.

Ali ja se ne upuštam u takva cjepidlačenja.

— Tečajevi sreće u ljubavi, — nastavih ja neustrašivo, — bit će najteži, ali zato jedni između najkorisnijih. Učenice ovoga tečaja dijelit će se u dvije grupe: »Ljubljene« i »Ljubeće«. Velika većina ženâ pripada bez sumnje ovoj drugoj grupi; ali ima ženâ, koje sretnim slučajem ili zbog nutarnjih vrjednota, pripadaju prvoj.

— Istina je, — doda Dora uzdahnuvši.

— Čudnovato je, da bi gotovo sve »Ljubeće« voljele pripadati grupi »Ljubljenih« . . . i u tome griješe.

— Griješe? — usklikne Dora, — zašto?

— Draga moja, prividna je više nego realna sreća žene, koja je ljubljena više no što ljubi. Zar nije umjetnik sretniji od njegova modela? Umjesto trome pasivnosti u pobuđivanju strasti ne mora li i nama biti milije slatko izgaranje u osjećanju te strasti?

— Pa? — reče Dora sažimljući ramenima.

— Ipak moramo priznati da »Ljubeće«, one žene, koje su rođene sa svetim plamom strasti u srcu, gledaju zavidno mjesto samilosno na svoje hladne i pasivne sestre — one »Ljubljene« — koje kao dražesni mramorni kipovi prolaze neoštećene kroz plamenove tuđe ljubavi, neosjetljive za strasti, koje one u drugima raspaljuju bez vlastitog sudjelovanja . . . Jer, pazi dobro: čim bi ih one dijelile, već bi spadale u drugu grupu, onu »Ljubećih« i tad bi morale primati sasvim različitu pouku.

— Počinjem ne shvaćati, — reče Dora, gledajući me uporno malko bezizražajnim očima.

— Ograniči se da mi objasniš svoj »Tečaj o sreći za Ljubeće«. — (Pri tome sam opazila, da je Dora porumenila.)

— Ovaj će se, — izjavih joj, — opet dijeliti u tri grupe: *cinična sreća*, *velikodušna sreća* i *apsolutna sreća*. Učenice, koje izaberu *ciničnu sreću*, učit će razna korisna pravila da izbjegnu nesretnoj ljubavi. Na primjer: »Žena u ljubavnom odnošaju, neka je uvijek zadnja u započinjanju, a prva u svršavanju; to jest, neka se nikada prva ne zaljubi, ni zadnja prestane ljubiti.« (Vidim, kako se Dorina usta miču ponavljajući ovaj razboriti savjet.) — Druga zapovjed: »Ne trči nikada za jednim čovjekom kao ni za tramvajem, jer uvijek dolazi drugi iza njega . . .« I tako dalje.

— Uistinu ciničan tečaj, — reče Dora. — Pređimo na drugu grupu.

— *Velikodušna sreća*? U tom ćemo tečaju naučiti, da u nama samima nađemo svu onu radost, koju krivo i nelogično obično tražimo od

drugih. Kad već jednom dođemo do uvjerenja, da svaka radost potječe iz vlastitih osjećaja, a ne iz osjećaja što ih drugi goje prema nama, onda ne vodimo više brigu, da li nam se ljubav uzvraća ili ne. Ovo je neki viši stepen lukavog egoizma. — Ružna sam? Ništa za to! Glavno je, da je lijep onaj, koga ljubim. — Ne sviđam mu se? Ne smeta! Glavno je, da se on meni sviđa. — On mi je daleko? Ali ga držim zarobljena u mojim mislima, gdje ga nalazim kad god zaželim. — Zapamtimo: kad bi se ove teorije sasvim iskreno izložile ljubećoj osobi, onda bi one imale drugu prednost. Muškarac je, kako znamo, veoma tašt. Zato se nikada ne će dogoditi da se pred takvim postupkom muški idol konačno ne gane. On će sebi kazati, da žena, koja ga ljubi bez prenemaganja, bez plača, bez prigovaranja, bez zahtjeva, koja govori neprestano o njemu, slažući se sa svime što on čini, diveći se svemu što on rekne, da ga ta žena ipak privlači više nego neka druga. On će se naviknuti ogledati se u njoj kao u nekom prilično laskavom ogledalu — i tako će se jednog dana dogoditi, da ona, koja »velikodušno ljubi«, najednom pređe u kategoriju »Ljubljenih«!

— Ah, vidiš ti! — prošapće Dora dirnuta. — Možda imaš pravo.

— A sada dolazimo na treći tečaj: apsolutna sreća. Tu će se dobivati najdragocjenija pouka; tu će učiti žena da ljubi ono što ima. Draga prijateljice, kad mi dođemo do toga, da sebi reknemo, da je stvar ili osoba, koju posjedujemo, upravo ona i jedina, koju želimo; kad budemo uvjerene, da je ono, što nam pripada, već s razloga što

je naše — jedino dostojno naše ljubavi — tada možemo uistinu kazati, da smo otkrile tajnu sreće!

— Dobro, — ispriječi se Dora nakon kratke šutnje, — ali kad bi nam ta stvar, ta osoba, koja je danas naša... sutra izmaknula...

— Ah! — odgovorim ja, — čim nam izmakne, nije više naša; stoga je automatski prestajemo ljubiti. A prestajući ljubiti, prestajemo — ili barem nastojimo riješiti se bola. Uostalom, ono što je naše, moramo umjeti i da sačuvamo. A sačuvat ćemo to upravo svojom srećom. Svojom srećom! Jer samo žena, koja je sretna, može usrećiti druge. Vjeruj mi; žena melanholična, rezignirana i požrtvovna u svakidašnjem životu, nevolja je za sebe samu i muka za druge.

Dora se nasmija i zagrli me.

Od toga dana Dora i ja grabimo radost punim rukama, gdje god je nađemo; i čudnovato je gdje ju i u kojim kutićima, blizim i dalekim, nalazimo, iz kolikih pustih i prometnih staza ona niče i cvate!

Pogledaj oko sebe, moja nepoznata prijateljice, koja čitaš ove retke, i vidjet ćeš, da i ti već imaš punu kuću, pun vrt i puno srce.

NATJECANJE U LJEPOTI

CONCORSO DI BELLEZZA

I

— Zakuni se, da ne ćeš nikome kazati!

Glas Dionizije Lanfranchi dopirao je do mene tih i nesiguran kroz koprenu žućkaste magle, koja nas je obavijala. Nalazimo se u »Specijalnoj Dvorani« Hotela des Thermes u Salsomaggiore; oko nas sjede skupine drugih osoba udišući čudesni zlaćani prašak; i pri toj fantastičnoj rasvjeti izgledamo kao neki fantazmi.

I dok čekamo da barunica Lanfranchi izađe iz svoga »*Bain de Jouvens*« (tako majka Dionizijina naziva blatnu tekućinu, u koju ona svakog dana za dvadeset časaka umače svoje lijepo tijelo), njena kćerka, prignuta prema meni, ponavlja tajanstvenu preporuku:

— Zakuni se, da ne ćeš nikome kazati!

Ja se kunem. Kunem se bez premišljanja ili poteškoće, sjećajući se da, kako vele Francuzi, između ženâ i ljubavnikâ »*jurer, ça n'engage à rien*« (zaklinjanje ne obvezuje ni na što).

Tada mi Dionizija učini ovo otkriće:

— Poslala sam svoju sliku za neko natjecanje u ljepoti.

— Uistinu?

— Uistinu. Za veliko »Internacionalno Natjecanje«, što ga je raspisao pariski »Herald«.

— A onda?

— Onda? ... Dobila sam prvu nagradu.

Toj se činjenici nisam ni najmanje začudila. Dionizijina je ljepota neosporiva; njena ljepota odsijeva i začarava, ozlojeđuje sve žene, a omamljuje sve muškarce. Ali sam u sebi već predviđala posljedice toga njezina čina.

Poznam baruna Lanfranchi i bojim se za Dioniziju zbog njegove srdžbe.

— A što veli na to tvoj otac?

— Moj otac? Za ime božje! On ništa ne zna. A ni moja majka. Teško meni, da znadu! S onim svojim zastarjelim idejama ...

— A kako ćeš spriječiti, da ne doznadu? Tvoju će sliku donijeti sve novine.

— Dakako da će donijeti — smijala se Dionizija, — ali ne će spomenuti moje ime. Dala sam neko izmišljeno ime. — I izvadivši ispod svog crvenkastog šala pariski »Herald«, pruži mi ga.

U sredini stranice prikazan je divni Dionizijin lik: mala usta kao polumjesec, velike produge oči među zračnom pjenušavom svijetlom kosom. A ispod slike, na moje začuđenje, čitam u velikim slovima:

»Alda Colli, dobitnica Svjetskog Natjecanja u Ljepoti.«

— »Alda Colli!« — uskliknem zaprepaštena. — Ali odakle si uzela to ime?

— Iz jednog popisa stranaca, što sam ga našla u čitaonici; neki stari popis od nekoliko godina. Zašto me tako gledaš?

— I to si ti učinila!!

— A zašto ne bih? Moj rođak Freddy, koji piše romane, nalazi uvijek imena za svoja lica u popisima stranaca švicarskih hotela.

— Ali ovdje nismo u Švicarskoj! Mi smo u Salsomaggiore. I Alda Colli postoji. Alda Colli ... je ovdje.

— Alda Colli je ovdje!? — velike se Dionizijine oči rastvore. — A tko je ta Alda Colli?

— To je bonna djece markize Lovati. Ja je poznajem.

— Ti je poznaješ?

— Vrlo dobro. Stanuje u hotelu »Central Bagni«.

— Zaboga! ... A je li lijepa?

— Upravo grdoba.

— Ah! Jadne mene!

— Jadna ona, radije! Nesretna djevojka, koju si izvrgla općenitom ruglu i smijehu. — I bacivši joj u skut novinu rekoh: — Takove se stvari ne čine!

Dionizija poblijedi. — Ali ja nisam znala ... nisam promislila ... A što da sada učinim?

Na čas sam se zamislila:

— Moraš poći k njoj, sve joj ispričati i zamoliti je da ti oprosti. Po svoj prilici ona će zatražiti od tebe javnu izjavu u novinama ...

— U novinama! Zaboga, što to govoriš? ... Pa tata bi se razbolio od jada. Majku bi udarila kap! ... Ah, ne! Ja bježim, bježim smjesta odavde. Kazat ću majci, da se ne osjećam dobro i da se želim vratiti kući.

I Dionizija pograbi novine, torbicu, šal, kao da će istog časa otputovati. Zatim opet sve odloži i uhvati me za ruke.

— Pomozi mi ti! Ti, koja si tako mila i tako dobra!... Moraš zapriječiti da djevojka to dozna.

— A kako bih mogla? Natjecanje će pobuditi interes; sve će novine donijeti njezino ime...

Dionizija učini očajnu kretnju.

— Pa dobro, onda pođi k njoj ti, koja je poznaješ. Objasni joj, da se radi o nesporazumu, o pogreški. I zamoli od nje oproštenje za mene. Polaskaj joj, umiri je, udobrovolji, plati joj... Ali pođi, pođi odmah!

II

Jednog žarkog popodneva silazila sam po cvjetnoj cesti, koja vodi do hotela »Central Bagni«.

Vidjela sam markizu Lovati gdje sjedi ispod visokih stabala u perivoju. Izgledala je uzbuđena; mnogo rastvorenih i razbacanih novina ležalo je do nje na zemlji; njeno troje djece vrištalo je čupajući se kraj njihaljke. O blagoj i skromnoj bonni Aldi Colli ni traga.

Markiza mi dođe u susret i odmah mi ispripovjedi, što je ona znala o tom događaju. »Zamislite!... ona nerazborita, ona luda Colli, premda onako ružna, usudila se je da pošalje za »Natjecanje u Ljepoti« svoje ime uz sliku neke druge žene! Jamačno se je dočepala ili je kupila sliku neke plesačice ili kino-glumice... (Markiza je tek nekoliko dana u Salsomaggiore i očito je, da ni po viđenju nije poznavala prekrasnu mladu groficu Lanfranchi.) To nije nipošto bila ona! Ona u slici imala je kratak nos a dugu kosu; dok je Alda imala dugi nos a kratku kosu. Ona na slici imala je mala usta a velike oči; dok je Alda imala velika usta a male oči. Ne, ne! Bila je to podla prevara i himba. I evo dobila je prvu nagradu! Ona nedostojna djevojka, kojoj je bio povjeren odgoj troje anđelića, pobjednica je u natjecanju! Sve su novine o njoj govorile. Koja nepodobština! Koje izlaganje

u javnost! Koja sablazan!... Razumije se, da ju je markiza smjesta otpustila; i istog onog jutra pobjednica u Svjetskom Natjecanju otputovala je u svoj rodni kraj.

— I slagala je, bezobrazno je slagala! — tvrdila je markiza. — Hinila je, da ništa ne zna, kao da pada iz neba. Plakala je, govoreći, da mora biti neki nesporazumak, neka šala! Da se to mora odnositi na neku drugu Aldu Colli. Na neku drugu!... Dakako! Međutim ovdje — markiza je tukla svojim aristokratskim noktima po novinama — ovdje je štampano ne samo njeno ime, već i njena dob i rodno mjesto: Chiusavalle Olona... Koji bezobrazluk! Koje licemjerstvo!

U taj čas njeno najmanje dijete padne sa njihaljke i markiza, nestrpljiva, potrči i dade mu zaušnicu, a zatim, da bude svima pravo, dade po jednu i drugoj dvojici.

Ostavljajući za sobom dugotrajno nesnosno kričanje, povrati se k meni.

— I evo me ovdje s ovo troje dječice; a moje liječenje tek započeto! Kad pomislim, da ću ih sve troje morati sobom voditi u blatnu kupelj!...

Promatrajući ona tri dječja lica, zamazana zemljom i suzama, ne mogoh se sustegnuti od primjedbe:

— Dakako! Izgledalo bi suvišno...

III

Po želji Dionizije (nitko se ne može oprijeti željama Dionizije) nekoliko dana kasnije, silazila sam iz vlaka u Chiusavalle Olona, noseći dva pisamca — jedno s ispričavanjem, a drugo sa hiljadom lira — za Aldu Colli. U malom poštanskom uredu raspitala sam se za njenu adresu.

— Zar još! — uskliknula je poštarica. — Došlo je više od stotine osoba da pitaju za tu gospođicu!... Znajte, da ona nikoga ne prima.

Ja sam i dalje uporno tražila njenu adresu. Tada mi žena, pokazujući nekog čovjeka što je izlazio iz ureda sa torbom punom listova, reče:

— Pođite za onim listonošom; on upravo ide k njoj.

Pođoh za starim; i uspeh se s njim uza stepenice skromne kućice, u kojoj je stanovala dobitnica »Svjetskog natjecanja u ljepoti«.

Nakon dugog zvonjenja i kucanja otvori nam neka ženica plaha i oprezna — nešto manja i pokunjena, ali slična svojoj kćerki Aldi.

Dok je spremala u pregaču bezbroj pisama, koja joj je listonoša davao, pogleda me nepovjerljivo i reče:

— Moje kćerke nema.

Objasnila sam joj, da se poznajem s Aldom i da joj nosim ugodne i utješljive glasove.

— Ah! Poznate je? — Tada me s nekim titravim posmijehom uvede u mali skromni salon, gdje

je za stolićem, natrpanim mnogobrojnim papirima, sjedila Alda i pisala. Silesija drugih pisama, otvorenih i neotvorenih, gomilala se po sjedalicama i po podu oko nje.

Ugledavši me, skoči i pođe pred mene blijeda i zbunjena. Pričini mi se još ružnija nego obično s očima, crvenima od plača, i s izrazom poniženja i zabune. Pozdravila sam je ljubezno i predala joj Dionizijine poruke i pošiljku. Oči joj se napuniše suzama.

— Primam ispričavanja, — reče, — ali dar ne. Nikada mi ništa ne će moći naknaditi zlo, koje mi je ta djevojka nanijela! — I doda jecajući: — Zamislite, da sam ismjehivana i prezrena od svakoga. Zamislite, da se ne usuđujem ni pokazati se; ni izaći iz kuće, jer sam izvrgnuta ruglu cijeloga mjesta.

— Ne, ne! — tješila sam je.

A njena je majka ponavljala:

— Ne, ne, draga!

— A pogledajte, pogledajte ova pisma! Ova strašna pisma!...

Alda mi pokaže bijele hrpe razbacanih papira, koje su je okruživale.

— Što je sve to? — upitah začuđena.

— Pogledajte, pogledajte samo!

Pokupila sam ih nekoliko i pročitala. Bila su ljubavna očitovanja i bračne ponude; bila su traženja autografa i slika; bile su molbe da bi urekla sastanak sa svojim obožavateljima, interview novinama, poziranja slikarima. Bile su ponude angažmana od upraviteljâ kazališta i musik-halla. A razna kinematografska društva pisala su po prilici ovako:

...»Ne bi li se božanstvena dobitnica »Svjetskog Natjecanja u Ljepoti«, Anadiomanska Venera iz Chiusavalle Olona, udostojala da prihvati ulogu protagoniskinje u veličanstvenoj filmskoj drami, sastavljenoj naročito za nju?« Postavi li ona sama svoje uvjete, bit će istog časa primljeni!... I tako dalje.

— A što činite sa svim ovim pismima? — upitah.

Majka mi klimajući žalosno glavom, odgovori mjesto nje:

— Alda provodi svoje dane i noći odgovarajući svakome negativno, — i uzdahne.

Zatim je ta dobra ženica, koja je morala u grad da održi lekcije klavira, stavila na glavu svoj zgužvani šešir i preko ramena crni šal, te izašla.

Možda ju je vrtoglavica obuzimala, kad je idući po ulici razmišljala o fantastičnim ponudama, koje su se nudile njenoj kćeri, a ova je trošila dane i noći odbijajući ih — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Došao je čas da se vratim na stanicu i ostavim Aldu, pošto sam je zagrlila.

Silazeći niza stepenice, susretoh se s nekim visokim elegantnim gospodinom, koji je odvažnim korakom uzlazio. Vidjeh ga da se je zaustavio pred Aldinim vratima i da je debelim prstom pritisnuo na dugme zvonca.

Brzo siđoh; i tek kasnije doznah, što se je dogodilo.

Onaj je gospodin bio Mr. William Donoghue Kay iz Chicaga, koga su nazivali »the Film-King«. Dolazio je direktno iz Pariza u pratnji svoga tajnika, da intervjuiše i angažira dobitnicu »Svjetskog Natjecanja u Ljepoti«, djevojku, smatranu najljepšom između šest hiljada natjecateljica.

Tek što je sišao s vlaka, raspitao se za adresu Alde Colli; i ostavivši svoga tajnika u kolodvorskoj kavani da pričeka, pošao je sâm da pronađe buduću kino-zvijezdu.

Dugo vremena nije nitko otvarao vrata »Kralju Filma«; ali on, poznajući ljudsku psihu, a naročito žensku, nije gubio nadu; dalje je pritiskivao prstom dugme električnog zvonca, znajući vrlo dobro, da ima malo ženâ, koje na mnogo puta ponavljani zov zvonca ne bi napokon otvorile.

I zaista, nakon dužeg vremena, vrata se otvoriše: i Mr. Kay ugleda pred sobom mršavu i prestrašenu osobu, koja ga je gledala uplakanim očima.

— Stanuje li tu Miss Alda Colli? — upita Mr. Kay sa izrazito amerikanskim naglaskom.

Sablasna spodoba ostade neko vrijeme nepomična gledajući ga razrogačenim očima. Film-King je pomislio, da je gluha ili slaboumna, te je ponovio glasnije:

— Stanuje li tu Miss Alda Colli?

Sablast odgovori tihim glasom:

— Ne.

— Ali, zaboga! Dobitnica »Natjecanja u Ljepoti« ne stanuje ovdje?

Nakon ponovne šutnje, sablast odgovori:

— Da.

Kralj Filma nije bio strpljiv po prirodi.

— Dakle: da? ili ne? — I ogledavajući se uokolo: — S kime se ovdje može govoriti?

Nevoljnica odgovori:

— Ni s kim.

Tada Mr. Kay izvadi iz džepa sat; bila su tri sata popodne. Svojim debelim prstom pokaže na šest sati i reče zvučnim glasom:

— Povratit ću se u šest sati. Jeste li me razumjeli? U šest ću se povratiti.

I doda gotovo režući:

— Ako se ovdje nađe Miss Colli, dobro će proći.

Da li je to bilo obećanje ili prijetnja? Alda osjeti, da će se onesvijestiti.

A Film-King je pošao do kolodvorske kavane, gdje je popio dva konjaka i četiri čaše ledene vode, dok je diktirao svome tajniku članak za »Chicago Tribune« s ovim sadržajem:

— Naslov: »Najljepša djevojka na svijetu otkrivena od Williama Kay u Italiji«. Podnaslov: »Angažirana od Kralja Filma za 500.000 dolara«.

— By Jingo! — usudi se primijetiti tajnik, — ne će biti previše 500.000 dolara.

— Pročitaj: dvije hiljade, — reče kralj Filma namignuvši. I nastavi s diktiranjem:

— »Iz najveće bijede do najsjajnije . . .«

— Dakle je ugovor već potpisan? — prekine ga opet tajnik.

— Ni govora o tome! — reče Mr. Kay pripaljujući svoj Henry Clay. — Nisam ni vidio djevojku. A zar se je ikada desilo, da Williamu Donoghue Kay-u nije uspjelo postignuti što je htio? Tek što zaželim jednu stvar, već je osjećam u džepu, — zaključi Kralj Filma.

Ja sam, sjedeći u kolodvorskoj kavani i očekujući vlak za Milan, prisustvovala tom razgovoru s velikim zanimanjem, pošto dobro razumijem engleski . . .

Ali je, nažalost, u taj čas upravo stigao moj vlak.

IV

Svršetak pripovijesti saznala sam tek nekoliko mjeseci kasnije i to od samoga Mr. Kay-a, od Alde ... i od Madame Angèle.

»Madame Angèle, Modes et Chapeaux« bila je najmjerodavnija u eleganciji Chiusavalle Olona. U svojoj mladosti putovala je po svijetu kao dama za društvo neke slavne umjetnice; bila je to žena sa mnogo poduzetnog duha i dosjetljivosti.

Dakle, kad se Madame Angèle namjerila toga dana na Aldinu majku, koja se je vraćala kući nakon obavljenih lekcija u klaviru, uzela ju je ispod ruke i dopratila kući.

Zatekle su Aldu veoma uzbuđenu zbog posjeta Film-Kinga.

— A kad se on povrati u šest sati, ne znam, što ću učiniti? Bože moj, što ću učiniti? — jadikovala je sirota Alda.

— Naprosto, ne ćemo otvoriti vrata, — izjavi majka.

— *Mes pauvres chéries!* — dometne Madame Angèle, — ako je taj čovjek Amerikanac, ne će tako lako otići. On je kadar prosjediti cijelu noć na stepenicama. — Zatim, pogledavši na sat, reče:

— Tek su četiri. Imamo, dakle, dva sata vremena. Ne klonite duhom! I prepustite stvar meni.

Iziđe užurbana. Malo zatim povrati se s nekim dječakom, koji je nosio jednu košaru i kutiju od kartona.

Tada se Madame Angèle dade na posao.

Ispere mlakom vodom ražarene Aldine jagodice; postavi joj na oči, crvene od plača, mekane krpe, umočene u mlijeko; pospe joj lice ružičnim Rachel-praškom, namaže joj crvenilom samo sredinu usana, da bi joj usta izgledala manja, a dva crna poteza potegne na krajeve očiju, da bi ih povećala. Zatim joj zarudi rijetku svijetlu kosu, da joj stoji živa i lagana poput pjene oko sitnog lica; i nepravilnosti crta su se gubile, zaokružene tom plavom aureolom.

Sa posudicom crvenila u jednoj ruci, a sa crnom bojom u drugoj, Madame Angèle uzmakne za jedan korak, da promotri svoje djelo, kao što slikar prosuđuje dojmove svoje slike.

— *Ça y est!* — usklikne. Zatim uzdahne. — Dakako, ovdje uspjeh ne može pofaliti; radi se o mladosti. A s mladošću sve uspjeva.

Izvadi iz kutije odijelo svoje kćerke, od žutog krepa, čarape šampanjske boje i zlatne cipelice. Zatim šareni španjolski šal, pozajmljen od načelnikove žene ... Preobraženje Aldino bilo je upotpunjeno velikim šeširom od crnog baršuna sa širokim obodom, koji joj Madame Angèle nabije sve do obrva.

— *Mais c'est parfait!* — usklikne Madame Angèle ushićena. — Ne raspoznaje se više, kakvo ti je lice. Sasvim si moderna!

I potrči u drugu sobu, da napravi na brzu ruku zaslonce od ružičasta papira oko električnih žarulja maloga salona.

Izbijalo je šest sati; i u isti čas zatitra naglo zvonce.

Alda počne drhtati.

— Počekaj ovdje, — šapne joj Madame Angèle gurnuvši je u spavaću sobu. — Budi hrabra i misli, da si doista dobila prvu nagradu u natjecanju za ljepotu!

Čudna stvar, ali je ta pomisao doista Aldi ulila nešto smjelosti u srce.

Dotle je majka uvela u mali salon Mr. Kay-a i njegova tajnika; dva su čovjeka sjela i šutljivo u sugestivnoj ružičastoj polutami čekala.

Napokon se vrata otvoriše i na ulazu se pojavi Aldin lik, živahan i čudnovat pod velikim crnim šeširom. Da se njena mladost što bolje istakne, dvije su se stare žene postavile uz nju.

Da li je bila lijepa ili nije, nemoguće je reći. Uostalom, — pomislio je Kralj Filma — što je kome stalo? Ona je dobitnica Svjetskog Natjecanja u Ljepoti. A za njega i za publiku važilo je jedino to.

— Gospođice, — započne on poklonivši se, — dolazim da vam ponudim u ime »American Film Company« ugovor...

— Hvala. Ne prihvaćam ga! — prekine odmah Alda svojim slabim, malo reskim glasićem.

— Ne prihvaćate ga? Zar ga doista ne prihvaćate?

U očima Film-Kinga poraslo je odmah poštovanje prama Miss Colli. — Ali, oprostite, vi i ne znate, o čemu se radi. — I stade prikazivati važnost svoga društva, golemost njegova produciranja i moć njegove reklame.

— Zaludu je! Ne prihvaćam, — ponovi Alda.

William Donoghue Kay nadoda u svojoj glavi deset po sto na svotu, koju je bio odlučio da joj ponudi; i pojača svoja uvjerljiva nagovaranja. Ali Alda, koja se je počela osjećati malo slobodnijom, odmahujući glavom pod velikim šeširom, ponavljala je tvrdokorno.

— Ne prihvaćam!

Tada kralj filmova ustane; bio je vrlo visok i veličanstven u svojoj pojavi:

— Da li ste vi, gospođice, svijesni o tome da odbijate svotu od šest brojaka?

Svotu od šest brojaka!... Majka i madame Angèle se pogledaše. Zatim pogledaše Aldu.

Svotu od šest brojaka!... One brzo u glavi stanu računati; pa to je značilo ništa manje od sto hiljada lira!... Madame Angèle se trzne. Majka teško uzdahne.

Ali je Alda, previjajući se u svom bogatom i šarenom šalu, ponavljala tvrdokorno:

— Ne prihvaćam. Ne! Ne prihvaćam.

U tom času sunu Williamu Kay-u strašna sumnja. Da se nije možda Alda već nagodila sa Boston Cinematograph Company? Onom prokletom suparnicom? Trebalo ju je oteti od njih i osigurati je pod svaku cijenu.

— Dakle, gospođice, da zaključimo! — Amerikanac izvadi iz džepa već štampan i biljegovan ugovor, u kojemu je trebalo samo da se bijeli prazni prostor ispuni potpisom. — Ja vam nuđam ugovor za sto hiljada dolara; deset hiljada isplativo odmah. Hoćete li ga potpisati ili ne ćete?

Alda ga je potpisala. A potpisao ga je i William Donoghue Kay. Potpisala ga je majka kao jamac, a potpisali su ga još Madame Angèle i tajnik kao

svjedoci. Bilo je isplaćeno deset hiljada dolara; i sve je bilo u redu.

Silazeći niza stepenice iza Mr. Kay-a, tajnik primijeti:

— Čudnovato! Meni se ona ne čini ni najmanje lijepom.

— Ni meni, — reče Mr. Kay. — Ali što to smeta? Pobijedila je na »Svjetskom Natjecanju u Ljepoti«.

V

Tri dana kasnije, u Parizu, primio je Mr. Kay preporučeni omot, u kojemu je Alda vraćala ugovor i chèque od deset hiljada dolara, s iskrenim priznanjem o cijelom događaju.

Mr. Kay je ostao časkom zapanjen i zbunjen. Zatim se udari po čelu i kao munja sune mu nadahnuće. Uzme pismo i ponese ga u ured, gdje su njegovi činovnici razbijali glavu tražeći zapletaj za kino-dramu, u kojoj bi imala brilirati nova zvijezda.

— Stop! — zapovjedi on. — Zapletaj je tu.

Baci na stol pismo.

— Udesite ga za scenu. I preporučujem vam, da budete brzi! *Grande vitesse! Double-quick!*

Zatim žurno izađe da brzojavi u Chiusavalle-Olona:

»Ne prihvaćam otkaz. Pokusi će se početi u ponedjeljak.«

Bila sam sinoć u kinu s Aldom i njenom majkom da gledamo novi film: »Natjecanje u Ljepoti«. Uspjeh je bio golem. Alda je izgledala divna i zavodljiva u svojoj apartnosti.

Samo se u jednoj točki kinematografska radnja odalečuje od realnosti: na platnu se dobitnica natjecanja udaje za australskog miljardera, dok Alda naprotiv . . .

Ali tiho! Stvar nije još službeno objavljena.

GDJE JE ŠTO

Strana

Naja Tripudians 3

Kako da si nađem muža 151

Pouka o sreći 173

Natjecanje u ljepoti 187